

Tarvinajoki:

River of Stories

KERTOMUKSET
MATKAILIJAN
OPPAANA
KAAKKOIS-
SUOMESSA

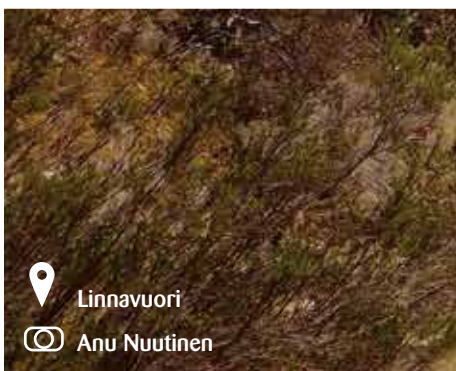

LEGENDS
TO GUIDE
TOURISTS IN
SOUTH-EAST
FINLAND

River of Stories Tarinaajoki:

Pekka Vartiainen, Juha Iso-Aho & Anu Nuutinen (Toim. / Eds.)

Tarinajoki: River of Stories

TARINAJOKI. Kertomukset matkailijan oppaana Kaakkois-Suomessa
RIVER OF STORIES. Legends to Guide Tourists in South-East Finland

Humanistinen ammattikorkeakoulu
© tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020, Helsinki

Ulkoasu ja taitto: Sivupainajainen Kirsi Pääskyvuori

ISBN 978-952-456-377-2 (painettu)
ISBN 978-952-456-378-9 (verkko)
ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)
Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 109.

Kaikki tarinat: **Pekka Vartiainen**, paitsi ”Äpätinkangas” (20) **Jenni Rautio**,
”Käärmekallio” (21) **Ninni Koponen** ja ”Saari” (47) **Reino Hemmilä**.

Englanninkieliset käännökset: **Annira Silver**

Maalaukset: **Anni Jokitalo**

Valokuvatoimitus: **Anu Nuutinen**

All stories by **Pekka Vartiainen**, except ”Äpätinkangas” (20) by **Jenni Rautio**,
”Snake Rock” (21) **Ninni Koponen**, and ”The Island” (47) by **Reino Hemmilä**.

English translation: **Annira Silver**

Paintings: **Anni Jokitalo**

Pictures: (ed.): **Anu Nuutinen**

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

**LAB University of
Applied Sciences**

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

SISÄLLYS • CONTENT

ALKUSANAT	8
INTRODUCTION	9

I ETELÄ-KARJALA POHJOINEN / SOUTH KARELIA NORTH 11

Henget kohtaavat Purnujärvellä (1)	12
Spirits Meet in Purnujärvi (1)	14
Hyppy kalliolta (2)	16
A Jump off The Rock (2)	17
Desantit (3)	18
Rautjärvellä kesällä 1943 (4)	19
The Subversives (3)	20
Rautjärvi, Summer 1943 (4)	21
Myrsky Immalanjärvellä (5)	22
Fierce Storm at Immalanjärvi Lake (5)	22
Ihmeitä Immalanjärvellä (6)	24
Wonders of Immalanjärvi Lake (6)	25
Karjukallio (7)	26
Karjukallio (7)	27
Kumma kivi (8)	28
The Strange Rock (8)	30
Luolan tarina (9)	31
Story of the Cave (9)	32
Matka kirkolle (10)	34
Journey to Church (10)	35
Metsurin kivi (11)	36
The Lumberjack's Stone (11)	37
Miettilässä kummittelee (12)	38
Haunting In Miettilä (12)	38
Nainen katsoo syrjäsilmin vieraan touhuja (Elli ja Albert) (13)	40
Woman Keeps a Wary Eye on Her Visitor (Elli and Albert) (13)	41

Noita (14)	42
The Witch (14)	43
Outo kohtaaminen Immalanjärvellä (15)	44
Strange Encounter on Immalanjärvi Lake (15)	45
Puu puhuu (16)	46
A Tree Talks (16)	47
Ratsumies (17)	48
The Rider (17)	48
Tarinajoki (18)	50
River of Stories (18)	51
Vesikivellä kerran kesällä (19)	52
One Summer's Day on Water Rock (19)	53
Äpätinkangas (20)	54
Äpätinkangas (20)	56

II ETELÄ-KARJALA ETELÄINEN / SOUTH KARELIA SOUTH 59

Käärmekallio (21)	60
Snake Rock (21)	62
Ievasvuoren kalliomaalaukset (22)	64
Ievasvuori Rock Painting (22)	65
Kaaripallo (23)	66
Volleyball (23)	67
Karhusaari (24)	68
Karhusaari (24)	69
Kivi kuin koru (25)	70
Stone like a Jewel (25)	71
Kyniä taivaalta (26)	72
Pencils from the Sky (26)	73
Molo (27)	74
Molo (27)	74

Sormuskivi (28)	76
The Ring Rock (28)	77
Sudet tulivat keskiyöllä (29)	78
The Wolves Came at Midnight (29)	79
Urposuo (30)	80
Urposuo (30)	80
Veljekset (31)	82
Brother's Visit (31)	83

III ETELÄ-KYMENLAAKSO / SOUTH KYMENLAAKSO 85

Betoniasemalla (32)	86
At the Concrete Station in Winter 1941 (32)	87
Betonilaborantin päivä (33)	88
Concrete laboratory technician's day (33)	89
Kerttu ja Väinö (34)	90
Kerttu ja Väinö (34)	90
Mandoliini (35)	92
The Mandolin (35)	92
Paloaukealla kesällä 55 (36)	94
In the Clearing in Summer 55 (36)	95
Pyterlahti (37)	96
Pyterlahti (37)	96

IV POHJOIS-KYMENLAAKSO / NORTH KYMENLAAKSO 99

Eemeli ja Lyyti (38)	100
Eemeli and Lyyti (38)	102
Elimäen kirkko (39)	104
Elimäki Church (39)	104

Hiidenvuori (40)	106
Hiidenvuori (40)	106
Jaalan juoppo pappi (41)	108
The Drunken Priest of Jaala (41)	108
Oravan Matti (42)	110
Oravan Matti (42)	111
Pukkisaari (43)	112
Pukkisaari (43)	112
Pässinhakureissu (44)	114
Fetching the Ram (44)	114
Raavuoren haltija (45)	116
The Guardian of Raavuori Hill (45)	117
Roviole! (46)	118
To the Pyre! (46)	118
Saari (47)	120
The Island (47)	120

Tarinoita Herransaaren kartanosta 1: Ruosteenlähden aarre (48)	122
Stories of Herransaari Manor 1: The Treasure of Ruosteenlähde (48)	123
2: Riihen haltija (49)	124
2: Guardian Elf of the Drying Barn (49)	125
3: Painajaisuni (50)	126
3: The Nightmare (50)	126
4: Itsekseen liikkuva kone (51)	128
4: The Machine Turning by Itself (51)	128

LÄHDEAINEISTO • SOURCES 130

ALKUSANAT

Nämä Kaakkois-Suomen maaseudun kulttuuri-
matkailun kehittämishankkeen tuloksena synty-
neet kertomukset pohjautuvat alueen suulliseen
ja kirjalliseen tarinaperintöön. Tuo perintö on rikas ja
tarinoiden osalta loputon. Vain murto-osa kaikesta siitä,
minkä menneet aikakaudet ja ihmiset ovat jättäneet
meille, on voinut toimia tämän kirjaksi kootun kokoelman
innostuksen ja inspiraation lähteenä.

Kirjallisuuden syvärakenteena on totuttu pitämään
yleismaailmallisia kuvia ja kokemuksia, jotka ilmenevät
unissa, uskonnoissa ja myyteissä. On sanottu, että suku-
polvelta toiselle periytyvät tarinat kantavat mukanaan
näitä kaikkien ihmisten elämänvaiheisiin liittyviä käsityk-
siä. Sankarit ja roistot omaavat kaikkialla samankaltaisia
luonteenpiirteitä, tarinat maagisista esineistä, eläimistä
tai kuvitelmat maailman luomisesta eivät nekään kun-
nioita kulttuurin, kielen tai kansakunnan rajoja. Tarinat
kertovat sen, mitä on olla ihminen

Kirjasta löytyvät tarinat yhdistyvät todellisiin paik-
koihin. Tarinoissa liikutaan alueella, mutta niissä kann-
tellaan ja haetaan samalla tekijöitä, joista tarinat on
tehty. Ihmisten kaipuu toistensa lähelle, vihan ja pelon

hetket, sankaruuden ja katkeruuden kokemukset, ilon,
ihmetyksen ja onnen tunteet kulkevat kuin punaisena
lankana läpi aikakausien, ihmiskunnan aamuhämärästä
silmillemme piirtyvän iltta-aurion punaaman taivaan-
rannan utuiseen näkyyn.

Tarinajoella seikkaillaan, kohdataan outoja sattui-
muksia, joudutaan silmäkkäin arvoitusten, mystisten
tapahtumien ja outojen olentojen kanssa. Traagisia tari-
noita seuraavat koomiset sutkautukset, historiallisia tosi-
kertomuksia fantasiaan vivahtavat kuvitelmat. Tarinoiden
kertojina ovat milloin vanhat ja nuoret, milloin iäkkäiset
tai vain toviksi paikalle pistäytyvät.

Osana kulttuurimatkailuhanketta tarinaperinteestä
ja historiasta nousevilla kertomuksilla on myös matkailun
tuotteistamiseen kytkeytyvä tehtävä. Niissä ilmenee
tapa hyödyntää paikkaan liitettävää tietoa-aineistoa. Ne
voivat myös houkuttaa toimijoita paitsi kehittämään
omia versioita vastaavan kaltaisesta aineistosta myös
keksimään uusia tapoja soveltaa ja konseptoida tarinoita
oman matkailutuotteen tueksi. Miten valtavan siirto-
lohkareen laelta ammoon löytyneen sormuksen tarinaa
voisi jatkaa? Kuinka saada menneisyytensä kanssa

painiskelevat henget silmille näkyväksi? Onko jostakin
vielä löydettävissä se aarre tai rahakätkö, josta legenda
kertoo? Kulkevatko noidat edelleen pitkin kylien raittia?

Tarinat on seuraavassa jaoteltu neljään alue-
kokonaisuuteen: Etelä-Karjala pohjoinen, Etelä-Karjala
eteläinen, Etelä-Kymenlaakso ja Pohjois-Kymenlaakso.
Alueilta kerätyt jutut, huhupuheet, kaskut, historialliset
anekdootit ja niiden pohjalta laaditut kertomukset muo-
dostavat yhdessä kokonaisuuden, josta henkii rikas ja
arvokas tarinaperintö.

Tarinoiden alta löytyy digitaalinen paikkamerkki,
jonka avulla kirjan kanssa matkaava voi suunnistaa
kyseiseen tarinakohteeseen. Muulla kuin suomenkielellä
maassamme matkaavia palvelemaan kustakin tarinasta
on laadittu suomenkielisen yhteyteen myös englannin-
kielinen versio. Kooste tarinoiden laatimisessa hyödyn-
netystä lähdeaineistosta on sijoitettu kirjan loppuun.

Toivotan lukijalle mielenkiintoisia hetkiä tarina-
tuokioiden parissa. Omalla tavallaan ne opastavat mat-
kaamme tarinajoella eteenpäin. ■

Naantalissa, 6.4.2020
Pekka Vartiainen

© Anu Nuutinen

INTRODUCTION

These stories, based on oral and written folk narratives of the area, were written as part of a project to promote culture tourism in rural South-East Finland. This heritage is rich and contains an endless supply of stories. Out of all that bygone times and people have left for us, only a fraction has been harnessed to provide the enthusiasm and inspiration for this collection, now assembled in book form.

Universal images and experiences manifested in dreams, beliefs and myths are customarily deemed to form the deep structure of literature. It has been said that narratives passed down generations convey these ideas, which are linked to the life stages of all people. Heroes and villains have similar characteristics everywhere; stories of magical objects, animals, or visions of the world's creation do not respect cultural, linguistic or national boundaries. Stories tell us what it is to be human.

The stories in this book are linked to real locations. They are set in an area, but they uphold and at the same time search for the elements of narratives. People's longing for proximity with others, moments of

anger and fear, experiences of heroism and bitterness, feelings of joy, wonder and happiness run like a thread through the ages, from mankind's dawn twilight to the misty vision etched on our eyes of the horizon painted red by the evening sun.

The river of stories contains adventures, encounters with curious incidents, coming eye-to-eye with enigmas, mystical events and strange beings. Tragic narratives are followed by comical quips, true stories from history by fictitious tales veering towards fantasy. The narrators are now the old and young, now the eternal, or folks just dropped in for a moment.

As part of a culture tourism project, stories arising from the body of folk narratives and history also have a function in relation to the productisation of tourism. They are a way of utilising knowledge material unique to the location. They may also encourage operators not only to develop their own versions of similar material, but also to conceive of new ways of applying and conceptualising stories to support their own tourism product. How could the story of a ring once found on top of a massive erratic boulder be continued? How to make spirits wrestling

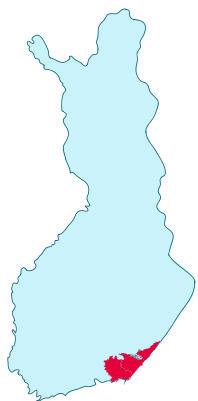
with their past visible to all eyes? Is the treasure or hidden cash of the legend still to be found somewhere? Do witches still walk along village roads?

The stories in this book are organised into four regions: South Karelia north, South Karelia south, South Kymenlaakso and North Kymenlaakso. The tales, rumours, jokes and historical anecdotes collected from the regions, along with the stories written based on them, together form a body of material exuding a rich and valuable tradition of folk narratives.

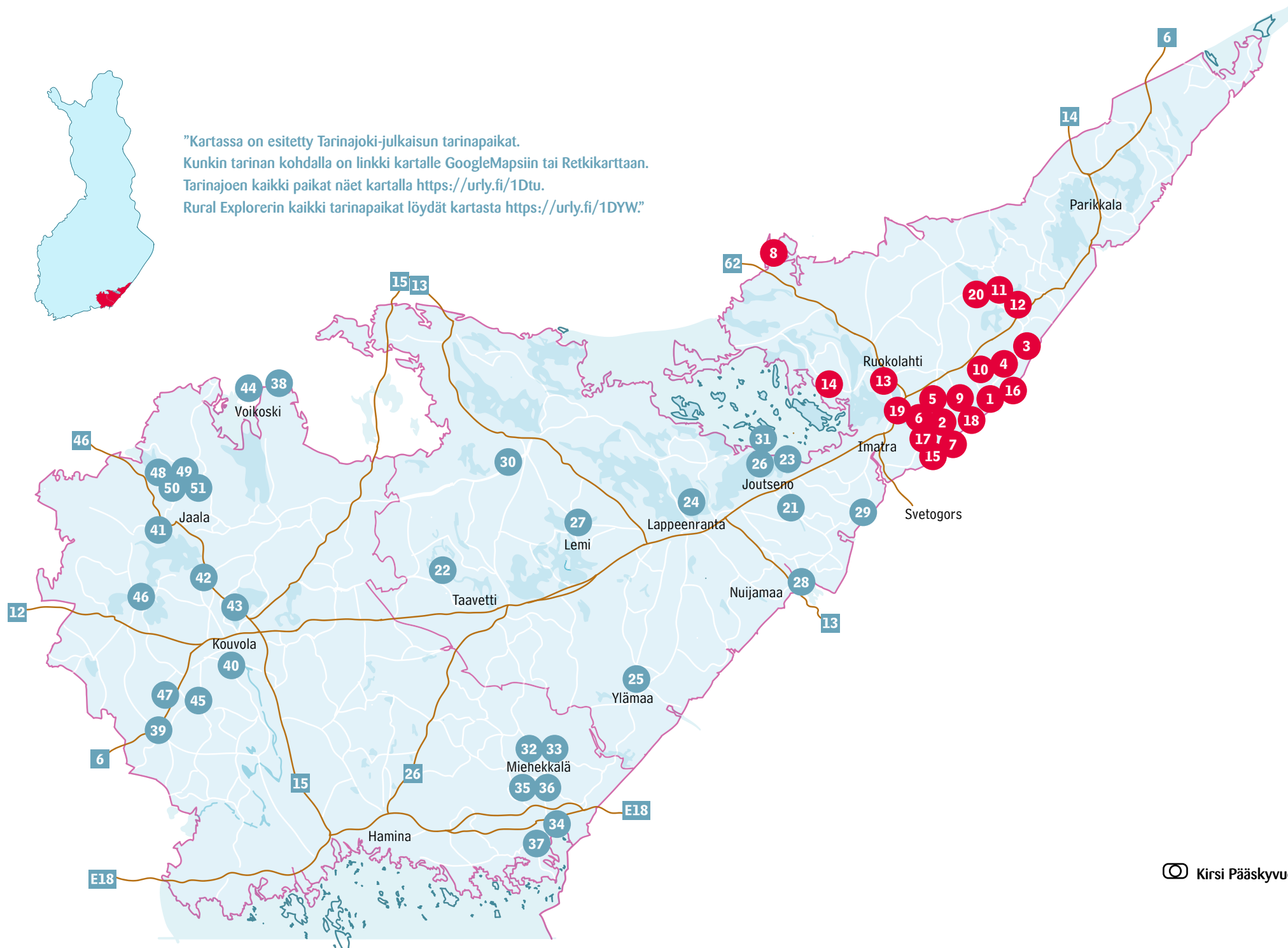
Each story is followed by a digital location code to help the tourist travelling with the book in finding the site of the story in question. To serve foreign tourists travelling in our country, each Finnish story is accompanied by an English-language version. The source materials utilised in writing the stories are listed at the end of the book.

I wish the reader interesting moments in the company of these story sessions. In their unique way, they guide us on our journey down the river of stories. ■

Naantali, 6.4.2020, Pekka Vartiainen
Transl. Annira Silver

"Kartassa on esitetty Tarinajoki-julkaisun tarinapaikat.
Kunkin tarinan kohdalla on linkki kartalle GoogleMapsiin tai Retkikarttaan.
Tarinajoen kaikki paikat näet kartalla <https://urly.fi/1Dtu>.
Rural Explorerin kaikki tarinapaikat löydät kartasta <https://urly.fi/1DYW>."

**I ETELÄ-KARJALA POHJOINEN /
SOUTH KARELIA NORTH**

HENGET KOHTAAVAT PURNUJÄRVELLÄ (1)

Purnujärven kylää ympäröi loivasti kumpuileva maalaismaisema, jossa metsien reunustamat peltokaistaleet laskeutuvat Hiijärveen. Korkeille kukkuloille kohonneilta rakennuksilta avautuu näkymä lähistölle sijaitseville järville.

Maisemaa halkovan, mutkittelevan Niskapietilän tien viereltä löytyy matala, osittain sammaleen peittämä muistokivi, jossa on teksti: Purnujärven lahjoitusmaahovi 1653–1905. Paikalla kerrotaan joskus sijainneen hoviksi kutsutun tilan pääarakennus.

Nyt rakennusta ei enää ole, eikä juuri muutakaan näkyvää muistoa ajasta satojen vuosien takaa. Mutta henget liikkuvat ja vartovat tarpeeksi säikkyä kulkijaa kertoakseen hänelle tarinoitaan.

Kuten tuokin tuossa, luutnantti Töperi, jota on joskus väitetty venäläiseksi sotaherraksi. Ehkä hänellä oli jotakin tekemistä läheisen Kasakkaharjun ja sieltä löytyneiden pääkallojen kanssa, mene ja tiedä. Jotkut sanovat hänen olleen myös ihan oman kylän poikia, kotoisin Korpjärveltä. Nimikin oli Prusi Henrikinpoika ja ruotsinkielinen versiokin lienee olemassa, Ambrosius Hendersson.

Nyt Töperi tai Teperi, kuka onkin, kulkee levottomana itseään kehuskellen ja omaisuudellaan leveillen. Haroo känsäisillä sormillaan harmaata, paksua kuontaloaan ja irvistelee kellertävillä etuhampaillaan aina, kun mielessään päästää hyvänkin puheenparren.

Taas kertoo urastaan, hakkaa tarinaansa tahtia muistokiveä lyöden. Kuinka aloitteli kuormastopoikana, eteni siitä kohta korpraaliksi, sitten kornetiksi, luutnantiksi ja lopulta ratsumestariksi. Kolmikymmenvuotisen sodan sankari minä olen, se hokee kähisten ja tyrskäyttää nokastaan liikutuksen tipan muistellessaan uskollista ratsuaan, tai niistä muutamaa.

Sitten kun pääsee kuvailemaan kolkkoa kuolemaan-sa Gnezenin taistelussa, jossa oli Viipurin ratsurykmentin Jääsken komppanian päällikkö, mikään ei häntä enää pidättelee. Teperi jolkottelee väärillä säärillään, päristelee huulillaan ja huijaa käsillään kuin pitäisi toisessa sapelia ja toisessa hevosensa suitsia, ja katoaa kohta kamalasti karjuen usvan peittämälle tielle.

Vapaaherra Reinhold von Ungern-Sternberg on Töperiä rauhallisempi hahmo. Hän jää seisomaan paikalleen ottaen ryhdikkään asennon, jossa toinen jalka on ristissä hieman toisen edellä, vasen käsi laskeutuneena lanteille ja oikean, kohotetun käden peukalo puristuen kuppimaiseen asentoon jähmettyneiden sormien lomaan. Hän on myös aina moitteettomasti pukeutunut ja valkeiden, kiharoiden hiusten peittona keikkuu sulalla koristeltu päähine.

Vapaaherra ei puhu paljon, katselee enemmänkin ympärilleen, ja muistokiveä ikään kuin sen arvoa mitaillen. Mutta kun puhuu, puhuu maista, joita hänelle

kuningatar Kristiina aikoinaan lahjoitti korvauksena Liivinmaan tiloista, jotka vapaaherra hyvää hyvyttään kruunulle luovutti. Sitten hän siirtyy kuvailemaan Hinkkalan, Jurvalan, Purnujärven, Pirholan ja Miettälän maita, jotka siirtyivät hänelle, kun kruunu maksoi velkojaan vapaaherran kustantaessa ratsumieskomppanian Henkikaartiin.

Latvialaisen vapaaherran puheenparsa on vähän sitä sun tätä, monia kieliä sekaisin, ja äänikin tahtoo katkeilla, kun hän pääsee kuvailemaan toisaalle aiottua ja epäonnistunutta kartanohankettaan sekä maiden menetystä valtiolle. Yleensä tässä vaiheessa paikalle hahmoutuu muistokiven varsinainen sankari, saksalainen majuri Friedrich von Fitinghoff.

Fitinghoff alkaa suurieleisesti saksaa sylkien kuvailla Purnujärvelle nousseen hovinsa päärakennusta, vaikka ei itse milloinkaan sitä valmiina nähnyt. Majurin kruunulta lahjoituksina saamien parinkymmenen tilan paikalle nousi kartano oheisrakennuksineen vasta sen jälkeen, kun majuri oli siirtynyt muiden henkien joukkoon, Töperin jälkeen, mutta hyvissä ajoin ennen latvialaista vapaaherraa. ■

Pekka Vartiainen

Purnujärven kulttuurimaisemaan sisältyy vanhaa sotilashistoriaa, jota edustavat Ruotsin vallan ajalta periytyvät läänitykset ja lahjoitusmaat. Lahjoituksia annettiin kruunun hyväksi tehdyistä töistä ja palveluksista. Huomattavimpia lahjoitusten saajia 1600-luvulla olivat luutnantti Prusi Henrikinpoika Töperi, latvialainen vapaaherra Reinhold von Ungern-Sternbeg sekä saksalaissyntyinen majuri Friedrich von Fitinghoff. Rakennuskantaa tuolta ajalta ei ole säilynyt.

<https://urly.fi/1mtu>

Anu Nuutinen

SPIRITS MEET IN PURNUJÄRVI (1)

The village of Purnujärvi lies in an undulating rural landscape, strips of field edged by forest descending to the Hiijärvi lake; buildings erected on the high hills command a fine view of the nearby lakes.

At the side of the Niskapietilä road, winding its way through the scenery, stands a partially moss-covered low commemorative stone bearing the text 'Purnujärven lahjoitusmaahovi [Purnujärvi endowed estate court] 1653–1905'. It marks the site of the mansion of an estate, known as the 'court', which once stood there.

The building no longer exists, nor is there any other visible reminder of the time centuries ago. But the spirits are on the move, waiting for a sufficiently nervous traveller to tell him their tales.

Like that one there, Lieutenant Töperi, sometimes described as a Russian warlord. Who knows, perhaps he had something to do with nearby Kasakkaharju or 'Cossack Ridge' and the skulls found there. Some people also say that he was just a local village lad, originally from Korpjärvi. His name was Prusi Henrikinpoika and the Swedish version also exists, Ambrosius Hendersson.

Now Teperi, whoever he may be, wanders restlessly bragging over his success and boasting about his property. Rakes his gnarled fingers through his thick,

grey mop of hair and grimaces, showing his yellow front teeth, whenever he is especially pleased with his choice of expression.

Once more, he recounts his career, beats the memorial stone in time to his tale. How he began as a wagon boy, soon advanced to corporal, then cornet, lieutenant and finally cavalry captain. 'A hero of the Thirty Years' War, that I am', he croaks on and trumpets an emotional droplet from his beak remembering his faithful mount, or a few of them.

Once he gets to the description his grisly death in the battle of Gnezen, in which he commanded the Jääski Squadron of the Vyborg Cavalry Regiment, there is no stopping him. Teperi struts around on his bow legs, blows raspberries and flails his arms as if he had a sabre in one hand and the horse's reins in the other, and finally vanishes into the mist-shrouded road with a terrible roar.

Baron Reinhold von Ungern-Sternberg is a more composed figure. He stands still in a proud and elegant pose, one leg across and slightly in front of the other, left hand on his hip and the thumb of his elevated right hand bent in a cupped position alongside the rigid fingers. He is also always impeccably dressed, with a headpiece adorned with a feather atop his white, curling hair.

The baron does not speak much, being more inclined to cast his eyes about him and at the commemorative stone, as if gauging its worth. But when he does speak, he talks of the lands endowed to him by Queen Christina in her time in return for the estates in Livonia the baron generously gave up to the Crown. Then he moves on to describe the lands of Hinkkala, Jurvala, Purnujärvi, Pirhola and Miettälä, which passed to him when the Crown paid its debts for the cavalry squadron provided by the baron for the Royal Guards.

The speech of the Latvian baron is rather an odd mixture of several languages, and his voice tends to break when he starts to describe his manor house project, planned for another location and failed, and the loss of his estates to the state. Usually at this point, the actual hero of the memorial stone, the German Major Friedrich von Fitinghoff, makes his appearance.

Fitinghoff starts off flamboyantly in guttural German, describing the mansion house of his 'court' in Purnujärvi, although he never saw it completed. In place of around twenty farms gifted to the major by the Crown, the mansion with its ancillary buildings was not finished until the major had passed to join other spirits, after Töperi but a good while before the Latvian baron. ■

Transl. Annira Silver

The Purnujärvi cultural landscape contains ancient military history exemplified by the fiefdoms and endowed lands from the time of Swedish rule. Endowments were given in return for services and actions for the benefit of the Crown. The most notable recipients of endowments in the 1600s were Lieutenant Prusi Henrikinpoika Töperi, the Latvian Baron Reinhold von Ungern-Sternberg and the German-born Major Friedrich von Fitinghoff. No building stock has survived from the period.

PURNIJÄRVEN
LAHJOITUSMAAHOVI
1653-1905

<https://urly.fi/1mtu>

Ekaterina Ivanova

HYPPY KALLIOLTA (2)

Pakottivat minut hyppäämään. Ei kerran, vaan kaksi.

Ensimmäisellä kerralla onnistuin väistämään teräviä piikkejä. Pitkän pudotuksen loppuvaiheessa suuntasin paljaat jalkani metallikärkien välissä olevaan tyhjään tilaan. Tömähdin kovalle maalle ja piikit vain sipaisivat ihoani. Vasempaan pohkeeseen tuli nirhaisu, josta verta valuva ihonkappale roikkui kuin palkeenkieli.

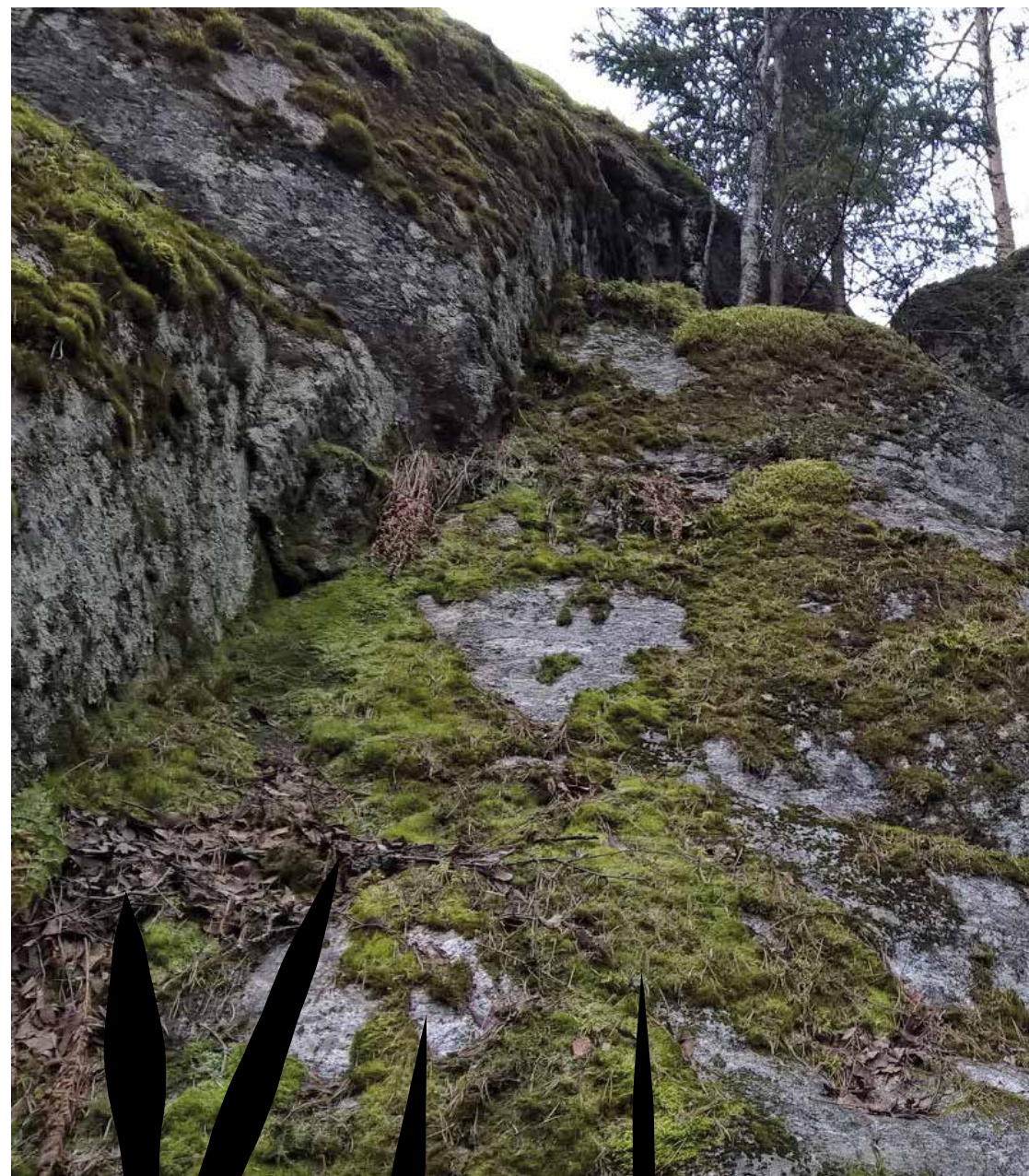
Veljelleni ei käynyt yhtä hyvin. Itkien ja huutaen hän läjähti suoraan piikkien päälle. Oli hiljaista, kun sotilaat nostivat veljeni elottoman ruumiin ja heittivät sen kuin arvottoman jätteen muiden kuolleiden ja haavoittuneiden sekaan kärryihin.

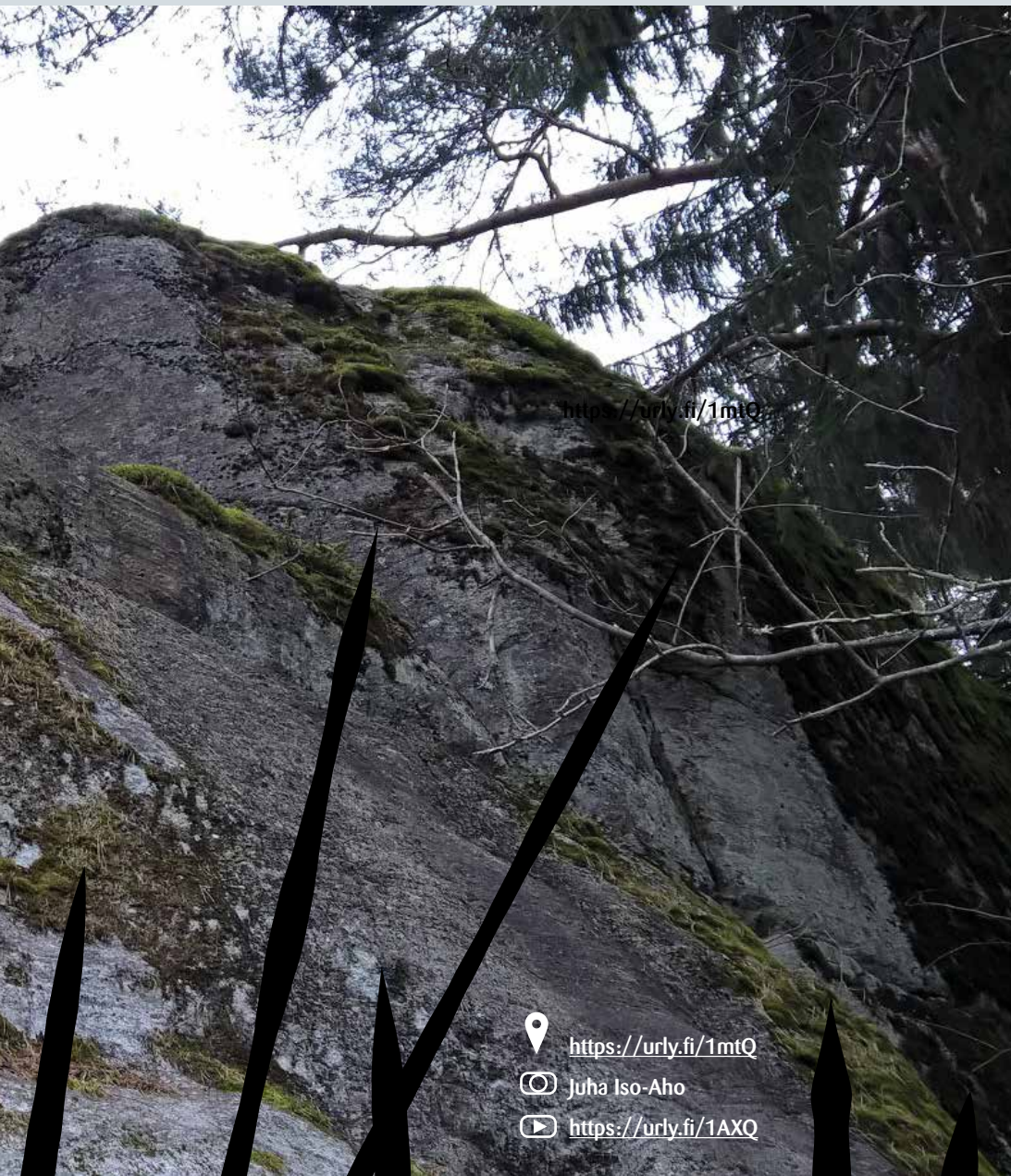
Komentaja käski minua kiipeämään uudelleen kallion laelle. Voimattoman raivon ja suuttumuksen vallassa aloitin vaivalloisen matkan kohti korkeuksia. Sotilaat valvoivat kulkuani, härnäisivät ja törkkivät pistimillään ja naureskelivat epätoivoisia yrityksiani karkottaa heidät kimpustani. Kun viimein pääsin paikalle, josta minun tulisi toistamiseen heittäytyä alas, kohotin katseeni sinne, missä kylämme paloi roihuna. Liekkien rätinään sekoittui yksitoikkoista rummutusta ja ihmisten kauhunkiljaisuja.

Vielä alas lentäessäni kuulin soiton särkyneen äänen. Sitten en enää mitään. ■

Pekka Vartiainen

Kuokkalammin tien laidassa, noin 20 metrin päässä tiestä, on kallio, jonka yksi sivu on jyrkkä kuin seinä ja lähes kymmenen metriä korkea. Sitä sanotaan hyppykallioksi. Perimätiedon mukaan kallio olisi saanut nimensä ison vihan aikana, jolloin venäläiset olivat pakottaneet suomalaisia hyppäämään kalliojyrkänteeltä alas. Kallion juurelle oli asetettu teräväkärkisiä rautapiikkejä pystyyn. Hyppy oli suoritettava paljain jaloin ja uusittava kunnes sai jalkansa osumaan piikkeihin.

<https://urly.fi/1mtQ>

<https://urly.fi/1mtQ>

Juha Iso-Aho

<https://urly.fi/1AXQ>

A JUMP OFF THE ROCK (2)

They forced me to jump. Not once, but twice. The first time, I managed to avoid the sharp spikes. At the final stage of the long drop I aimed my bare feet at the empty space between the metal spikes. I thudded down on the hard earth and the spikes just brushed my skin. My left calf got a scrape, with a bleeding flap of skin hanging down.

My brother was not so lucky. Crying and screaming, he flopped right onto the spikes. There was silence while the soldiers picked up my brother's lifeless body and flung it on a cart, like a worthless piece of waste, among the other dead and wounded.

The commanding officer told me to climb to the top of the rock again. In a powerless rage and fury, I began the arduous journey to the heights. The soldiers watched my progress, harangued and poked at me with their bayonets, laughing at my desperate attempts to shake them off. When I finally reached the spot from where I was to throw myself off for a second time, I raised my eyes to where our village was burning like an inferno. The crackle of the flames was mixed with monotonous drumming and people's screams of horror.

Hurtling down, I still heard the sound of the broken tune. Then nothing. ■

Along the Kuokkalampi road, about 20 metres off, is a rock with one side a sheer drop like a wall, almost ten metres high. People call it 'Jumping-rock'. According to oral tradition, the rock got its moniker during the Greater Wrath, when the Russians had forced Finns to jump off the precipice. Sharp-pointed iron spikes had been set at the foot of the rock wall. The jump had to be made barefoot and repeated until the feet hit the spikes.

Transl. Annira Silver

DESANTIT (3)

Olinhan siellä mukana minäkin. Nuorena miehenä, vasta pojankoltiaisena. Ei ihmeempää tietoa maailmasta, eikä oikein mistään muustakaan.

Kyllillä kulki huhu, että Rautjärvellä oli nähty omia ja vähän muidenkin poikia pahojaan tekemässä. Olivat häijyn näköisinä luikkineet karkuun piippolakit vaappuen ja rumat rätingit heiluen, kun niitä meidän joukko lähestyi. ”Tesanteja”, sanottiin. Rääsyläiset olivat molottaneet venäjää ja suomea sekaisin. Saa-neet oppinsa kapinoitsijoilta ja isänmaan pettureilta.

Kiinnihän ne lopulta napattiin ennen kuin enemmän tuhotöitä jäi kontolle. Yksi ammuttiin pystyyn, toinen juoksi pajukko rapisten karkuun, mutta Kymälahden suunnalla rysään jäi lopulta sekin. Kolme tummanpuhuvaa, partaista miestä raahattiin sitten kunnantalolle, missä näitä alettiin joukolla hiillostaa.

Kapeasta ovenraosta seurailin hikeä otsalohkolta valuen, kun hurjan näköisiä äijii kuulusteltiin. Yksi näistä, Pekka tai Pedja nimeltään, kertoi tulleen rajan yli muiden mukana vapauttamaan suomalaisia räjäyttämällä rautatien ja maantien pätkiä lähiseuduilla. Toinen, autonkuljettaja Koski oli yrittänyt hankkia tietoja suomalaisten joukkojen vahvuuksista ja liikkeistä. Sotilasvarastot piti kuulemma pamauttaa taivaan tuuliin ja syytettävä metsät helvetin lieskoihin.

Kuolemaa tuollaiset tarinat molemmille tiesivät. Lyhyt kenttäoikeus käytiin ja molemmat kuljetettiin

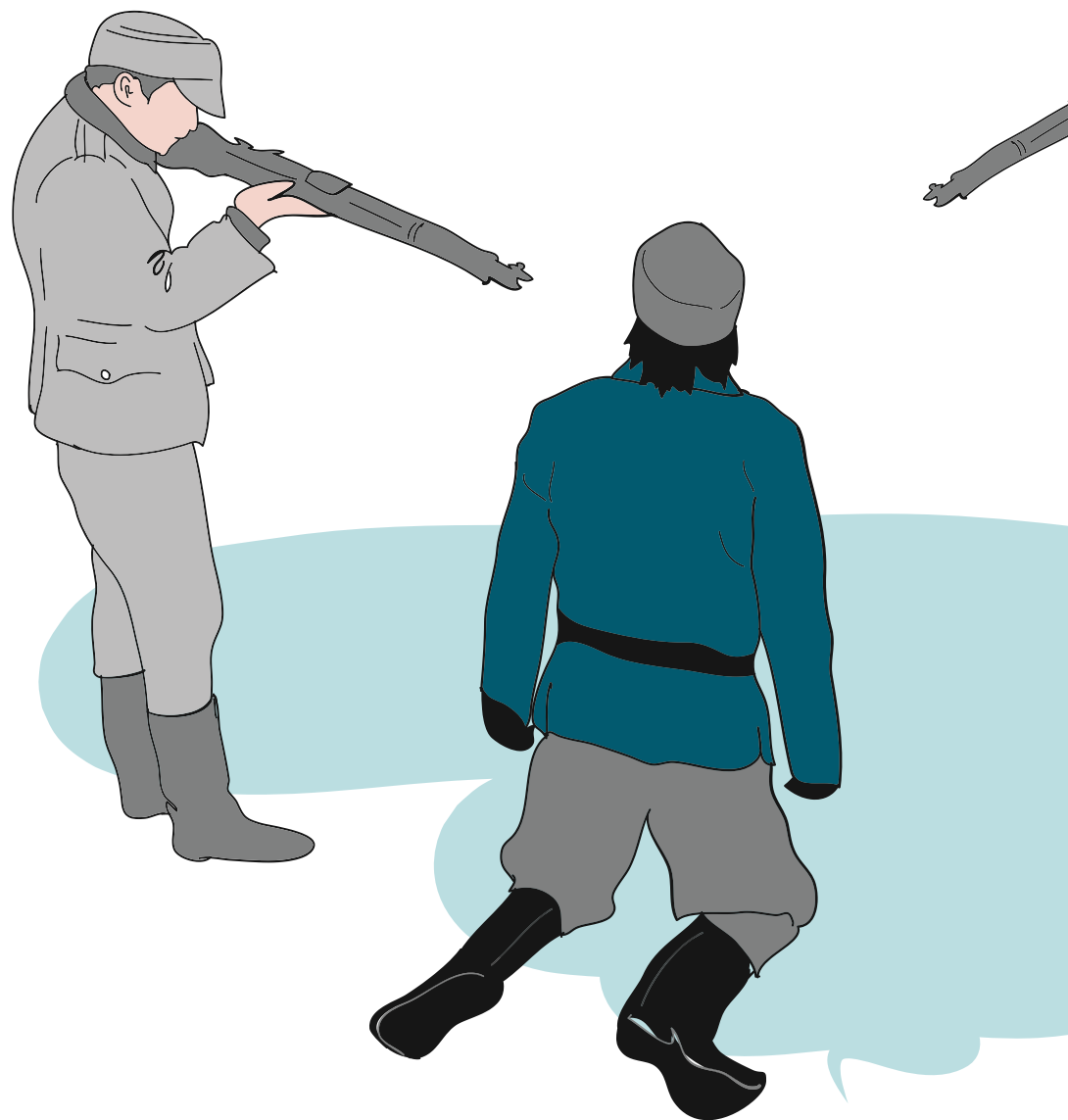
pappilan perunakellarin lähetyville ja ammuttiin sinne.

Kolmas mies, varsinainen ”Tsitsikov”, oli venäläinen luutnantti, jonka mongerruksesta ei kukaan ottanut selvää. Kapeakasvoinen ryssä vietiin välillä navetan kellariin miettimään syntejään, mutta yritti pannainen yöllä sieltä karata. Onneksi vartiossa sattui tuolloin olemaan pystyvä mies, joka laski kuulat läpi miehen niin, että tämä melkein katkesi keskeltä kahtia.

Ryöppäänmäelle nuo onnettomat sitten haudattiin. Samaan paikkaan, jonne tungettiin myös ne komppanian ruokajonosta tavatut ja ammutut vakoilijat, joista toiselta puuttui hatusta kokardi ja toisen saappaat olivat kuin toisesta maailmasta, kuten olivatkin.

Monenlaista hiippailijaa tuolloin seudulla liikkui, niin maalla kuin ilmassa. Venäläisten koneet lensivät kerrankin ylitse välirauhan jo tultua ilmeisesti sotasankareitaan etsiskellen. Hiidenniemen alueella oli nähty oudosti liikuskelevia sotilaita. Desantti-jahtiin määrätty isäni kertoi myöhemmin, että kun he alikersantti Häyhän johtamana motittivat joukkion pellon laidassa olleeseen latoon ja pysyivät antautumaan, onnettomat kieltäytyivät. Ei siinä auttanut edes vakuutus rauhan tulosta. Kolme miehistä tapettiin ja yksi joukon jatkeena ollut nainen räjäytti itsensä käsikranaatilla. ■

Pekka Vartiainen

RAUTJÄRVELLÄ KESÄLLÄ 1943 (4)

Poika tuijottaa suoraan minuun. Pelosta tummat silmät nauliintuneena rähjäisiin kasvohini. Joku luutnantti polottaa ja meinaa tulla silmille. Yritän vastaila ja pysyä rauhallisena. Kyllä, kyllä minä sieltä tulin. Tarkoitus oli juuri se, mitä arvelinkin. En, en minä ketään vihaa, en erityisesti. Oma sota kai tässä kaikki käydään. Yksin ja yhdessä. Selviydytään ja tullaan sitten toimeen, kun tämä kaikki päättyy.

Pojan hiukset ovat liimautuneet otsalta hieken. Toisella kädellä hakee tukea oven karmista. Suu hieman auki nielaisee kerran pari. Tekisi mieli kertoa pikkukaverille, että ei tässä mitään hätää ole. Aikuiset vain vähän praattaa. Kaikki selviää ja sitten taas saadaan pinkoa paljain jaloin pellon piennarta.

Luutnantti sähköttää. Rinnassa tuntuu pientä kipua. Kuin ei saisi henkeä. Painan päätä alas. Kun saisi nukahtaa ja herätä vasta huomenna.

Isän asialla tässä ollaan. Tulivat äidin kanssa rajan yli, lahtareiden amputatut luodit surisivat korvissa ja joku niistä osuikin. Isä näytti saunassa jalkaan tatuoitua arpeaan ja kertoi revolutsionista, jota olivat Suomeen hommaamassa. Nyt ollaan samalla asialla. Vaikka sota on jo hävitty. Niin kävi kuin sille edellisellekin.

Pojan sormet naputtavat karmin maalattua pintaa. Minulta pääsee tahaton naurahdus, kun luutnantti intoutuu läksyttämään pahoista aikeistani. Ollaan vähän kaikki kuin pahaisia lapsia. Poika kääntyy sijoiltaan ja sulkee oven. Ajattelen, että onhan tämä komea huone.

Tuntuu kuin jokin ryömisi iholla piilossa parran alla. ■

Pekka Vartiainen

Talvi- ja jatkosodan aikana Suomen rajan tuntumassa toimi kirjava joukko venäläisten puolesta vakoilevia ja taistelevia joukkioita. Osa näistä koostui venäläisten alueelle lähettämistä ammattisotilaista, mutta mukana oli myös kansalaissodan aikana Suomesta Venäjälle paenneita yksityishenkilöitä sekä näiden jälkeläisiä. Desanttien toiminta kiihtyi kesällä 1943 ja oli huipussaan juuri ennen Neuvostoliiton suurhyökkäystä 1944. Desantteja jäi tuolloin myös paljon kiinni eri puolilla rajaa. Tiedot desanttien kohtaloista ovat kirjallisten lähteiden puuttumisen vuoksi vaillinaisia, mutta Rautjärveltä tunnetaan muutamia todistettavia tapauksia.

 <https://urly.fi/1mtQ>

 Kirsi Pääskyvuori

THE SUBVERSIVES (3)

Yes, I was there too. As a young man, just a half-grown lad. No particular knowledge of the world or anything else, really.

It was rumoured around the villages that at Rautjärvi, some of their own and a few other boys had been seen up to no good. With ugly looks, they had scarpered, pointed hats swaying and evil rags swinging, when our gang approached. "Subversives," they said. The rag-tags had spouted forth in a mixture of Russian and Finnish, evidently learned from the revolutionists and traitors of the fatherland.

Yes, they were eventually caught before managing to do more mischief. One was shot where he stood, another ran off through the rustling willows, but he, too, was finally cornered around Kymälähti. Three bearded men were then carted off to the municipal hall, where they were grilled by numerous interrogators.

Sweat running down my face, I watched through a crack in the door the wild-looking chaps being questioned. One of them, Pekka or Pedja by name, said he had come across the border with others to liberate the Finns. He had blown up bits of railway and road in the region. Another, Koski the driver, tried to get intelligence on the strengths and movements of Finnish troops. Apparently, the intention had been to blow up the arms depot to smithereens and burn the forests in the flames of hell.

Death was the certain reward for such tales for both men. A brief court-martial was held, after

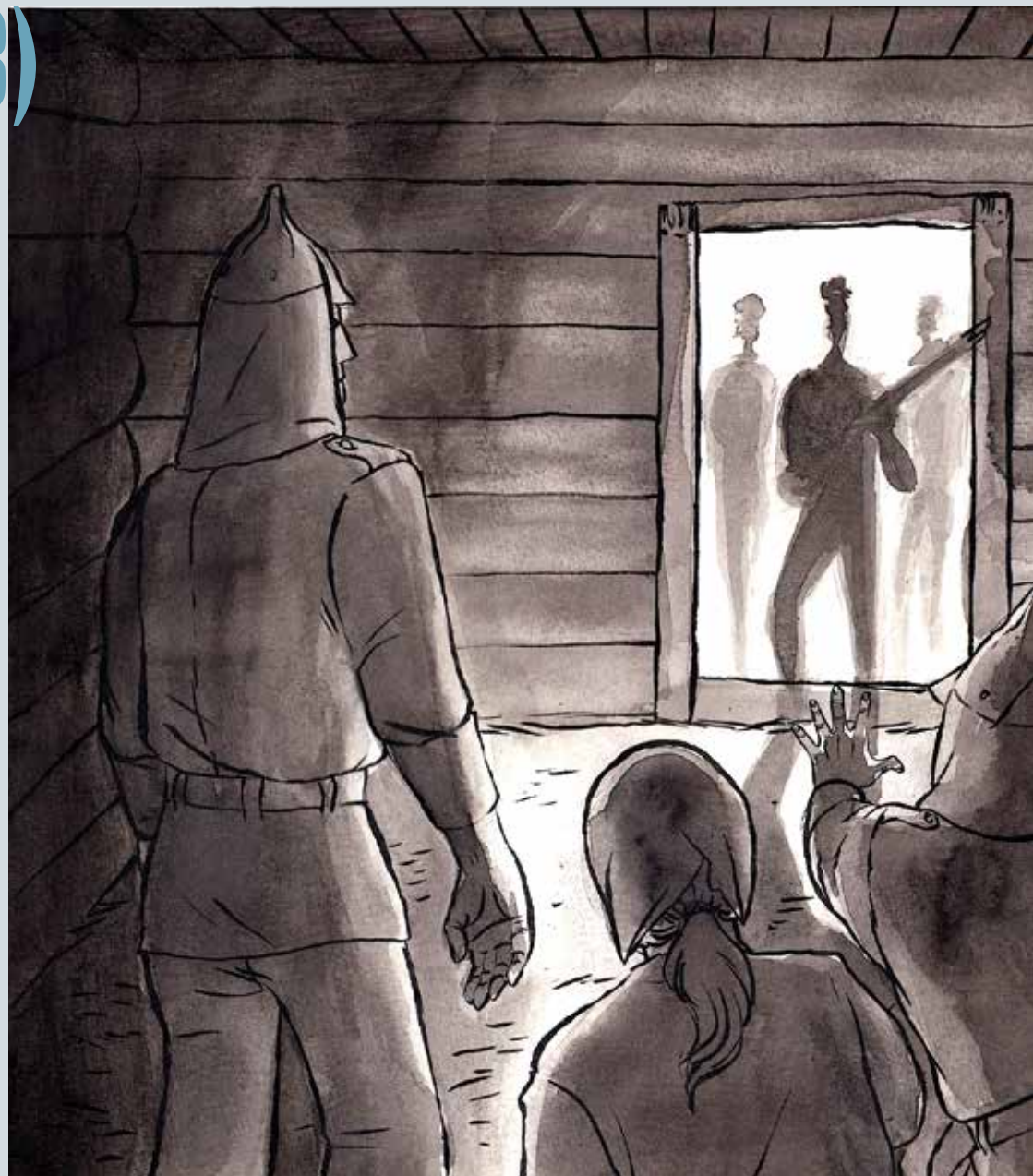
which both were taken to the vicinity of the vicarage potato cellar and shot there.

The third man was a Russian lieutenant whose language nobody could fathom. The thin-faced Russki was temporarily locked up in the cow house cellar to think about his sins, but tried to escape in the night. As luck would have it, a capable man happened to be on guard at the time: he sent such a barrage of bullets through the man that he was almost cut in two.

They were buried on Ryöppäänmäki hill. The same place also concealed the remains of the spies found in the canteen grub line and shot, one of them with the badge missing from his cap and the other with boots that looked like they had come from another world, which indeed they had.

That was a time when many kinds of folks slunk around the region, on land and in the air. One time, when the truce had already begun, Russian planes flew over, evidently searching for their war heroes. Soldiers moving in an odd manner had been spotted in the Hiidenniemi area. My father, who had been ordered to search for subversives, later told me that when, led by Sergeant Häyhä, they trapped the gang in a barn at the edge of a field and told them to surrender, they refused. Assurances of the coming peace made no difference. Three of the men were killed, and a woman in the group blew herself up with a hand grenade. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1CyQ>

Anni Jokitalo

RAUTJÄRVI, SUMMER 1943 (4)

The boy stares straight at me, eyes dark with fear and glued to my battered face. Some lieutenant is spouting forth and almost getting physical. I try to give answers and stay calm. Yes, that's where I came from. The intention was just as you thought. No, I don't hate anyone, not specially. Surely we're all fighting our own war here, alone and together. We'll come through it and then we'll get along, when all this eventually ends.

The boy's hair is stuck down on his forehead with sweat. He seeks support from the door jamb with one hand. Mouth slightly open, he swallows once or twice. I'd like to tell the little fellow that everything is all right. The grown-ups just talking a bit. All will be cleared up and then you can scoot around again in bare feet, shirt-tail flying, along the edge of the cornfield.

The lieutenant hisses. There is a slight pain in my chest. Like I can't breathe. I bow my head. If

one could just go to sleep and wake up tomorrow.

He is here sent by his father. Crossed the border with mother, slaughterers' bullets buzzed round their ears and some even hit them. Dad had shown him the scar tattooed on his leg in the sauna and talked about the revolution they were organising in Finland. We are on the same business. Even though the war is probably already lost. Went the same way as the last one.

The boy's fingers drum the painted surface of the jamb. An involuntary chuckle escapes from me when the lieutenant gets carried away, berating me for my evil intentions. We're all a bit like mere wretched kids. The boy turns on his heels and closes the door. I think that well, this is a fine room.

It feels like something crawling on my skin, hidden under my beard. ■

Transl. Annira Silver

During the Winter and Continuation Wars, motley gangs of saboteurs and spies were active in the Finnish border area, working for the Russians. Some were professional soldiers dispatched to the area by the Russians, but there were also individuals who had fled from Finland to Russia during the Civil War, as well as their descendants. The activities of these 'desants' escalated in the summer 1943, reaching a peak just before the massive Soviet Union offensive in 1944. At that time, many of them were also captured on both sides of the border. With few written resources, details of the desants' fates are scant, but a few proven cases are known to have happened in Rautjärvi.

MYRSKY IMMALANJÄRVELLÄ (5)

Luento näytti järvellä voimansa heinäkuussa 1957, kun hirmumyrsky puhalsi kilometrien leveydeltä ja pituudelta pitkin veden selkää puhaltaen ku-moon myös lähialueen talojen kattoja, aitoja, puhelin- ja voimavirtapylväitä sekä metsää hehtaarien alueelta. Kymmenisen minuuttia kestänyt rajuilma pakotti ihmi-set piiloutumaan kellareihin ja maakuoppiin. Autoilijat pyrkivät metsästä pois kohti aukeita paikkoja, mutta silti monet pellit menivät lommoille puiden ja oksien satees-ta. Viljapellot kammattiin lakoon ja Saimaan metsäiset saaret parturoitiin jättiläiskoneella kaljuiksi.

Henkilövahingoiltakaan ei välttytty. Järvellä kalasta-massa olleesta nelihenkisestä seurueesta kolme hukkui yhden pelastautuessa uimalla läpi raivoisasti myrskyä-vien aaltojen yli rantaan. Toisessa venekunnassa olleet isä ja poika pitivät veneen laidoista kiinni, kun tuuli

paiskasi sen kuivalle maalle. Läheisellä leirintäalueella kymmenet teltat menivät tuulen mukana, mutta kuin ihmeen kaupalla niissä olijat säilyivät vahingoittumat-tomina. Kokemuksistaan järkyttynyt nainen oli ollut ta-luttamassa pyöräänsä lähialueella, kun hurjana vellonut myrsky oli heittänyt pyörän tämän käsistä ja temponut puhelintolpasta kiinni pitänyttä naista niin, että hänen kasvonsa ja kätensä olivat täynnä rakeiden ja lentävän soran aiheuttamia paukamia ja ruhjeita.

Hirmuisen tuulimyrskyn satoa alettiin korjata pikai-sesti varusmiesten ja muiden vapaaehtoisten toimesta. Mutta myrskyn aiheuttamat tuhot olivat vielä pitkään näkyvissä. ■

Pekka Vartiainen

FIERCE STORM AT IMMALANJÄRVI LAKE (5)

Nature displayed its power on the lake in July 1957, when a tornado several kilometres long and wide blew up along the water, lifting roofs off nearby houses and felling fences, telegraph poles, power lines and several hectares of forest. The fierce storm lasted around ten minutes, forcing people to hide in cellars and dugouts. Drivers tried to get out of forests to open spaces, but many vehicles suffered damage from falling trees and branches raining down. Cornfields were flattened, and the storm shaved the wooded Saimaa islands bare.

Human losses also occurred. When the storm started, a party of four had been fishing on the lake, and three of them drowned. The only one saved swam to shore through the furiously roaring waves. Another boat was thrown by the wind onto dry land, and the father and son occupying it were saved by hanging onto the sides of the boat for dear life. On a nearby campsite, dozens of tents flew away with the wind. One woman had been wheeling her bike along when the raging storm tore it from her hands. The woman hung on to a telegraph pole. Her face and hands were battered and scratched by hailstones and flying gravel. ■

Transl. Annira Silver

IHMEITÄ IMMALANJÄRVELLÄ (6)

Kuinka monta outoa asiaa ihminen kestää nähdä ennen kuin menettää järkensä? Minä olen nähnyt ainakin kolme ja yksi jos toinenkin varmaan odottaa tuolla takaraivossa. Kaikki ovat niin totta kuin tässä kerron.

Katsokaas kun on viettänyt koko ikänsä näillä paikoilla ja nähnyt pääasiassa vain samojen ihmisten kasvavan ja varttuvan aivan kyynäränvarren tuntumassa, ihmeet eivät niin herkästi tartu. Elämä kulkee itsepäisesti jolkottaen eteenpäin, lehti kiipeää puuhun ja tipahtaa ja silmiä siristää yhtä terävästi niin päälakea lämpimästi taputteleva aurinko kuin kylmästi taivaalta tuijottava pakkasenpurema kuu.

Mutta niinpä vain tapahtui, että kun kesäkuun myrskyn jälkeen lähdin eräänkin kerran verkkoja kokemaan, oli Humpunselällä verkkojen saaliiksi tarttunut aivan outoa tavaraa. Sillä oli yllään keltainen sadetakki. Ja kalmo tuijotti veden rajasta vähän kuin tutkivasti silmälasien takaa, että mitenäs tämän selität.

Myöhemmin toki selvisi kuka siinä minua tyhjin silmin päällisteli. Mutta selitystä ei löytynyt sille, miksi onneton oli lähtenyt myrskyssä vesille, vaikka entisenä merimiehenä lieene osannut ymmärtää niin tuulen tuiverruksen kuin veneen keikautuksen.

Eikä tässä kaikki.

Yhtenä päivänä käytiin hirvittävää meuhkaa tuolla Jäkäran rannassa. Ukkoa ja akkaa lappasi pyöriillä ja autoilla ja veneillä ja ties millä paikalle. Torvet töräsivät ja manner tömisi kun nämä juoksentelivat kiikarit ja kamerat kourassa pitkin pientareita. Oinosen marjapuskankin olivat kaataneet mennessään ja jättäneet vain katkenneet oksat ja puolittain maasta irronneet juuret meille irvistämään.

Menin sitten minäkin sinne. Kyllähän täytyi muuttaman kerran silmiään hieraista että mitä ihmettä. Komea lintu oli, hyvän näköinen kuin mikä. Pitkiään kinttujaan se siinä oikaisi ja oikein nätisti koukisti arvokkaasti astellen. Väliillä paksulla mustalla kumman näköisellä nokallaan hörppäsi vettä ja oli kovastikin ylpeä vaaleanpunaisista höyhenistään. Sanoivat että on Afrikasta asti tullut tänne päivää sanomaan. Ja mikäpä siinä, kaunishan tuo päivä oli, kuten koko viikko, minkä keppijalka meillä malttoi viipyä.

Kummallisn oli silti tämä.

Ei se ole erikoista, että hirvet käyttävät järveä kulkupolkunaan. Pitäähän niiden jostakin yli mennä. Mutta se oli vasta outo, melkein pelottava näky, kun ihan illansuussa saunan jälkeen lepuutin jäseniä ja näin vallan jotakin merkillistä. Ensiksi kuului loisketta rannan tuntumasta, sitten pari turvan päristystä ja yskänpuuskan tapaista. Hirvi sieltä kohta tulikin ja alkoi vedellä kruunupää huojuen selän yli.

Mutta kohta ilmestyikin elukan perään vene ja siinä soutaja. Airojaan veteen hakaten se souti hirven vierelle ja hyppäsi reilulla loikalla eläimen selkään. Siinä sitten mentiin yhtä matkaa, hirvi silmät päässä pyörien ja tumma hahmo kuin itse piru hiukset hulmuten kohti laskevaa aurinkoa hirvellä ratsastaen.

Ja vieläkin on muistissa se, kun naapuri kävi kertomassa, että Huhtasen kylän pururadalla oli nähty leijonan jälkiä. Mutta sitä en tohdi edes ajatella. Että mitä tässä enää jää mitään, jos ei omiin silmiin ja korviin voi luottaa? ■

Pekka Vartiainen

Immalanjärven rannoilla asuttiin jo 4 000-luvulla eaa. Saviastioiden palaset, palaneet luut ja kiviset työkalut ovat jääneet todisteiksi muinoin paikalla eläneiden ihmisten arkisista askareista. Tarinoissa järveä asuttivat myös merikäärmeet, jotka etsivät tietään kohti Saimaan vesistöjä. Hieman tuoreempaa muistitietoa ovat tarinat hirven selässä ratsastavasta pirusta tai suuren myrskyn jälkeen verkkoihin takertuneesta miehestä. Kansallisen tason uutiskynnyksen ylitti näköhavainto leijonasta, jonka jälkiä mitailtiin alueella 1990-luvun alussa. Kissapedon olemassaoloa ei koskaan saatu varmistettua, mutta pari vuotta myöhemmin lintubongareiden kiikarit kirkastuivat, kun iäkäs flamingoyksilö löysi lepopaikan järven rantavedestä. Harvinainen vieras viihtyi Etelä-Karjalan maisemissa muutaman viikon ajan.

<https://urly.fi/1mwU>

Anni Jokitalo

WONDERS OF IMMALANJÄRVI LAKE (6)

How many weird things can a human being stand to see before going out of his mind?

I have seen at least three, and one or two more are probably waiting in the back of my mind. All of them are as true as I am telling you now.

See, when one has spent one's whole life in these places and mostly just seen the same people grow and mature at close quarters, wonders are not so quick to stick. Life lopes on at a stubborn pace, trees are decked with leaves that fall again, and the eyes are dazzled both by the glaring sun and the frost-bitten moon coldly staring from the sky.

But so it did happen once, that when I went to draw in my nets after a June storm, my catch on Humpunselkä included something very strange. He was wearing a yellow mackintosh. And the chap eyed me from the waterline rather inquisitively behind his specs, like how do you explain this.

Of course, I found out later who was gawping at me with vacant eyes. But there was no explanation as to why the hapless man had put out on the water in the storm, despite surely knowing how to decipher the wind and the boat's rocking, being an old sailor.

And this was not all.

One day, there was a terrific commotion over there on the Jäkärä shoreline. Men and women rolling up on bikes and in cars and boats and who knows what else. Horns blew and the ground shook as they charged around the place, binoculars and cameras at the ready. They had even destroyed Oinonen's berry bush in the stampede, left just the broken branches and roots half pulled out, grimacing at us.

By and by, I strolled along too. I had to rub my eyes a few times, like what the heck? A handsome bird it was, good-looking like anything. Stretching its long legs it was and very neatly bending them, taking dignified steps. Now and then it took some water in its thick, black, odd-looking bill, and seemed very proud of its pink plumage. They said it had come all the way from Africa to say how-do-you-do. And why not, the day was fine, as was the whole of the week it deigned to spend with us.

But the weirdest of all was this.

There is nothing unusual in moose using the lake as their customary route. They have to cross somewhere. But it was a strange, almost frightening sight, when I was resting my limbs after my sauna one early evening and saw something utterly weird. First I heard splashing from the shore, then a couple of blows and snorts of the muzzle and kind of a coughing fit. A moose soon appeared and started to swim across the open water, crowned head swaying.

But soon the beast was joined by a boat and in it a rower. Splashing his oars in the water, he rowed alongside the moose, took a fair leap and landed on the animal's back. So they travelled together, the moose's eyes rolling in its head and the dark figure like the Devil himself with his hair flowing, riding the moose towards the setting sun.

And still I remember my neighbour telling me that they had seen lion prints on the Huhtasenkylä sawdust running track. But I don't even want to think about that. So what can you believe any more, if you can't rely on your own eyes and ears? ■

Transl. Annira Silver

There was human habitation on the shores of Immalanjärvi lake as early as the 4000s BCE. Fragments of clay pots, burnt bones and stone tools remained as evidence of the daily lives of the people who dwelt there in ancient times. In legends, the lake was also inhabited by sea serpents seeking a way towards the Saimaa waterways. Rather more recent oral history is represented by the stories of the devil riding on a moose or the man entangled in fishing nets after a great storm. National news was made by the sighting of a lion; its footprints were being measured in the area in the early 1990s. No reliable proof of the feline beast's existence was ever found, but a couple of years later the birdwatchers' binoculars were buzzing when an aged specimen of flamingo found a resting place in the shallow shores of the lake. The rare visitor enjoyed the South Karelian scenery for a few weeks.

<https://urly.fi/1mwU>

Anni Jokitalo

KARJUKALLIO (7)

Olipa kerran alakuloinen karju. Päivät karju makasi läävässään, ja jos jotakin teki, niin söi, muutoin kelli vain kuraisella patjallaan.

Mikään ei sitä kiinnostanut, ei muiden sikojen keskinäinen röhkinä, eivät kärsälle hyppivät nuoret possut, eivät maittavien perunankuorien, nauriipuolikkaiden, kalanperkeiden ja muiden ruuantähteiden tonkiminen ja mutustelu. Ympärillä surisevia paarmoja ja karpäsiä se ei viitsinyt ravistaa yltään. Päivät se vain makasi, löhösi ja tuijotti puoliavoimin silmin sittiäisparvi päänsä päällä jonnekin tyhjyyteen. Karjun koko valtava koko oli jämähtänyt paikoilleen kuin siirtolohkare lietteeseen.

Myös isäntä huomasi muutoksen karjussa, joka oli tähän asti ollut kuitenkin ihan sellainen kuin elukan tuleekin olla. Aikansa kutakin, isäntä tuumasi, ja päätti, että tulevana jouluna talossa pidettäisiin tukevat peijaiset.

Mutta jotta karjusta löytyisi muutakin syötävää kuin nahkaa ja rasvaa, isäntä ryhtyi toimeen ja alkoi järjestellä läävää uuteen uskoon. Nyt sian olisi syödäkseen pakko hieman oikoa kapoisia kinttujaan ja kurottava ihramuhkuroiden koristamaa kaulaansa. Läävän reunamille isäntä asetteli herkkupaloja, jotka hotkaistakseen karjun piti nähdä rahtunen vaivaa. Veden isäntä annosteli pienempiin kupposiin. Kun yhdestä vesi loppuu, sian on otettava askel jos toinenkin. Vääräleukainen isäntä

ripusteli läävän kattoparruihin vielä rakennustöistä ylijääneitä killuttimia ja roippeita. Saisi sika niitä ihmetellä, minkä ruuanhakemiseltaan ehtii.

Oman aikansa karju vieroksui läävän uutta asua, mutta alkoi sitten asettua paikalleen. Muiden mukana se löntysteli hakemaan makupaloja, kuopsutteli maata, kujotteli kaulaansa ja huomasi, miten hauskaa oli kisailla muiden kanssa kuppusten antimista. Syötyään se lysähti läävän pehmeälle alustalle ja killitteli katosta roikkuvia esineitä.

Nyt kaikki muuttui karjun elämässä. Se notkistui, piristyi ja alkoi uudella tavalla katsella ympärilleen. Kohta se jo huomasi lähistölle kohoavan jyrkänteen, jonne auringon säde niin mukavasti aamuisin asettui ja kätkeytyi illan tullen yöhön. Sen valtasi selittämätön kaipuu vapauteen.

Sitten eräänä kauniina aamuna karju nousi siljoiltaan, loikkasi ketterästi karsinasta ja kipitti minkä kintuistaan pääsi kohti kallion lakea. Aurinko silitti sen ohuen nukan peittämää paksua nahkaa, huumaavat tuoksut täyttivät sen kärsän. Sieltä ylhäältä karju katsoi alas entiseen elämäänsä, joka haihtui kuin aamu-usva alkavan päivän tieltä. ■

Pekka Vartiainen

Once upon a time there was a gloomy boar. All day, the boar lay in his sty, and if he did anything at all, he ate, or else just lolled on his muddy mattress. Nothing interested him, not the grunting of the other pigs, not the young piglets climbing on his snout, not the rooting for and munching the tasty potato peelings, turnip halves, fish guts and other scraps of food. He was too lazy to shake off the horse flies and other insects buzzing around him. Every day, he just lay there, lolled about, staring through half-open eyes at some distant emptiness, a swarm of dung beetles over his head. The boar's massive bulk had seized up like an erratic boulder in the slurry.

The farmer had seen the change in the boar, which up to now had been like a beast should be. Time for a change, thought the farmer, and decided that the coming Christmas would see a hearty slaughter party.

But to make sure the boar would provide something to eat other than hide and fat, the farmer set about reorganising the sty. In order to eat, the pig would now be forced to use his skinny legs a little and stretch his fat, lumpy neck. The farmer positioned titbits around the edges of the sty, so the boar had to take a bit of trouble to devour them. The water he divided into smaller bowls.

 <https://urly.fi/1myA>
 Anni Jokitalo

When one runs dry, the pig must take a step or two. The clever farmer even hung odd bits and bobs left over from building work from the roof joists of the sty. It would give the pig something to gawp at in any spare time left over from looking for food.

For a time, the boar was unsure about the new look of the sty, but then he began to settle in. With the others, he plodded to get titbits, rooted around in the earth, stretched his neck, and realised what fun it was to compete with the others over the contents of the bowls. Having eaten, he crashed down on the soft floor of the sty and peered at the objects hanging from the ceiling.

Now everything in the boar's life changed. He became more agile, cheered up, and began to look about in a new way. Soon he spotted a steep rocky hill nearby, upon which the sun's ray settled so pleasantly in the morning and hid as the evening turned to night. He was overcome with an inexplicable longing for freedom.

One beautiful morning, the boar leapt out of the sty and trotted off towards the top of the rock. The sun stroked his thick hide covered in thin fluff, intoxicating smells filled his snout. From his high vantage point, the boar looked down at his former life, which evaporated like the morning mist giving way to a new day. ■

Transl. Annira Silver

Immalanjärven lähistöllä sijaitsee Karjukallio, jonka nimen arvellaan viittaavan alueella liikkuihin villisikoihin.

Erään tulkinnan mukaan kallio on saanut nimensä lähistöllä olevan talon pihasta karanneesta karjusta, joka oli kiivennyt kallion laelle ottamaan aurinkoa.

Near Immalanjärvi lake is Karjukallio [Boar Hill], assumed to have been named after the wild boar roaming in the area. One interpretation claims that the rock was named after a boar that escaped from a nearby farm and climbed to the top to sunbathe.

KUMMA KIVI (8)

Ilta oli mennyt kylillä vähän pitkäksi. Mutta tarkoituksella. Oltiin värjötetty kaupan kulmalla sen aikaa että Ketonen oli tullut ovella räpläämään lukkoa kiinni. Näki meidät ja huikkasi että mitäs pojat. Mitäs tässä kun ei ennenkään. Eki oli vetänyt oikein kunnon mallin fillaritelineen pintaan. Se jäi siihen roikkumaan vähän kuin tippukiveksi. Onneksi Ketonen oli jo häipynyt näkyvistä.

Pyörittiin vielä hetki ja otettiin sitten suuntaa kivelle. Oli sovittu että mennään sinne hämärissä. Ukko sitä oli kehottanut. Sanonut että jos pimeän tultua sinne menette ja teette kuten käsken niin kuulette kyllä. Me siitä muuta ymmärretty kuin että näitä asioita ei valoisassa tehdä. Hämärän juttuja. Niin kuin ukon tarinat kiven koputtajista.

Eki polki etunenässä kuten aina. Sillä oli kiire. Me tultiin Maken kanssa vähemmällä tohinalla. Ekin puseron punainen helma lepatti edessämme. Tuulenpuuska tarttui myös ympärillä oleviin kuusiin. Niiden suhinaan ekysi varisten rääkynää.

Mitä lähemmäksi kiveä tultiin sitä enemmän alkoi pelottaa. Tai ainakin aloin epäillä oliko tässä tolkkua. Ukon tarinat kyllä tiedettiin. Taidatkos olla jo vetelänä, Eki hörötti ja huomasi pienen virneen myös Maken naamalla. Heitettiin pyörät polun penkalle, kepit tarakalta käteen ja minä ryntäsin kärkeen. Ajattelin että minä sitten. Kestäkää kyydissä jos pystytte.

Aina se oli yhtä outo näky. Valtava kivijärkäle eikä kiinni oikein missään. Ja sen päällä väknyräinen puu joka on kourillaan kiinni sammalta puskevan kallion pinnassa. Heiluttaa korkeuksiin kohoavia sarviaan. Puhaltaa suustaan ikaikaisia höyryjä.

Jäin seisomaan paikalleni, vähän kuin kunnioittavan etäisyyden päähän. Vaalea hämärä oli laskeutunut. Puristin kourassani kepin pintaa. Se tuntui pehmeältä.

Eki ryntäsi ohitseni ja alkoi saman tien jyskyttää omalla koivuseipäällään kalliota. Kulki tiuhaan askeltaen kiven ympäri ja iski, iski, iski. Vähän sinne sun tänne. Make seisahtui lohokareen juurelle ja muistutti meille ukon ohjeet. Iskut piti kohdistaa tarkkaan paikkaan.

Seitsemän ja puoli tuumaa kiven ja alustan kosketuspinnasta kohti pohjoista.

Ensimmäiset kumahdukset täyttivät tienoon. Jostakin rasahti jotakin raskasta lentoon. Löimme ensiksi kukin omassa rytmissä, sitten yhdessä samaa tahtia tavoitellen. Patam-patam-patam. Kaiku nousi kiven päällä kököttävän männyn latvuksiin ja singahti sieltä kuin ulvahtaen läheiseen metsään. Patam-patam-patam.

Tummat varjot kasvoivat sitä myöten kun voima iskuistamme alkoi huveta. Pimeys vähän kuin nielaisi meidät syliinsä. Eki heitti ensimmäisenä keppinsä pois, sitten minä. Sanoi että ukon jorinat. Make jatkoi meistä vähän syrjässä hakkaamistaan. Kumahdukset kuuluivat nyt vaimeampina. Vähän kuin tulisivat jostakin eivätkä vain kulkeutuisi jonnekin. Olin tätä sanomaisillani Ekille kun huomasi Maken kalvakkaat kasvot takanani. Patam-patam-patam, kuului jostakin syvältä, kiven sisältä. ■

Pekka Vartiainen

<https://urly.fi/1CyZ>

Anu Nuutinen
(kuvassa tarinoiden kirjoittaja
Pekka Vartiainen)

Kummakivi on Ruokolahdella sijaitseva siirtolohkare, joka on asettautunut erikoiselle paikalleen 10 000 – 11 000 vuotta sitten. Lohkare on seitsemän metriä leveä ja viisi metriä korkea ja sen laella kasvaa kymmeniä vuosia vanha kaksilattvainen mänty. Kivi lepää kuperalla kallioalustalla kuin olisi keikahtamaisillaan alas millä hetkellä tahansa. Kiveä on käyty ihailemassa ja ihmettelemässä jo 1800-luvulta lähtien. Vuodesta 1962 se on ollut rauhoitettu kohde. Väitetään, että nimensä se on saanut paitsi kummallisen ulkomuotonsa takia myös ehkä siitä, että kun sitä kumauttaa kepillä, voi kuulostaa siltä kuin kivi olisi ontto sisältä. Kivestä lähtee siis kummallinen kaiku.

THE STRANGE ROCK (8)

<https://urly.fi/1CyZ>

It had been a long evening out in the village. But it was for a purpose. We had shivered on the corner of the village store until Ketonen had come to the door to lock up. He saw us and called: "All right lads?" Right as rain, we are. Eki had gobbled a proper wad onto the bike stand. It hung there, a bit like a stalactite. Good job Ketonen was already out of sight.

We hung around for a while longer and then headed for the rock. We had agreed to go there at dusk. The old man had told us to. Said that if you go there after dark and do as I tell you, you'll be sure to hear it. All we understood was that you can't do this stuff in daylight. Twilight stuff. Like the old man's tales of rock knockers.

Eki led the line of bikes, as always. He was in a hurry. Me and Make followed at a slower pace. The red hem of Eki's jacket flapped in front of us. A gust of wind also caught the spruce trees around us. Their swishing blended with the cawing of crows.

The closer to the rock we got, the more scared I was. Or at least I began to doubt the sense of what

we were doing. We all knew the old man's tales. "You wetting yourself already?" Eki mocked, and I spotted a small grin on Make's face too. We chucked our bikes on the side of the track, grabbed the sticks we had brought, and I made a beeline ahead. I thought, I'll show them. Stick around if you can stand the pace.

Every time it was an equally strange sight. A huge boulder not really held up by anything. And on it, a gnarled tree clinging by its claws on the surface of the rough rock. Waving its antlers high above. Blowing eternal vapours from its mouth.

I stopped, like at a respectful distance. The light dusk had fallen. I squeezed the stick in my hand. It felt soft.

Eki rushed past me and immediately started thumping the rock with his birch pole. Walked in short steps around the rock hitting, hitting, hitting. Here, there and everywhere. Make stopped at the foot of the boulder and reminded us of the old man's instructions. The blows had to be aimed at a precise spot. Seven-and-

a-half centimetres north from the contact point of the rock and its base.

The first booms echoed in the air. Somewhere, something heavy took to the wing with a rustle. At first, we each beat our own rhythm, then in unison, trying to keep the same tempo. Padam-padam-padam. The echo rose to the top of the pine squatting on the rock and sprang from there, with almost a howl, to the surrounding forest. Padam-padam-padam.

The dark shadows grew as the strength began to wane from our strikes. Almost as if the darkness had swallowed us. Eki was the first to throw down his stick, I was next. "So much for the old man's drivel," he said. Make continued to beat a little way from us. The booms were now more subdued. A bit like they were coming from somewhere and not just carrying to somewhere. I was about to say this to Eki when I saw Make's pale face behind me. Padam-padam-padam, came from some place deep inside the rock. ■

Transl. Annira Silver

Kummakivi [strange rock] in Ruokolahti is an erratic boulder which settled in its unusual spot 10,000-11,000 years ago. The rock is seven metres wide and five metres high, and on its brow grows a decades-old pine tree with twin trunks. The boulder sits on a domed bedrock base and looks as if it is about to topple down at any moment. People have been coming to marvel at it since the 1800s. It was designated a protected site in 1962. It is said that it acquired its name not only due to its strange exterior, but possibly also because when you whack it with a stick, it can sound hollow inside. The rock emits a strange echo.

LUOLAN TARINA (9)

Isä sanoi että pitääkää tämä paikka. Huutakaa kovaa jos tulevat. Läpi ei saa päästää vaikka mikä olisi. Nyökkäsin vaikka olisin vain halunnut haihtua jonnekin ilmaan. Tai takaisin aikaan ennen tätä huutoa, kiljuntaa, itkua ja pelkoa.

Meitä oli kolme jotka vähän kuin nojasimme toisiimme ja pitelimme kukin aseistamme kiinni. Jalkoihin tipahteli palavia oksantynkiä, savu kirveli silmissä. Mutta pahinta olivat kiviseinästä kimpoavat äänet, vihaiset käskyt, joissa oli pelottava kaiku. Ylhäältä kuului jyriää joka lähestyessään sai maan tärjäämään. Polveni löivät linkkua, tipahdin ja ajattelin että kaiken loppu on nyt tässä. Kunnes joku tarttui kiinni käsivarteeni, nosti ylös ja

kohta olin muiden mukana sohimassa ja karkottamassa terävillä keihäillä sisään pyrkiviä käsiä, tummia, vieraalta tuoksuvia kasvoja, outoja ääniä.

Olkapäähäni oli tullut paha haava. Sitten vettä alkoi sataa ahtaaseen rakoon, jossa pitelimme vahtia. Veri kulki purona kylkeäni pitkin. Yksi tovereistani sitoi paksun kankaankappaleen haavani peitoksi. Se teki kipeää. Joku huusi että varokaa. Arvasin että iholla lämpimältä tuntuva vesi oli jotakin muuta kuin Luojan luomaa.

Kun katsoin ylös, näin miten kapean raon ylitse lensi jokin tumma lintu. ■

Pekka Vartiainen

Suuren Pohjansodan aikaan, 1700-luvun alussa, venäläisjoukot riehuivat Suomen alueella ryöstellen ja asukkaita vainoten. Raskaimmat iskut koettiin läntisessä Suomessa, jota kasakkajoukot terrorisoivat, mutta osansa sai myös itäinen osa maataamme. Yksi summittaisten ryöstöretkien ja taistelujen ylipyyhkäisemä oli Ruokolahden Lassilan kylä, jonka viiden tilan muodostama yhteisö sai tuon tuosta tuntea sodan kauhut arjessaan. Kylän ympärillä sijaitsevat viljelysaukeat Helisevänjoen laaksossa houkuttivat vihollisia arvokkaan saaliin toivossa, ja monen monta kertaa Lassilan talot paloivat maan tasalle ja elämä jouduttiin aloittamaan alusta. Lassilan kyläläisillä oli kuitenkin selviytymiskeino, joka saattoi säästää heidän henkensä, jos ei omaisuutta. Lähistöllä kohosi nimittäin Linnavuori, jonka korkean graniittikallion kupeesta avautuu lähes huomaamaton suuaukko syvälle vuoren sisään. Parinkymmenen metrin pituinen ahdas tunneli laajenee sen keskivaiheilla muodostaen ”kirkoksi” kutsutun suojan sinne pyrkijöille.

Sodan aikana Lassilan väki kykeni pitämään vihollisjoukot loitolla luolaan kätkeytyen. Eräänkin kerran 40 kyläläistä oli juossut sinne pakoon riehuvien sotilaiden tieltä. Venäläiset saivat kohta kuitenkin selville pakolaisten olinpaikan ja vaativat heitä antautumaan. Nämä eivät suostuneet ja pystyivät toistuvasti torjumaan luolaan pyrkivien sotilaiden yritykset. Luolan ahtaat suuaukot ja kapeat raot estivät miesvoimalla tehtävän tunkeutumisen sisälle, eikä palavista oksista ja puunrungoista kohoavasta savustakaan ollut kyläläisten puolustustahdon murtajaksi. Muutamalla luodikolla kylän parhaat ampujat pitivät vainolaisen etäällä. Viimeisenä keinonaan venäläiset raahasivat kallion päälle sotasaaliikseen saamansa padat, täyttivät ne kiehuvalle vedelle ja tyhjensivät kuumen lastin luolassa olijoiden niskaan. Mutta vesi ehti kallion pienissä raoissa jäähtyä, eikä siitä näin ollen ollut vahinkoa kenellekään. Lopulta vihollinen antoi periksi ja kyläläiset saattoivat palata takaisin kotiinsa – tosin maan tasalle poltettuun.

 <https://urly.fi/1myX>
 <https://urly.fi/1AXQ>
 Kirsi Pääskyvuori

STORY OF THE CAVE (9)

Dad said we must hold this place. Call out if they come. Mustn't let them through, come hell or high water. I nodded, although I'd have liked to just vanish into thin air. Or back to the time before this yelling, screaming, children crying and all the fear.

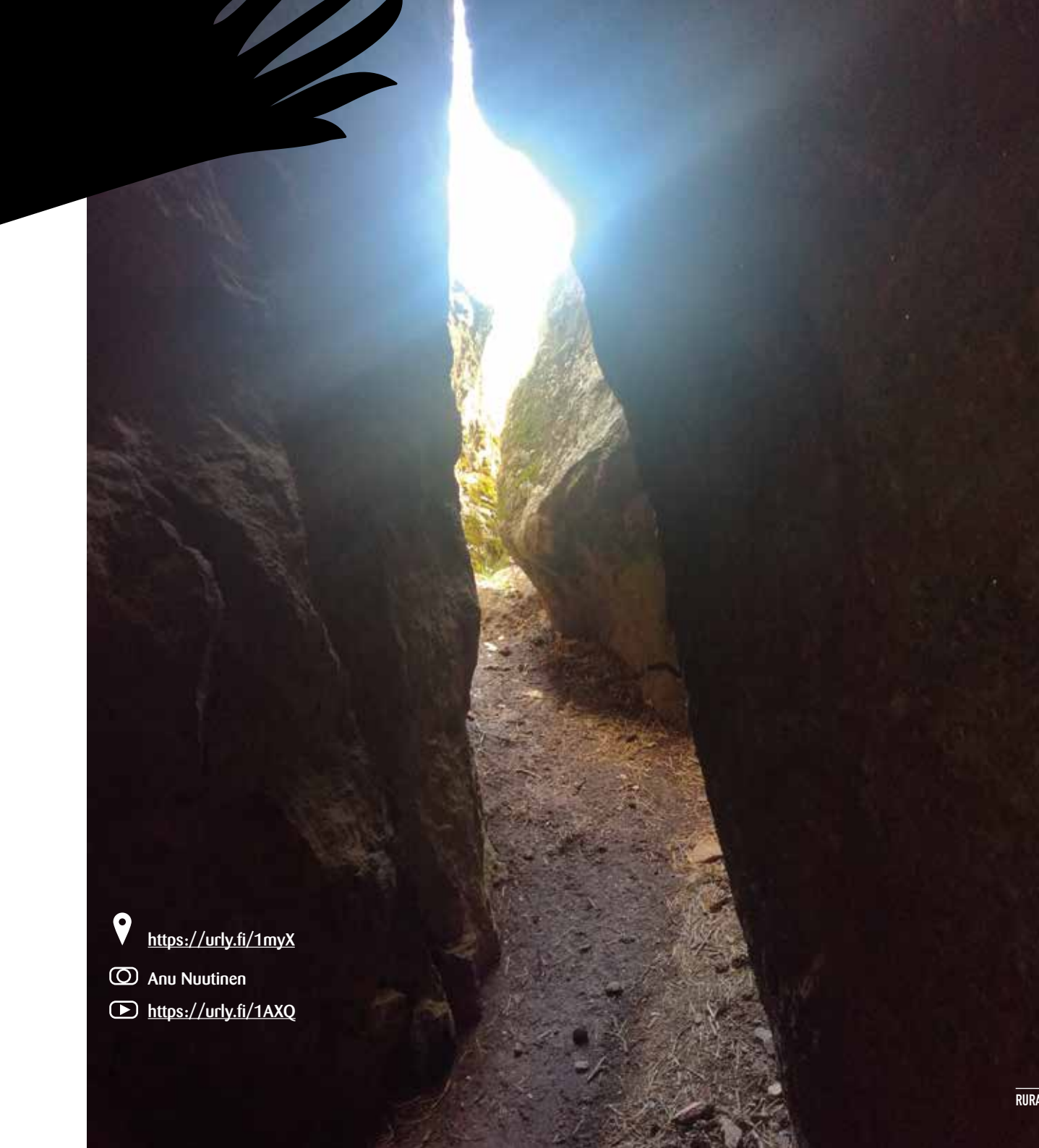
There were three of us, kind of leaning on one another and each holding on to our weapons. Burning bits of tree branch dropped at our feet, the smoke stung our eyes. But the worst were the voices bouncing off the rock wall, the angry orders with a frightening echo. There was a rumble above us that made the ground tremble as it came closer. My knees gave way, and I thought that this is the end of everything. Until someone grabbed my arm, pulled me up, and soon I was with the

others, prodding and using sharp spears to repel the arms, dark faces with unfamiliar smells, strange voices, attempting to gain entry.

There was a large wound on my shoulder. Then water started to drip into the narrow crevice where we were standing guard. Blood ran in a rivulet down my side. One of my comrades bandaged my wound with a thick piece of cloth. It hurt. Someone shouted to watch out. I guessed that the water that felt warm on the skin was something other than what God had created.

When I looked up, I saw some dark bird fly over the narrow gap. ■

Transl. Annira Silver

During the Great Northern War in the early 1700s, pillaging troops of Russians rampaged in Finnish territory, hounding the inhabitants. The heaviest blows were felt in western Finland, which was terrorised by Cossack troops, but the eastern part of our country also got its share.

One of the villages swept over by forays of summary ransacking and skirmishing was Lassila in Ruokolahti, a community of five farms forced to experience the horrors of war in its daily life again and again. The open farmland surrounding the village in the Helisevännjoki valley drew the enemy hoping for valuable loot, and many a time the Lassila houses were burned to the ground, and life had to start again from scratch.

But the villagers of Lassila had a means of survival that may have saved their lives, if not their property. Nearby stood Linnavuori, the high granite 'Castle Rock' with an almost invisible opening in its flank leading deep inside the rock. The narrow tunnel about twenty metres in length opens out halfway, forming a cave known as the 'church' to shelter those inside.

During the war, the people of Lassila managed to beat the enemy troops by hiding in the cave. On one occasion, forty villagers had run there to escape the rampaging soldiers. However, the Russians soon found the fugitives' hiding place and ordered them to surrender. They refused and managed to repeatedly repel the soldiers' attempts to enter the cave. The narrow entrances and crevices of the cave prevented entry by manpower, and burning branches and the smoke rising from tree trunks failed to break the villagers' will to defend themselves. The best shots in the village kept the predators at bay with a few rifles.

As the last resort, the Russians dragged looted cauldrons to the top of the rock, filled them with boiling water and emptied the hot cargo over the occupants of the cave. But the water cooled in the small rock crevices, and this trick also failed to harm anyone. The enemy eventually gave in and the villagers were able to return to their village – albeit one razed to the ground.

 <https://urly.fi/1myX>

 Anu Nuutinen

 <https://urly.fi/1AXQ>

MATKA KIRKOLLE (10)

 <https://urly.fi/1Cza>
 Anu Nuutinen

Torsan ylityksen jälkeen alettiin jo valmistautua kilpaan. Juostiin jalat vilkkuen mitä lähemmäksi Nurmijärven rannan maisemat alkoivat tulla. Ei tuntunut enää missään aiempi vastatuuli, joka oli loppuvaiheessa hiljentänyt aironvetoja ja pistänyt hieman puhaltamaan. Aurinko pilkisteli kuusien lomasta ja valkeat pilvenhattarat liukuivat arvokkaasti seilaten taivaalla.

Yläpääläiset nousivat jo rannalle vedettyyn veneeseen. Kiirettä saimme pitää, että ehdimme omaamme. Kekäleniemen ja muiden kylien veneisiin oli ahtautunut niin monta päätä, että oli vaikea pysyä laskuissa. Joku huusi meille alapääläisille, että jääkää rannalle, kun ette kuitenkaan perässä pysy. Peräsimestä otteen ottanut vanhaisäntä kuittasi kokkapuheen omallaan. Kohta alkaisi kirkkomatkan rankin, mutta myös hauskin vaihe. Virsien veisuu jäisi nyt vähemmälle.

Rytmiikkää huudot ja tasatahtia veteen iskeytyvät aivot ohjasivat veneiden kulkua Nurmijärven yli. Ranta hävisi silmissä näkyvistä ja etenimme kokka kohisten yli aaltojen. Selässä alkoi alkumatkassa tuntua ikävää pistoa, mutta se jäi mielestä kun äijät vieressä lasket-

telivat juttuja aiemmilta matkoiltaan. Oli ollut myrskyä ja joskus joku huitaissut liian lähelle yrittävää venettä airolla niin, että soutaja jos toinenkin oli saanut maistaa aimo kulauksen puhdasta järvivettä.

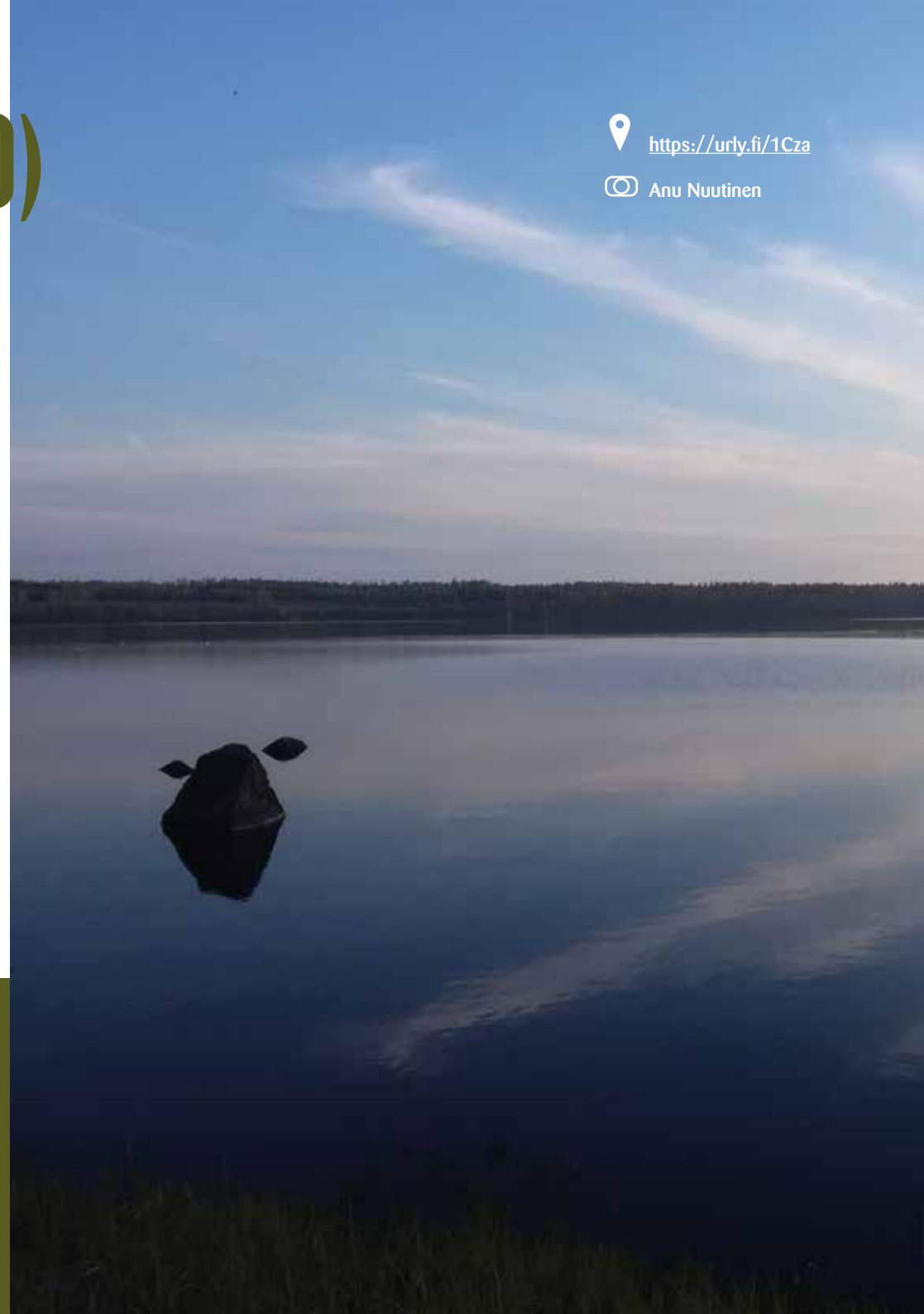
Kirkonmenojen jälkeen kaikilla on aina hirmuinen nälkä, ja joillakin vähän suurempi kuin toisilla. Leiripaikalle saavuttaessa sai olla häijynä, että eväistä olisi riittänyt itsellekin. Kalakukkoa, kalarovetta, peruna- ja ryynipiiraita, lehtikakkaroita ja munavoita häipyi syöjien suuhun sitä vauhtia, että ei paremmasta väliä.

Yläpääläisten vene veti joukkoa, mutta emme me kaukana olleet. Isännän käheä ääni käskytti meitä kirsittämään tahtia. Kun tuulikin tuntui kääntyvän taaksemme, aloimme heitä saavuttaa. Muutamalla pitkällä vedolla pääsimme rinnalle ja siitä sitten iloisesti luikutellen ohitse.

Tällä kertaa oli meidän vuoro voittaa Nurmijärven ylityksen kisa. Kävely Rautjärvelle sujui voiton siivittämänä vähän kuin ilmassa leijuen. ■

Pekka Vartiainen

Kirkkovenet olivat käytössä Suomessa laajalti 1920-luvulle asti. Rautjärven kirkko ei sijainnut keskellä pitäjää, joten kirkonkäynti edellytti joiltakin pitkää matkaa järvien takaa. Torsansalon ja Laikon suunnalta piti ylittää kolme järveä. Jokaista järvimatkaa varten oli varattu omat veneet. Järvenylitysten välit kuljettiin jalan.

JOURNEY TO CHURCH (10)

After crossing Torsa, we were already preparing for the race. We ran as fast as our legs would carry us, as the shores of Nurmijärvi lake got closer. We no longer cared about the headwind, which at the final stage had slowed our oar strokes and made us puff a little. The sunlight trickled through the spruce trees, and wispy white clouds sailed haughtily across the sky.

The Yläpää folks were already boarding their boat, pulled up to the shore. We had to make haste getting aboard ours. So many heads had been crammed into the boats of Kekäleniemi and the other villages that it was hard to keep track. Someone called out to us Alapää folk that you're wasting your time coming, you won't keep up. The old farmer who had taken the tiller repaid the insult with one of his own. Soon would start the most strenuous stage of the journey to church, but also the most fun. Hymn-singing would take a back seat now.

Rhythmic calls and the oars hitting the water in unison steered the passage of the boats across Nurmijärvi. The shore receded from view and we moved along, the waves rushing at the bow. In the early stages, there was an uncomfortable stitch in my back, but it was forgotten

when the fellows alongside told stories of their previous journeys. There had been storms, and occasionally someone had swung an oar at a boat coming too close, so that one or two oarsmen had been forced to taste a good slug of clean lake water.

Loakeri, the stopping-off place where a picnic lunch was served, was a source of good stories, too. After the service everybody is always starving hungry, and some are hungrier than others. On arrival at the picnic site, you had to use your elbows to get your share of the fare. Kalakukko and kalarove fish pies, pasties with potato, rice or barley filling, leaf cakes and egg-butter vanished down the diners' gullets at an amazing speed.

The Yläpää boat was in the lead, but we were not far behind. The farmer's hoarse voice commanded us to step up our pace. When the wind seemed to turn to our tail, we began to catch them up. A few long pulls had us alongside, and from there past them at a jolly speed.

This time it was our turn to win the race across Nurmijärvi lake. The walk to Rautjärvi passed as if floating on air, winged by our victory. ■

Transl. Annira Silver

Church boats were widely used in Finland until the 1920s. The Rautjärvi church was not in the centre of the parish, so going to church required a long journey across several lakes for some. Three lakes had to be crossed coming from the Torsansalo and Laikko direction. Each village had its own boats for each lake crossing. The land between the lakes was crossed on foot.

METSURIN KIVI (11)

Mies leikkaa sahallaan pitkiä, syviä vetoja. Terä syö puuta. Selkä hieman notkolla, katse tuimana sahan edestakaista kulkua tarkaten mies ähkii ja puuskuttaa. Kohta kuuluu rutinaa, ensiksi vähäistä, tunnustelevaa, sitten katkeilevien syiden pauketta, joka yltyy yhtäjaksoiseen, syvältä kuin elävän olion kidasta kuuluvaan möyrinään. Maa tärhtelee, kun valtava puunrunko hellittää elämänvoimansa ja iskeytyy huojuvista korkeuksista matalien mättäiden peittämälle patjalle.

Mies pyyhkii hikeä otsaltaan. Oikaisee selkäänsä ja katselee metsään avautuneeseen aukkoon. Kevyt tuulenvire pyörähtää kasvoille. Mies karsii kirveellään tiheätä oksistoa, kääntelee leikattuja oksia sivuun, etenee määrätietoisesti kohti kapeaa latvaa. Ilmassa leijuu työn makea, kirpeä tuoksu. Hikipisarat helmeilevät kasvoilla. Kirveen paino tuntuu jo käsissä.

<https://urly.fi/1Czd>

Anu Nuutinen

Miehen lähellä hyönteiset tanssivat kuin saaliin toivossa. Jokunen laskeutuu hanskojen alta paljastuneelle kädelle. Mies läimäyttää uskaliampia ja istahtaa sammaleen peittämälle kivelle.

Jossakin laulaa käki. Mies laskee linnun hänelä suomia elinvuosia, kaivaa sitten repustaan evästä, leikkaa puukollaan tummasta leivänkannikasta viipaleen ja sivelee sen päälle voita. Haukkaa ja kohottaa maitopullon huulilleen. Katselee mitään näkemättä vihreään tyhjyyteen. Leuat käyvät laiskasti. Ilma on kuulas ja kuiva. Mies eksyy ajatuksissaan kauaksi, kunnes palaa takaisin. Puita on vielä kaadettavaksi.

Mies nousee ja kouraisee kiven päältä sammalta pyyhkiäkseen sillä puukonterän puhtaaksi. Katse pysähtyy. Näyttää siltä kuin joku olisi raaputtanut kiven pintaan jotakin merkillistä. ■

Pekka Vartiainen

Metsurin kiven löysi metsätöissä ollut mies Rautjärveltä 1950-luvulla. Hän kertoi havainnostaan muille ja paljastui, että löytyneet merkit kertoivat Uudenkaupungin rauhan rajasta. Kiveen oli hakattu viiva kaakosta luoteeseen ja viivan molemmin puolin oli kuviot: pohjoisessa Venäjän tähti ja etelässä Ruotsin kruunu. Viivan päällä luki rajakäynnin vuosi 1722.

THE LUMBERJACK'S STONE (11)

The man is making long, deep pulls on his saw. The blade bites into the timber. His back a little bent, steady eyes watching the saw moving back and forth, the man grunts and breathes heavily. Soon there is a rustling sound, at first slight, tentative, then the cracking of breaking fibres, which builds up to become a continuous roar, as if emanating from deep down like from the maw of a living creature. The ground shakes when the huge tree trunk lets go of its life force and falls from the wuthering heights onto a mattress covered with low hummocks.

The man wipes the sweat from his brow. He straightens up and looks at the gap opened up in the forest. A light breeze catches his face. The man uses his axe to sned the dense branches, turns the cut limbs aside, progresses systematically towards the narrow top. The sweet, tart scent of work drifts in the air. Droplets of perspiration cover his face. The axe is starting to weigh heavy in his hands.

Insects dance around the man, hoping for a feed. Some land on a hand uncovered by the work gloves. The man swats the most audacious and sits down on a moss-covered stone.

A cuckoo calls somewhere. The man counts the number of the remaining years granted him by the bird, then rummages his rucksack for food, cuts a slice from a dark chunk of bread with his puukko knife and spreads it with butter. He takes a bite and raises his bottle of milk to his lips. He looks into the green emptiness, seeing nothing. His jaw works lazily. The air is clear and dry. The man's thoughts stray afar, until they return. There are more trees to fell.

The man stands up and grabs a handful of moss off the rock to wipe his blade clean. His eyes stop. It looks like someone has scratched something strange on the surface of the stone. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1Czd>

Anu Nuutinen

The Lumberjack's Stone was found by a man working in the forest in Rautjärvi in the 1950s. He told others of his discovery, and it transpired that the markings on the stonehäv related to the border after the Uusikaupunki Peace Treaty of 1721. The stone had been carved with a line from south-east to north-west, with figures on either side of the line: in the north the Russian star and in the south the Swedish crown. Above the line was the year the border was drawn, 1722.

MIETTELÄSSÄ KUMMITTELEE (12)

Akka on taas levoton, kulkee hameenhelmat pölyistä ja hiekaista Ämpääntietä pyyhkien. Akan kiroukset ja kiljaukset sekoittuvat iltaa tervehtivien lintujen lauluun. Kylän talot palavat jälleen ja akan silmiin heijastuvat leimuavien liekkien kuva. Miettälän talot ovat tulossa! Akka kiirehtii turvaan, mutta kuten aina ennenkin, jää kiinni.

Miehet ovat samat kuin aina. Mustat, tummanpuhuvat katseet seuraavat akan voimatonta rimpuilua. Vanhuuden kuihduttama ruumis heitetään kuoppaan ja maata ladotaan päälle. Akan irtihakattu kiukkuinen pää on kuin pallo kuutamon valaisemalla tiellä. Vaaleat, harvat hiukset heiluvat ja akka päästelee suustaan hirvittäviä kirosanoja. Armoa akka ei pyydä, sitä hän ei heille suo. Käyköön, kuten on kirjoitettu. Akan pää lyötiin poikki ja ruumis löytyi myöhemmin läheisestä rotkosta. Näin sai nimensä Ämpääntie. ■

Pekka Vartiainen

Rajan kiroihin liittyy osaltaan pikkuvihan miehitysaika (1742-1743). Tuolloin Venäjän puolelle jäänyttä rajaseutua kuritettiin ankarasti ja Miettälästäkin poltettiin 15 taloa. Vain yksi säilyi, sekin ryöstettynä ja hävitettynä. Lähialueella sijaitseva Ämpääntien (nykyinen Karkeikontie Ämpäähän) kerrotaan saaneen nimensä ajankohtana, kun venäläiset tai kasakat surmaavat paikalla vanhan naisen, ämmän. Ruumis heitettiin rotkoon ja pää jätettiin tielle tai ämmä haudattiin ensin elävältä, pää lyötiin myöhemmin poikki ja heitettiin rotkoon.

HAUNTING IN MIETILÄ (12)

The old hag is agitated again, scurrying along, her skirt hem sweeping the sandy road. The hag's curses and shrieks mingle with the tweeting of birds at their evensong. Village houses are burning again, and the roaring flames are reflected in the old woman's eyes. Miettälä's houses are on fire! The hag hurries to safety, but is caught, like on previous occasions.

The men are the same ones as always. Black, swarthy eyes watch the old woman's powerless struggling. Her white, wispy hair whips around, and the hag's mouth spews out terrible curses. She does not beg for mercy, she won't grant them that. Let it be as it is written. Soon the age-withered body is flung into a pit and earth shovelled over it. The furious head, hacked from the body, is like a ball on the moonlit road.

As the tale is written: The hag's head was chopped off and the corpse was later found in a nearby ravine. This is how Ämpääntie (Hag Road) got its name. ■

Transl. Annira Silver

One of the cursed periods on the border was the occupation during the 'Lesser Wrath' (1742-1743). At that time, the border region left on the Russian side was severely punished, with 15 houses burned to the ground also in Miettälä. Just one was left standing, albeit pillaged and wrecked. The nearby Ämpääntie road (today Karkeikontie road to Ämpää) is said to have got its name when the Russians or Cossacks murdered an old woman [ämmä] there. The corpse was thrown in a ravine and the head left on the road, or the woman was first buried alive and later decapitated, and the head thrown in the ravine.

 <https://urly.fi/1Czh>

 Anni Jokitalo

 <https://urly.fi/1AXQ>

NAINEN KATSOO SYRJÄSILMIN VIERAAN TOUHUJA (ELLI JA ALBERT) (13)

Nainen katselee syrjäsilmin vieraan touhujä. Tämä kulkee pienin, töpöttävin askelin huonetta mittaillen. Pysähtyy katselemaan ikkunasta avautuvaa maisemaa. Mitäpä siellä, nainen miettii, peltoja, metsää, muutama kana. Vieras tokaisee jotakin huonolla suomellaan. Hyvältäähän tuo tuoksuu, nainen ajattelee, suurelta maailmalta.

Jo muutama aika sitten vieras on ilmestynyt Ellin mökkiin. Kyllä Elli on näitä nähnyt ennenkin. Ainakin Venäjällä, kun teki sinne matkoja, päästämään ihmiset säryistään. Pietarin asemalla odottivat kultaiset vaunut ja valkeat valjakot. Torvet soivat ja lakeijat kumartelivat. Moskovassa Turkin sulttaanin rouva päästeli itkunsekaisia kiitoksia. Monenlaista on vastaan tullut, mutta ei ehkä kuitenkaan tämän kaltaista. Kovin on nuori, pilke silmissä, kukonpoika. Tuollaiset vievät mukanaan, jos ei pidä varaansa.

Sen verran käy selväksi, että tahtoo maalata kylän väkeä. Kertoo hakevansa uusia kasvoja, ei väliä millaisia. Mitä rumempia sitä parempi. Elli miettii ymmärtääkö ihan oikein. Nuoren miehen puheesta on vaikea ottaa tolkkua. Näyttää käsillään sen mitä ei saa muutoin vietyä perille. Venyttää sormillaan viiksien alta pilkistävää suutaan. Naurattaa tuo heitä molempia.

Elli lämmittää vieraalle saunan. Vieras ähkii pimeässä kun Elli käy huikkaamassa että olisi nyt valmis. Hetken päästä hikinen, punakka naama asettuu pyyhe lanteellaan hoitopöydälle. Elli kyntää sormillaan vieraansa selkää, painaa rystysensä vaaleaan ihoon, pyörittelee ahavoituneilla sormenpäillään lapaluiden kärkiin jämhätäneitä paukamia. Vieras päästelee mielihyvystä kielivää ähkinää, maiskuttelee huuliaan ja sopertaa.

Saunan jälkeen vieras asettuu pöydän ääreen, ottaa lehtiön ja kynän käteensä ja pyytää Elliä asettumaan uunin lähistölle. Elli siinä seisoo hetken aikaa, ihan paikallaan. Katselee kattohirsiiä. Heiluttelee hitaasti käsiään, eikä oikein tiedä miten olla. Kädet tahtovat kulkea hipaisemaan silmille valahtanutta hiusrykelmää. Vieras hymyilee ja Elli katselee, miten kauniit sormella tuolla kukonpojalla onkaan. Niin nästisti piirtävät ilmaa.

Sovitaa, että huomenna mennään kirkonmäelle. Elli lupaa pyytää paikalle aitoja ihmisiä. Niitä vieras tahtoo maalata. Ruokolahden eukkoja. Sieltähän niitä löytyy, Elli tietää, ja katsoo vielä tarkkaan vieraan hänestä maalaamaa kuvaa. Aika totinen on, Elli ajattelee. Seisoo kuin raavaan patsas. ■

Pekka Vartiainen

Suomalaiset nk. kulta-ajan taiteilijat ha-
keutuivat 1800-luvun lopulla kansan-
omaisiin aiheisiin ja inspiraation toivossa
myös kansan pariin. Kalevala-buumin
nostattamat matkat veivät usein itäiseen Suo-
meen. Myös Albert Edelfelt lähti 1877 Vuoksen-
laaksoon etsimään ja maalaamaan kansan-
tyyppejä. Tuolloin hän asui jonkin aikaa Suomessa
ja Venäjällä laajalti tunnetun kansanparantaja Elli
Jäppisen kodissa. Ruokolahden ajalta on Edelfeltin
yksi tunnetuimmista maalauksista ”Ruokolahden
eukkoja kirkonmäellä” (1887), jota ihasteltiin
suurissa kaupungeissa ympäri Eurooppaa – ja
sittenkin myös Suomessa.

WOMAN KEEPS A WARY EYE ON HER VISITOR (ELLI AND ALBERT) (13)

The woman keeps a wary eye on her visitor's antics. He walks in little, stubby steps, measuring the room. Stops to look at the view opening up from the window. Nothing much there, the woman thinks, fields, forest, a few hens. The visitor says something in his broken Finnish. He smells rather nice, the woman thinks, of the big wide world.

It is a while since the stranger turned up in Elli's cabin. Elli has seen his kind before. At least in Russia, when she took trips there, to relieve people of their aches and pains. Golden carriages and white teams of horses waited at St Petersburg station. Horns sounded and lackeys bowed. In Moscow, the wife of the Sultan of Turkey uttered tearful words of gratitude. She has come across all sorts, but perhaps not quite like this one. He is very young, a glint in his eye, a cockerel. That kind will string you along if you don't watch it.

He wants to paint people from the village, that much becomes clear. Says he is looking for new faces, no matter what kind. The uglier the better. Elli wonders if she has understood quite correctly. It is hard to make sense of the young man's speech. He shows with his hands what he can't get across by other means. Uses his fingers to stretch out his mouth, lurking under the moustache. This makes them both laugh.

Elli prepares the sauna for the visitor. He grunts in the dark when Elli calls to tell him it is ready. After a while, a sweaty, red face settles on the treatment table, towel around his waist. Elli uses her fingers to plough her guest's back, presses her knuckles into the pale skin, kneads the knots formed over the tips of his shoulder blades with her rough fingertips. The visitor makes grunting sounds of feeling good, smacks his lips and mutters unclear words.

After the sauna the visitor sits down at the table, picks up a pad and pencil and asks Elli to stand near the fireplace. Elli stands there for a moment, stock-still. Looks up at the ceiling rafters. Swings her arms slowly, not quite knowing what to do. Her hands are wanting to brush away a strand of hair getting into her eyes. The visitor smiles and Elli sees what beautiful fingers that cockerel has. They move through the air so prettily.

They make a plan to go to the church hill tomorrow. Elli promises to ask authentic people to come along. That is who the visitor wants to paint. Old Ruokolahti women. That's where you'll find 'em, Elli says, and carefully studies the picture the visitor has made of her. Looks pretty solemn, Elli thinks. Stands there stiff as a poker. ■

Transl. Annira Silver

At the end of the 1800s, Finnish artists of the so-called Golden Age sought folksy, realistic subjects, and in the hope of finding inspiration, also the company of common people. The trips popularised by the Kalevala boom were often to eastern Finland. Albert Edelfelt was one of the painters who travelled to Vuoksenlaakso in 1877 to look for and paint common country folk. He stayed for some time in the home of Elli Jäppinen, the folk healer renowned in Finland and Russia. One of Edelfelt's best-known paintings 'Women of Ruokolahti on the Church Hill' (1887) dates back to his time in Ruokolahti; it was admired in big cities around Europe – and later also in Finland.

 <https://urly.fi/1Czi>

 Anu Nuutinen

 <https://urly.fi/1AXQ>

NOITA (14)

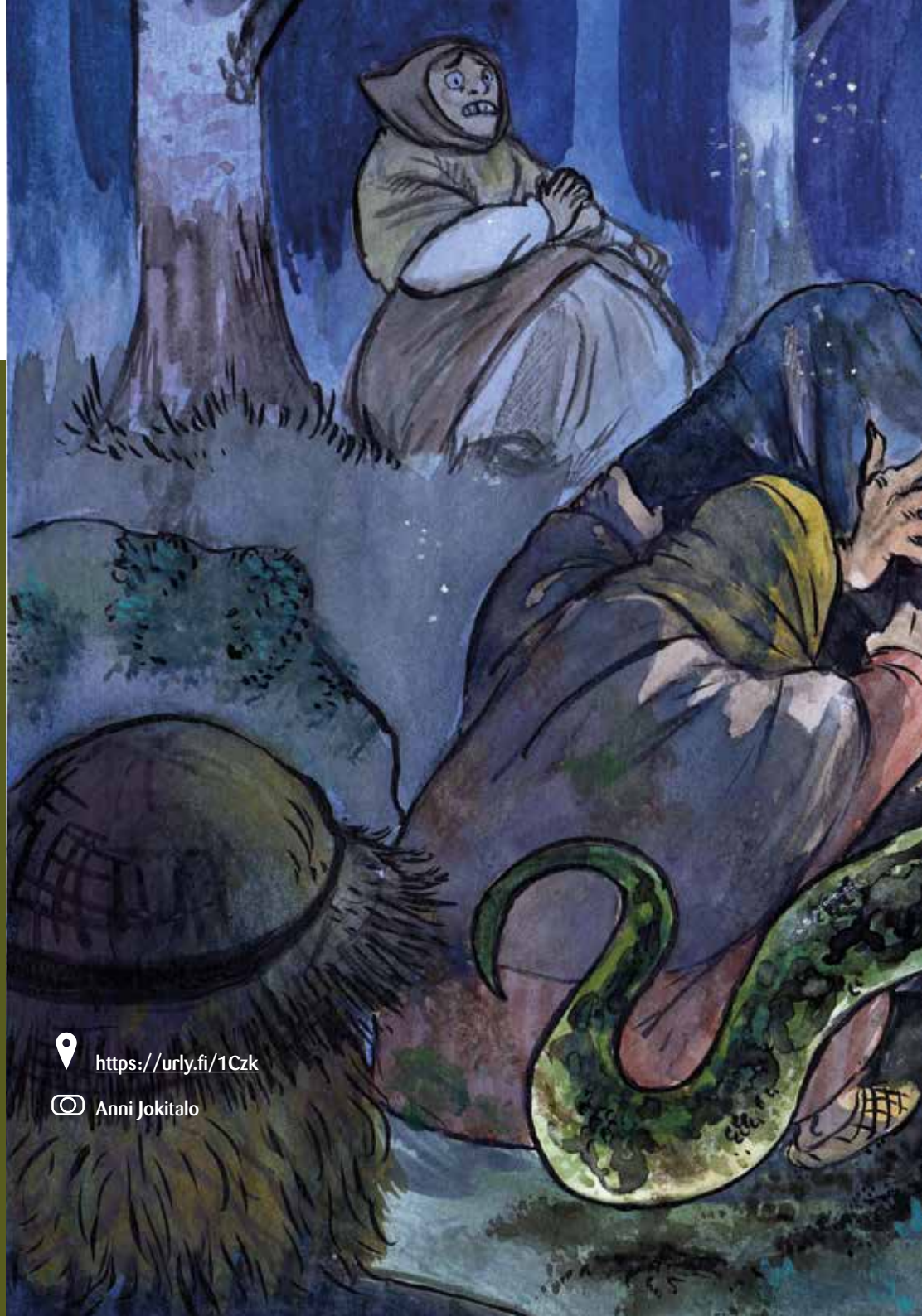
Noita tärisee, kasvot irveessä se päästelee kireiden huultensa välistä outoa mölinää. Ovatko sanoja, jos ovat, en niitä tunne. En uskalla mennä aivan tuota lähelle. Naiset yrittävät estää noitaa vahingoittamasta itseään. Saavat pitää aika kovaa kiinni. Sormien päistä niiltä katoaa jo veri. Mies seurailee toimeliaan näköisenä mutta mitään tekemättä taustalla. Hieroo tummaa päänahkaansa ja antaa joitakin ohjeita liinahuntisille. Tuskin ehtivät kuuntelemaan. Noidan jalat potkivat villisti ilmaa, selkä taittuu kaarelle ja ilmoille kajahtaa pahanoloisia, lyhyitä kiljaisuja. Se on kuin jokin kumma lintu, sätkii ja yrittää nousta siivilleen.

Tätä kestää aikansa. Sitten mies huomaa, että eivät naiset kykene kohta enää pitämään pyristelevän noidan vanhaa vartta. Ryhtyy vihdoin toimeen ja ottaa tämän jaloista kiinni. Ärättää jotakin minulle, mutta sanat katoavat kauaksi järvelle. Minua alkaa itkettää. Taistelen kyyneleitä ja pelkoa vastaan. Sitten äkkiä noita näyttää menettäneen tajuntansa. Naisten ote kirpoaa. Myös mies irrottaa kätensä.

Noita lepää puoliksi selällään kalliolla ja sen raajat nytkähtelevät pienesti. Naisten pyhävaatteisiin on tarttunut kallion pinnalla ollutta jäkälää ja läheisistä puista pudonneita lehtiä. Korjailevat huivejaan, mies käskee meitä kaikkia kauemmaksi. Siinä noitaa tuijottaessa näyttää kuin sen ohuissa, vanhuuden kuivattamissa jaloissa olisi hidasta, ryömivää liikettä. ■

Pekka Vartiainen

Ruokolahdella sijaitsevat Kolmikäytisen-vuoren kalliomaalaukset on maalattu n. 5000 eaa. Maalaukset ovat heikosti näkyvissä, mutta niistä on erotettavissa viisi ihmishahmoa. Kyseessä saattaa olla kuvaus rituaalimatkastasta, jossa noita vaipuu transsiin häntä saattavan seurueen läsnä ollessa. Maalauksesta voidaan erottaa ihminen, joka on alaruumiistaan muuttunut tai muuttumassa käärmeeksi.

<https://urly.fi/1Czk>

Anni Jokitalo

THE WITCH (14)

The witch is shaking, emitting a strange moaning sound from between her tight, grimacing lips.

If they are words, I do not recognise them. I don't want to go too close to the thing. The women are trying to stop the witch from hurting herself. They need to hold on pretty tight. The blood has already left their fingertips. The man watches in the background, looking busy but actually doing nothing. Rubs his swarthy scalp and gives some instructions to the headscarf-clad women. They are unlikely to pay attention. The witch's legs kick the air wildly, the back is arched, and evil-sounding shrieks fill the air. She is like some strange bird, flapping and trying to take wing.

This goes on for some time. Then the man sees that the women will soon be unable to hang on to the struggling witch's old body. He finally goes to it and grabs the witch's legs. Grumbles something to me, but the words vanish far away over the lake. I feel like crying. I fight the tears and fear. Then, suddenly, the witch appears to have lost consciousness. The women let go of her. The man also takes his hands off her.

The witch lies half on her back on the rock, her limbs twitching slightly. The women's Sunday clothes have picked up lichen off the rock surface and leaves fallen off nearby trees. They adjust their headscarves; the man tells us all to keep our distance. Staring at the witch, there seems to be slow, slithering movement in her skinny, age-withered legs. ■

Transl. Annira Silver

The Kolmikäytisenvuori rock paintings in Ruokolahti were made about 5000 BCE. The paintings are faint, but five human forms are discernible. It may be a depiction of a ritual journey, with a witch entering trance in the presence of a party accompanying her. The painting seems to show a person whose lower body has turned or is turning into a snake.

OUTO KOHTAAMINEN IMMALANJÄRVELLÄ (15)

Varpaanlahdella alkoi jo hämärtää ja pakkanen näykki poskiani. Kalaa oli tullut vähemmän kuin kelvolliset jutut antaisivat myöten, mutta jotakin sentään. Muutama hyppiä kepitti saappaiden juuressa, pari pyrstökästä olin lähettänyt jatkamaan talvilepoa.

Järven selkä oli vaitonainen, jähmettynyt. Rannalla siintävä tumma metsänraja kohosi kuin muuri maisemaan. Jostakin kuului kylmän huminaa. Siinä pilkin reikää kairatessa huomasi, että en ollut yksinäni jään päällä. Muutaman kymmenen metrin päässä rantaa likempänä istui tummiin pukeutunut hahmo.

Sitten alkoi kala syödä. Ensín tarttui yksi, kohta toinen ja perään kolmaskin. Heittelin hopeakylkiä pakkasen kovettamalle hangelle. Melkein saman tien, kun upotin uuden syötin reiästä pimeyteen, kala nappasi kiinni. Hyvä etteivät itseksään hyppineet reiästä jälle! Kohta kasassa sätkytteli mukava joukko järven herkkua.

Huikkasin jotakin Pietarin kalansaaliista lähistöllä edelleen istuvalle hahmolle. Mutta tämä ei näyttänyt kuulevan, ei ainakaan sitä osoittanut. Istui vain. Pimenevässä illassa näytti kuin siinä olisi ollut suuri, oudon muotoinen kivi jään päällä.

Aloin nostella kaloja reppuuni. Mutta sitten tuumasin, että kyllähän tästä riittäisi naapurillekin – kun ei näyttänyt siltä, että kalaonni olisi kulkeutunut sinne asti. Keräsin tavarani ja lähdin tepastelemaan vierasta kohti. Lumi narskui kenkieni alla ja tuntui siltä, että pakkanen vain kiristi otettaan. Lähestyessäni hahmo hieman värähti ja käänsi hitaasti paksun karvalakin syvyyksiin kätkeytyneitä kasvojaan. Nuori oli mies, huomasi, reuhkassa kokardin tapainen merkki. Sanoin, että tässä olisi kohtalotoverille Immalanjärven sisäsiittoista osteoporoosikalaa. Ruodot sulaa suussa!

Toinen ei sanonut mitään. Katsoi hetken, käänsi sitten katseensa pois.

Jätin muutaman votkaleen äijän viereen. En pitkälle ehtinyt, kun takaani kuului selvällä venäjän kielellä: Kiitos! ■

Pekka Vartiainen

Immalanjärven itäinen osa, Varpaanlahti ulottuu Venäjän puolelle saakka. Varomaton kuljija saattaa vahingossa ylittää valtakunnan rajan.

 <https://urly.fi/1Czn>

 Kirsi Pääskyvuori

STRANGE ENCOUNTER ON IMMALANJÄRVI LAKE (15)

Dusk was already falling over Varpaanlahti bay, and the frost was nibbling at my cheeks. I had caught fewer fish than is deemed acceptable in proper fishing tales, but I did have something of a catch anyway. A few were still jumping by my boots, a couple of fin-tails I had dispatched to continue their winter repose.

The frozen lake was silent, ice-still. The dark edge of the forest on the shoreline rose like a wall across the landscape. The humming of low temperature hovered in the air. Drilling a new hole for ice-fishing I realised that I was not alone on the ice. A few dozen meters closer to the shore sat a figure dressed in dark clothing.

Then the fish began to bite. First I caught one, soon another, and a third directly after. I was tossing the silversides onto the frost-hardened snow. Almost as soon as I dropped a new lure through my ice hole into the darkness, a fish latched on. They were all but jumping up through the hole of their own volition! Soon I had a nice wriggling heap of the lake's delectable gifts.

I called out something about a St. Peter's catch to the figure still sitting nearby. But he did not seem to hear me; at least there was no reaction. He just sat still. In the darkening evening, he looked like a large, strangely shaped rock on the ice.

I started putting the fish in my rucksack. But then I thought that I had enough to share with my neighbour – as it did not look as if my luck had reached his spot. I gathered up my belongings and stepped out towards the stranger. The snow crunched under my soles, and it felt as if the frost was tightening its grip. As I approached him, the figure stirred a little, slowly turning his face hidden in the depths of a thick fur hat. The man was young, I saw, with a badge-like insignia on his hat. I said, here is some Immalanjärvi inbred osteoporosis fish for a fellow fisherman. The bones melt in your mouth!

The fellow said nothing. Looked at me for a moment, then turned away.

I left a few good fish at the chap's side. I had not gone far when I heard a voice say in clear Russian: Thanks! ■

Transl. Annira Silver

The eastern part of Immalanjärvi, Varpaanlahti, reaches across the Russian border. An unwary traveller may accidentally cross the national boundary.

PUU PUHUU (16)

<https://urly.fi/1mtl>

Anu Nuutinen

Pappi kiipeää kipeillä jaloillaan portaat ja ottaa minusta tukea. Puuskuttaa, kurkusta kuuluu ohutta vinkunaa. Kovin näyttää olevan työlästä tänään. Ihmiset alkavat kerääntyä paikalle. Ojentelen oksiani ystävän yllä. Tämä seisoo hieman kumarassa, kunnes kohottaa katseensa ja hymyilee. Alkaa puhua. Huojutan itseäni, annan tuulen viedä. Ystävän ääni kantaa edelleen pitkälle, vaikka ikää jo on.

Syvältä kaarnastani löytyy vielä muisto siitä hetkestä, kun hän kiipesi lähelleni ensimmäistä kertaa. Oli alkava kevät ja harteillani ohut, vihreän hento kaapu. Hän puhui ja kaikki se kylmyys, joka oli siihen asti asunut lähellä olleissa kuolleissa ja tullut osaksi minua, väistyi. Hänen sanoistaan leimahti lämpö ja se tarttui lehvästööni antaen niille uutta voimaa ja kasvua. Silloin heräsin taas henkiin.

Nyt näen, miten hän vapisee. Olemus on vielä vakaata, mutta tiedän jonkin saapuneen päätökseensä. Hän on lähdössä kauas pois. Jos puulla on muisti, kannan häntä mukanani. Nyt on minun vuoroni antaa ystävälleni elämä. ■

Pekka Vartiainen

Immolanjärven Manlahdessa, kohoaa mänty, joka tarkastelee maisemaa yli sata-vuotiaan tyynellä arvokkuudella. Sen mahtavilla oksilla on pesinyt telkkä ja liito-oravat ovat löytäneet sen varjoista suojaa itselleen. Aivan puun tuntumassa on ollut joskus aitta, jossa säilytettiin kelinikon aikaan ruumiita ennen niiden siirtämistä kirkolle. Puuta kutsutaan ”Papin petäjäksi”, koska perimätiedon mukaan eräs pappi olisi käyttänyt sen viereen pystytettyä lavaa puhujakorokkeena seurakunnalle saarnatessaan. Puu rauhoitettiin 1967.

A TREE TALKS (16)

<https://urly.fi/1mtl>

Anu Nuutinen

The priest climbs up the stairs on his aching legs and holds onto me for support. Huffs and puffs, a thin whistling sound emanating from his throat. He does seem to be having a lot of trouble today. People are starting to gather round. I stretch out my thinnest branches over my friend. He stands slightly bowed, until he looks up and smiles. He starts to speak. I sway myself, let the wind take me. My friend's voice still carries well, despite his age.

Deep inside my bark I still hold the memory of the moment when he climbed close to me for the first time. It was early spring, and I wore a thin cloak of delicate green. He spoke, and I was relieved of all the chill that had up to then resided in the dead nearby and become part of me. His words emanated warmth and it was caught in my foliage, giving it new strength and growth. I came back to life again.

Now I see how he shakes. His figure is still steady, but I know something has reached its end. He is about to go far away. If a tree has a memory, I will carry him with me. It is my turn to give my friend the gift of life. ■

In Manlahti, Immalanjärvi, a pine tree stands tall, surveying the scenery with the tranquil dignity of a centenarian. Its mighty branches have held a goldeneye's nest, and flying squirrels have sheltered in its shade.

Close by the tree there used to be a barn in which corpses were kept during poor travel conditions before being moved on to the church. The tree is called 'Priest's pine' because legend has it that a priest once gave sermons to the congregation using the platform erected by the tree as a podium. The tree was given official protected status in 1967.

Transl. Annira Silver

RATSUMIES (17)

Ylös, ylös Hengestivuorelle! Mies hoputtaa, iskee hevostaan vauhtiin. Takaa kuuluvat lähestyvien ihmisten äänet. Pelko, pakokauhu liimaa iholle kylmän hien, sataa tihuttaa, tuuli tarttuu käsivarsiin, yrittää heittää hänet ratsun selästä maahan. Pakoon, ylös, ylös. Hevoson suusta nousee vaahtoa, sen kyljet värisevät, tumman karvan peittämät lihakset hakevat happea. Mies pitää suitsista kiinni kuin saisi niistä lisää voimaa tai voisi lähettää ratsunsa kiitoon.

Yhä lähempänä ne ovat, kyläläisten joukko. Mies sadattelee turhaa eksymistään, uteliaisuutta, joka oli saanut hänet poikkeamaan reitiltä ja eroamaan muista. Savut olivat houkuttaneet, äänet, tuoksut, ehkä mielihalu, metsän rauhainen syli erehdyttänyt. Vasta kun ensimmäinen kivi oli osunut ontosti kophtaen hevosen

kylkeen, hän oli muistanut varoitukset ja vihan, joka tänne kätkeytyneenä teki ihmisistä petoja.

Ylös, ylös vuorelle! Kapea polku kohoaa nyt jyrkästi, seuraa kituliaan kuusikon laitaa, kiertää pieniä kallioon pureutuneita mättäitä. Sateen isku tihenee. Mies ei enää istu satulassa vaan seisoo melkein suoriin jaloin hevosen selässä. Nuoli lentää ikävästi sirittäen hänen olkapäänsä ohi. Toinen osuu pohkeeseen ja saa hänet horjauttamaan. Enää muutama metri. Päästävä pakoon, päästävä pois!

Vuoren laella hän kääntää ratsunsa kuin palatakseen takaisin, mutta katoaa sitten alas märkään tyhjyyteen. Ilmaan piirtyy ratsumiehen piinan vapauttava huuto. ■

Pekka Vartiainen

THE RIDER (17)

Up, up to the top of Hengestivuori! The man spurs on his horse, strikes it for more speed. He hears the sounds of approaching horses behind him. Fear and panic coat his skin in a cold sweat; it is drizzling, the wind catches his arms, tries to throw him off the horse. Must get away, up, up. The horse's mouth is foaming, its flanks tremble, the muscles under the dark hair are short of oxygen. The man holds the reins as if they could give him more strength or make his horse fly along.

The group of villagers is getting closer. The man curses his unnecessary detour, the curiosity that made him stray from his route and leave the others. He had been tempted by the smokes, sounds, smells, perhaps he had been fooled by his urges and the tranquil arms of the forest. Only when the first stone hit the horse's flank with a hollow thud had he remembered the warn-

<https://urly.fi/1Czv>

Anni Jokitalo

ings and the hate, which hidden in these parts turned people into beasts.

Up, up to the top! The narrow track now rises steeply, skirts the edge of a stunted stand of spruce and small hummocks hugging the rock. The rain beats down harder. The man is no longer sitting in the saddle, but standing on horseback with his legs almost straight. An arrow flies by his shoulder with an evil buzzing sound. Another hits him in the calf and causes him to sway. A few more metres. Must get away, must escape!

At the top of the hill he turns his horse as if to go back, but then vanishes into the damp void below. The rider's scream of freedom from torture cuts through the air. ■

Transl. Annira Silver

Immalanjärven luonnonkohteisiin kuuluu Hengestinkallio, jonka laelle isonvihan aikaan kerrotaan kyläläisten ajaneen alueelle eksyneen venäläisen sotilaan. Tämä oli sitten hevosineen tahtoen tai tahtomattaan pudonnut jyrkältä kalliolta alas.

One of the natural sites of interest in Immalanjärvi is Hengestinkallio, to the top of which villagers are said to have chased a lost Russian soldier during the Greater Wrath. He and his horse had then fallen off the steep cliff, deliberately or by accident.

TARINAJOKI (18)

Ruokolahden pienjärviltä alkunsa saava Helisevänjoki kulkee valtakuntien rajojen ylitse ja laskee mahtavaan Vuokseen, mutta omaa kokoaan suuremman tarinaperinnön. Sen on sanottu jopa toimineen viikinkiajan ”kevyen liikenteen väylänä”. Yhdessä muiden Laatokan ja sisämaan vesireittien kanssa joki on ollut kansoja ja aikakausia liikuttava ja yhdistävä voima.

Ja miksei myös ihmisiä toisistaan erottava. Kerrotaan, että nykyään Venäjän puolella sijaitsevan Kirvun kylän ensisanat lausuttiin siinä vaiheessa, kun kaksi Vuoksea pitkin soutanutta venekuntaa ei päässyt yksimielisyyteen matkan teosta. Pienempi ryhmä karjalaisia lähti sitten tästä omilleen eli kirposi muista ja saapui Helisevänjoen rannoille. Heitä nimitettiin tästä eteenpäin kirvulaisiksi ja pysähtymispaikkaa Kirvun kyläksi.

Joen varrella on harjoitettu kalastusta, menestyksestä ravustusta, uitettu tukkeja ja valjastettu vesivoimaa myllynkivien ja sahan sirkeleiden pyörittämiseen. Työnteon lomassa on saunottu ja kastauduttu joen viileässä vedessä. Joillekin tosin uintiretki saattoi jäädä viimeiseksi, kuten sillekin uimataidollaan ylpeillelele isännälle, joka rehvakkaasti, toisten estelyistä huolimatta halusi lähteä uimaan ennen ruokailua. Kun isäntä pääsi veteen, hän uikahti vain kerran ja painui kuin kivi pohjaan. Tapauksen todistaneet vakuuttivat kuulleen jostakin äänen, joka ilmoitti kuin miehen kohtaloa selittämään: ”Aika joutuu, mies ei joudukaan”.

Mylly ja saha liittyvät kiinteästi Helisevänjoen ja Niska-Pietilän alueen historiaan. 1700-luvulta lähtien

joen partaalla on ollut myllyjä, ja vanhin niistä ehti olla käytössä parisataa vuotta ennen kuin sai antaa tilaa hieman suuremmille suunnitelmille.

Nimittäin, 1920-luvulla isännät perustivat osuuskunnan, joka tuotti niin pitäjänkuulua ohrajuhoa kuin laadukasta sahatavaraa. Vesivoimaan kytketystä turbiinista ei ollut kuitenkaan apua, kun osuuskunta meni kohta konkurssiin. Mutta sahan toiminta jatkui toisten vetämänä ja puutavaraa riitti jopa vientiin asti. Samalla joen varteen syntyi pieni teollisuustaaajama, joka kasvoi tynnyri- ja tiilitehtailla. Raudat tynnyreihin saatiin Imatralta, ja väitetään, että talvisodassa sama rauta tuli ”lentokoneiden munimana” takaisin, kun venäläiset olivat käyttäneet raudan pommien kuorien raaka-aineena.

Tiilitehtaan tuotteet tulivat kuuluisiksi niin maan rajojen sisä- kuin ulkopuolella, kun uusi paikallinen keksintö teki niistä huokoisia ja kevyitä. Kevyt-tiiliä ja niiden kiinnittämisessä käytettävää erikoisliimaa testattiin sittemmin Suomen kulttuuriperintökohteeksi nimetyssä Espoon Tapiolan puutarhakaupungissa.

Tiilitehdas vaihtui puutalotutantoon 1960- ja 70-luvuilla, mutta joutui lopettamaan toimintansa 90-luvulle tultaessa. Jäljelle ovat jääneet vain suuret unelmat ja paikkakunnan menestyksekkäästä teollisuusmenneisyydestä muistuttavat tyhjät rakennukset.

Helisevänjoki jatkaa silti yhä kulkuaan – kuljettaen mukanaan niin vanhoja kuin uusia tarinoita. ■

Pekka Vartiainen

<https://urly.fi/1msm>

Anu Nuutinen

RIVER OF STORIES (18)

The river Heliseväjoki springs from the lakes of Ruokolahti, traverses national boundaries and runs into the mighty river Vuoksi. In the Viking era it was the light traffic route of its time. Combined with the lake Ladoga and inland waterways, the river has been a force both connecting and dividing peoples and eras.

It is said that the village of Kirvu, in today's Russia, was established when two groups of people travelling by row-boat down the Vuoksi could not agree on the route. The smaller group of Karelians parted company or kirposi from the others here and arrived on the shores of Heliseväjoki. They became known as kirvulaiset and their stopping-off place was named the village of Kirvu.

The riversides have seen people fishing, catching crayfish, floating timber and harnessing hydropower for turning millstones and circular saws at the sawmill. Breaks from work were spent taking saunas and dips in the river's cool waters. With some, however, the swim may have been the last one, like the farmer who boasted of his swimming prowess and showed off by going for a swim regardless of others trying to deter him. When the farmer entered the water, he yelped just once and sank to the bottom. Those who witnessed the incident swore they had heard a voice from somewhere, as if commenting on the fate of the man in a hurry: "Time rushes on, the man does not."

The mill and sawmill are closely tied to the history of Heliseväjoki and the Niska-Pietilä area. There have

been mills on the riverbank since the 1700s; the oldest remained in operation for a couple of hundred years. In the 1920s the farmers set up a cooperative, which produced both barley flour famous across the parish and high-quality sawn timber. But the hydropowered turbine was no help when the cooperative soon went bankrupt.

Nevertheless, the sawmill operation continued under new entrepreneurs, and timber products were even exported. Alongside it, a small industrial estate of barrel factories and brickworks rose by the river. The iron for the barrels was obtained from Imatra. It is said that the raw material of Russian bombs in the Winter War was this same iron, which the bomber 'birds' now laid as 'eggs' back in Finland.

The products of the brickworks became famous both inside and outside the Finnish borders, when a new local innovation made them porous and light. The lightweight bricks and special adhesive used to fix them were tested in the Tapiola garden city in Espoo, later designated a cultural heritage site of national importance.

The brickworks was replaced by timber house production in the 1960s and 70s, but this was forced to close down at the start of the 90s. All that remains are the big plans and empty buildings as reminders of the successful industrial past of the locality.

Yet, Heliseväjoki still continues to flow on, its waves carrying legends both old and new. ■

Transl. Annira Silver

VESIKIVELLÄ KERRAN KESÄLLÄ (19)

Vesikivellä me istuimme usein. Niemen kärjessä sijaitsevalle laakealle möhkäleelle oli helppo kahlata, hyvä jos vesi ulottui polven yläpuolelle. Siitä oli mukava seurata läheiseltä kentältä nousevia ja sinne laskeutuvia koneita. Teräslinnut kiipesivät julmasti jyristen pilviä kohti, hakaristit kimmelsivät kyljissä ja tuntui siltä kuin koko maisema olisi kohta repeämässä kahtia.

Kesällä 44 minä olin seitsemän, veli täyttäisi pian kymmenen. Äiti pyysi olla kiipeämättä sille kivelle. Sanoi, että ei se hyvää tietäisi. Hukutte ja jäätte aallon alle. Eikä se isäkään sitä hyvällä tuolta taivaalta katsele. Sovimme veljen kanssa, että pistetään lakit päähän. Isä ei meitä tunnista, kun emme liian kärkevästi ilmoihiin kurkistele, ihan varovasti vain.

Retkistä kivelle tuli meille vähän kuin sellainen rituaali. Sinne piti päästä, ihan sama tuliko alas vettä vai punasiko aurinko ihomme. Alkukesästä oli sitä paitsi äkisti ilmestynyt enemmän liikettä taivaalle. Kuulimme, että joku saksalainen eversti oli tuonut kokonaisen lentolaivueen Immolaan. Niitä oli siellä satoja siistissä rivissä odottamassa käskyä nousta ilmaan ja ottaa vauhtia päästäkseen iskemään ja pudottamaan pommeja vihollisen niskaan.

Äiti kuunteli aina radiota vaiteliaana niiskuttaen. Sen silmissä oli syvät uurteet. Huokailen pyysi meitä olemaan varovaisia. Puhuttiin ja huhuttiin venäläisten suurhyökkäyksestä.

Mutta meille natiiaisille kaikki oli tässä ja nyt, ja reissut vesikivelle elämän mittaisia matkoja kaukomaille.

Yleensä veli kahlasi sinne etunenässä, minä parin askelen päässä jäljessä. Veljen ohuet lapaluut olivat vähän kuin siivet, kun se asteli hitaasti pohjan liukkaista kiviä väistellen kohti kiveä.

Sitten tuli se aamu, joka tuntui kiveltäkin katsoen kovin kummalliselta. Aurinko kätkeytyi tumman pilven taakse, järven selkä meni kyyrylle ja tuli aivan hiljaista. Vesi vähän kuin seisahtui paikalleen, ja hetken päästä matala murina täytti ilman. Veli katsoi minuun, mutta sen sanoista ei enää saanut selvää. Taivaanrantaan ilmestyi lentokoneiden rivistö ja korvissa alkoi tuntua kipeältä.

Kun ensimmäiset pommit tipahtelivat kentän suuntaan, me olimme jo kiivenneet kiveltä veteen ja kahlanneet polvet koukkuu lyöden rannalle. Räiske ja pauke iskivät nyt lähelle ja pelosta kankeina katsoimme, miten sirpaleiden surina ja ilman halki kulkeva ulina osui vesikiven viereen. Vesi kiehui ja ärjyi, eikä sen pärskeiltä enää nähnyt mitään. Veli heitti minut maahan ja siihen jäimme molemmat makaamaan. Ajattelin, että jos pidän silmät oikein kovasti kiinni, kaikki paha lähtee pois.

Myöhemmin kuulin, että pommit olivat pahasti viiltäneet myös saksalaisten lentolaivuetta kentällä. Jokin iso huoltorakennus oli tuhoutunut ja kymmenkunta teräslintua saanut siipeensä.

Me emme enää tämän jälkeen vesikivelle nousseet. Se rituaali jäi siihen. Mutta niin taitaa rituaaleille usein käydä. ■

Pekka Vartiainen

Ukonniemen kivikautisen asuinpaikan läheisyydessä, niemen kärjessä, on kookas vesikivi. Kiveä luultiin ilmeisesti sotilasteltaksi ja kohdetta yritettiin pommittaa jatkosodan aikana. Tämä tapahtui tiettävästi Immolan lentokentän pommitusten (2.7.1944) yhteydessä.

ONE SUMMER'S DAY ON WATER ROCK (19)

<https://urly.fi/1CzA>

Anu Nuutinen

There is a large water rock at the tip of the spit, near the Ukonniemi Stone Age settlement. The rock was evidently mistaken for a military tent and targeted by bombers during the Continuation War. This probably happened at the time of the bombing of Immola airfield (2 July 1944).

We often used to sit on Water Rock. It was easy to wade to the large, flat boulder at the tip of the spit; the water was only knee-deep. It was a good spot to watch the planes taking off and landing on the nearby airfield. Swastikas sparkling on their flanks, the steel birds climbed up to the clouds with a terrible roar, and it felt like the whole scene was about to be torn in half.

In the summer of 44 I was seven and my brother almost ten. Mother said not to climb on that rock. She said it wouldn't end well. You'll be drowned and the waves will take you. And Father was not pleased to see it from Heaven. My brother and I decided to wear our caps. Father won't recognise us if we don't peer too brazenly up in the air, just take the odd peek.

The trips to the Rock became a bit like a ritual for us. We had to get there, never mind if it was raining or if the sun was scorching our skin. What was more, in the early summer the movement in the sky had suddenly increased. We heard that some German colonel had brought a whole flight squadron to Immola. They had hundreds of planes there in a neat row, waiting for the order to take to the air and gather speed, to strike and drop bombs on the enemy's head.

Mother always listened to the wireless silently sniffing. There were deep lines under her eyes. Sighing, she told us to be careful. There was talk and rumour about a major Russian attack.

But for us nippers everything was here and now, and the trips to Water Rock lifetime expeditions out to the wide world. My brother would usually wade ahead,

with me following a couple of steps behind. His thin shoulder blades were a bit like wings as he made his way slowly towards the Rock, dodging the slimy stones on the lake bottom.

Then came the morning that seemed very strange, even as seen from the Rock. The sun hid behind a dark cloud, the open lake seemed to crouch down, and the world fell totally still and silent. The water kind of stood still, and after a while a low murmuring filled the air. My brother looked at me, but I could no longer make out what he said. A line of aircraft appeared on the horizon and my ears began to hurt.

As the first bombs fell in the direction of the airfield, we had already climbed off the Rock into the water and waded ashore, our knees knocking. The crashing and banging was now coming close, and paralysed with fear, we watched shrapnel buzzing and something whistling through the air into the water by Water Rock. The water boiled and roared, and we could no longer see anything through the spray. My brother threw me onto the ground, and we both remained lying there. I thought that if I keep my eyes shut really tight, all the bad things will go away.

I heard later that the bombs had also played havoc with the German flight squadron on the airfield. Some large service building had been destroyed and about ten steel birds had their wings clipped.

After this, we never climbed on Water Rock again. That was the end of the ritual. But maybe this is what often happens to rituals. ■

Transl. Annira Silver

ÄPÄTINKANGAS (20)

 <https://urly.fi/1CzD>

 Ninni Koponen

Kyläläisillä oli tarve jakaa kokemaansa ja saada myötätuntoa. Omien menetystensä korostajat kuitenkin suututtivat. Vältän tunteeseen palaamista. Eihän omat aineelliset vahinkoni olleet muutamaa ruttaantunutta räystäskourua vakavampaa. Kylän sosiaaliset siteet vahvistuivat ja turvaverkot laajenivat. Tilanteissa, joissa vuorovaikutukselta odotettiin päivittelyä irronneista kattopelleistä, kuvailin omia kokemuksiani vastasyntyneen vauvan rinnalla. Tiesin, että kirjanpainajalegioonan hyökkääminen tai aggregaattien loppuminen myymälöistä eivät olisi minulle ensisijaisia uhkia. Huomasin jopa kadehtivani heitä, kenen vahingot olivat korvattavissa vakuutuksista. Rahalla mitattu sääli olisi jotenkin konkreettisempaa.

Myrskyn uhreja olivat kylällämme kaikki. Perintömetsän kasvun odotusarvot tai nuorena miehenä istutettuun taimikkoon kohdistuneet vahingot olivat määräävimpiä tekijöitä, millä tunteisiin vetoavaa kunnioitusta ansaittiin. Kyläyhteisön kollektiivista surua mitattiin myrskyn kaatamissa hehtaareissa ja tukiksi kelpaamattomissa moteissa. Vastoinikäymisten vaara leijui ilmassa vielä pitkään. Terveysten kohdistuneita vahinkoja aiheutui vasta sitten, kun tarmokkaiden ahertajien polttomootorikäyttöiset työkalut lauloivat yötä päivää jokaisessa niemessä. Olihan pihanurmet ja perennapenkit saatava nopeasti taas kukoistamaan. Kekäleniemeläisten puheeseen on juurtunut kaksi ajan

käsitettä; on aika ennen myrskyä ja myrskyn jälkeen. Meillä on yhteinen asia, joka traumatisoi monet vuosiksi. Koettelemus, joka vahvistaa kylämme identiteettiä mieleenpainuvalla tavalla. Tarina kerrottavaksi tuleville sukupolville.

Heinäkuun lopulla oli helteinen päivä. Lämmin ja painava ilma roikkui pihapuiden alaoksilla. Minun oli vaikea löytää suojaisaa pihakoivun lehvästöä, jonka varjossa olisi vaaleansinisten vaunujen hyvä olla päiväuniesi aikana. Olit syntynyt kesäkuussa, yhteistä elämää meillä oli takana muutama viikko. Olit esikoiseni, ihmettelimme vielä toisiamme. Koin uudessa roolissani epävarmuutta. Ympäristöstä tulevissa vaatimuksissa luotiin odotuksia vastasyntyneen parhaan ravinnon lähteistä. Imetys on kuulemma niin helppoa. Heikentynyt itseluottamus teki sykkyrää mieleeni. Hyvän äitiyden normit loivat paineita.

Olin väsynyt päivän kuumuudesta. En muista minikään median varoitelleen navakasta tuulesta tai ukkoskuuroista. Toisaalta en olisi säättiedotuksen perusteella tehnyt mitään toisin. Autokuurin ovet olivat auki ja trampoliini pihalla, satoi tai paistoi. Peittelin sinut yöunille pinnasänkyysi. Ilmastointilaitteesta hurisi viileää ilmaa. Minä oikaisin omaan sänkyyni, löystyneitä luulitoksiani suoristellen. Tuuletusikkunoista puhalsi jo illan viileys. Pian sade ropisutteli kattopeltiin tuudittavaa hurinaa. Uni saapui hetkessä.

Yön raikastava tuuli oli vaihtunut vihellykseksi. Ujellus sai minut nousemaan ylös. Painoin tuuletusikkunoiden kahvat kiinni. Isot ikkunat järvelle päin näyttivät harmaata maisemaa, salamat leiskuivat, jyrinän suunnasta ei saanut selvää. Maisemasta ei enää erottunut horisonttia eikä vesiseinän takaa näkynyt pihakoivua. Ikkunoiden pielukset tuntuivat irtoavan helisevien lasiruutujen edessä. Raju ilma tuntui tulevan väkisin sisälle. Myrskyn ääniä on vaikea pukea sanoiksi. Korvien aistimuksessa oli ujellusta ja mylvintää. Toisaalta kaikki äänet olivat vaimenneet. Ei kuulunut yhtään mitään. Voin hyvin ymmärtää sen hämmennyksen tunteen, jos talon kattopellit läpäissyt pihapuu tuli talon asukkaille tietoon vasta myrskyareenan väistymisen jälkeen.

Rauhattomuuteni oli tarttunut sinuunkin. Nostin sinut pois pinnasängystäsi, joka sijaitsi talon ulkoseinän vieressä. Tiiliseinän toisella puolella kasvoi muutaman metrin päässä pihamme suurin kuusi. Otin sinut viereeni jatkamaan untasi. Raju ilma pauhasi mustana vielä hetken, pyyhkäisi sitten hurjana ylitsemme ja jatkoi matkaansa möyryten. Minuutteja oli tarpeetonta laskea, en voinut muuta kuin odottaa. Yö oli valloillaan, uni oli poissa.

Uteliaisuuteni pihapiirini tuhoista sai minut nousemaan ylös. Seisoin kotini rappusilla ja tuntui, että olisin astunut ulos johonkin toiseen paikkaan. Oli aivan hiljaista. Ei kesäyön lintujen leperrystä tai sirkkojen

sirinää. Usva leijui raskaana velloen parin metrin korkeudessa peltojen päällä. Maa höyrysi. Tuoksui märkä heinä ja multa. Rajuilmasta väsyneet puunrungot olivat katkeilleet pihanurmelle säleitään heitellen. Pihan suurin kuusi oli kaatunut talosta pois päin nostaen juuristolevyn kuin seinäksi ylös. Lennelleitä pihakalusteita ympäri pihaa. Trampoliini oli poissa. Heinää ja puiden lehtiä liimaantuneena märille pinnoille. Surin hetken maahan pudonneita omenan raakileita ja taittuneita marjapensaita. Sähköpylväissä kulkevat ilmajohdot retkottivat maassa. Niin lojuivat sähköpylväätkin. Kylätien oli sulkenut kaatuneiden puiden ristikko. Usvan seasta kajastavat auton ajovalot kulkevat peltoa pitkin etsien mahdollisia kiertoreittejä, jonnekin.

Kokonaisvaltainen väsymys turrutti toimintakykyni. Tiesin, että aamu oli liian lähellä. Sinä kutsuit minut taas lähellesi. Yritin siirtää voimattomuuden tunteeni vielä aamu viideltä johonkin hyödylliseen. Tein mielikuvalistoja taskulamppujen ja kertakäyttöastioiden sijainneista kodissamme. Mitä maitotuotteita olikaan tullut hankittua lämpenevään jääkaappiin eilen. Laskeskelin kosteuspyyhkeiden riittävyttä seuraavaksi päiväksi. Onneksi en silloin tiennyt, että olisimme 24 vuorokautta ilman sähköjä ja juoksevaa vettä. Seuraavana päivänä lämmitin sinulle kaasukeittimen vesihauteessa korviketta. Päiväuniasi varjostanut pihakoivukin makasi maassa. ■
Jenni Rautio

Valtion omistama 105,8 hehtaarin kokoinen Äpätinkankaan alue sijaitsee Rautjärven kunnan Kekälenimen kylässä. Äpätinkangas sai valtioneuvoston asetuksella luonnonsuojelualueen aseman loppuvuodesta 2019. Äpätinkakaan tekee ainutlaatuiseksi sitä kohdannut mittava myrskytuho, joka loi alueesta nykyisenkaltaisen, runsaasti lahoppuuta sisältävän luontaisen metsätuhoalueen. Äpätinkakaan vanhat metsät olivat huomionarvoisia jo ennen myrskytuhojakin. 29.7.2010 ennen puolta yötä Asta-rajuilman voimakas syöksyvirtauksien parvi eteni Kekäleniemen yli. Vastaavanlaisia yöllisiä syöksyvirtausparvia ei löydy Suomen sääilmiöiden historiasta.

Kekälenimen kyläyhdistys on toteuttanut Äpätinkankaalle teemallisen luontopolun yhteistyössä Metsähallituksen kanssa. Luontopolku on 1 km pitkä ja se kulkee helppokulkuista metsätien pohjaa. Polun pääsee kulkemaan jalkaisin tai pyöräillen. Polku päättyy jääkauden muovaamalle harjumaaiselle hiekkakankaalle, joka jakaa vedet laskemaan kahteen päävesistöön; Hiitolanjoen ja Vuoksen valuma-alueeseen. Luontopolun kohokohta on sen pääte pisteestä, jonka metsätyypissä yhdistyy kuiva kangasmetsä ja järeät maalahoppuut. Tässä kohdassa Asta-myrskyn tuhot ovat konkreettisesti nähtävissä ja vaikkapa käsin kosketeltavissa. Myrskytuhoareenan erilaiset aistimukset voivat parhaimmillaan olla jopa mykistävä elämys tai voimaannuttava kokemus. Pääte pisteen levähdyspaikasta on myös hyvät näkymät Torsalle. Polun varrelle on koottu muutamia opastetauluja, jotka kuvaavat alueen merkitystä etenkin lahoppulajiston elinympäristönä. Luontopolun kulkijaa ohjataan myös tutkimaan omaa metsäsuhdettaan opastetulla harjoitteella.

ÄPÄTINKANGAS (20)

<https://urly.fi/1CzD>

Ninni Koponen

The villagers needed to share their experiences and receive sympathy. However, those who overemphasised their own losses aroused anger. I steer clear of returning to the emotion. After all, my material losses were no more serious than a few bent bits of guttering. The social cohesion of the village was strengthened and the safety networks extended. In situations where the expected interaction included bemoaning the detached tin roof covering, I described my own experiences alongside my newborn baby. I knew that an attack by a legion of spruce bark beetles or stores running out of generators would not be my primary concerns. I even found myself being envious of those whose losses could be covered by insurance. Pity measured in cash would be somehow more concrete.

Everybody in our village was a victim of the storm. Expected values of the growth of the inherited forest or damage to a stand of young trees planted as a youth were among the most prominent factors for earning respect on emotional grounds. The collective grief of the village community was measured in the hectares flattened by the storm and the cubic metres of timber unfit for prime logs. The danger of misfortune hung in the air for a long time. Damage to health was caused only when the petrol-driven tools of energetic workers sang day and night on every headland. The garden lawns and flowerbeds had to be quickly restored to their former glory. Two concepts of time have become rooted in the speech of Kekäläniemi folk; there is the time before the

storm and after the storm. We have a shared concern that traumatised many people for years. A trial that reinforces our village identity in a memorable way. A story to tell future generations.

It was a scorching hot day at the end of July. The warm, heavy air hung on the lower branches of the yard trees. I had trouble finding a birch to provide foliage shelter for a good and shady place to put your pale blue pram during your nap. You had been born in June, so we had a few weeks of living together behind us. You were my firstborn; we were still awestruck with each other. I felt unsure in my new role. The demands of the environment created expectations of best sources of nutrition for a newborn. They said that breastfeeding was so easy. My impaired confidence formed a knot in my mind. The norms of good motherhood created pressures.

I was tired from the heat of the day. I can't remember any media warnings about strong winds or thunderstorms. On the other hand, I wouldn't have done anything differently on the basis of a weather forecast. The garage doors were open and the trampoline in the garden, rain or shine. I tucked you in your cot for the night. The air conditioner hummed out cool air. I stretched out in my own bed, straightening out my slackened joints. The cool of the evening was already blowing in through the windows. Soon, raindrops on the tin roof blurred into a soothing murmur. Sleep arrived in no time.

The refreshing night breeze had turned into whistling. The howling made me get up. I closed and fastened the windows. The large windows looking out to the lake showed a grey landscape, lightnings flashed, I couldn't make out the direction of the thunderclaps. The vista no longer had a discernible horizon, and the birch tree in the yard was hidden behind a wall of water. The window frames seemed to be coming loose with the rattling panes of glass. The tempest seemed to be forcing its way into the house. It is difficult to find words for the sounds of the storm. The ears perceived howling and roaring. On the other hand, all sounds had ceased. You could hear absolutely nothing. I can well understand the sense of bewilderment, if the residents of a house only became aware that a tree had crashed through the tin roof after the storm arena had passed.

You had caught my agitation. I picked you up from your cot, which was against the outside wall of the house. A few metres away from the brick wall stood the tallest spruce tree in our yard. I took you into my bed to continue your slumbers. The black tempest roared for a while longer, then swept furiously over us and went roaring on its way. It was useless counting the minutes; I could do nothing but wait. The night had taken charge, sleep had deserted me.

Curiosity over the damage to my yard made me get up. I stood on the steps of my home and felt like I had stepped outside in some other place. It was perfectly quiet. No summer's night birds twittering or crickets

whirring. Mist hung heavily a couple of metres above the fields. The earth was steaming. There was a smell of wet hay and soil. Tree trunks, exhausted by the storm, had snapped, throwing their splinters across the lawn. The tallest spruce in the yard had fallen away from the house, its slab of roots raised up like a wall. Garden furniture had been flung all over the yard. The trampoline was gone. Grass and leaves stuck on wet surfaces. I grieved for a moment over the fallen unripe apples and snapped soft fruit bushes. Overhead wires strung between power poles were sprawled on the ground, as were the poles. The village road was blocked by a trellis of fallen trees. Vehicle headlights looming through the mist swept along a field, seeking possible alternative routes, to somewhere.

Total exhaustion paralysed my ability to function. I knew the morning was too close. You called me to you again. At five o'clock, I was still trying to convert my feeling of powerlessness to something useful. I made mental lists of the locations of flashlights and disposable tableware in the house. Of the dairy products I had purchased yesterday and put in the warming fridge. I calculated whether the wet wipes would last through the next day. Fortunately, I didn't know then that we would be 24 days without electricity and running water. The next day, I warmed formula milk for you in hot water on a camping stove. Even the birch that had shaded your nap was lying on the ground. ■

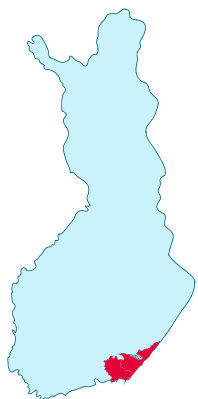
Transl. Annira Silver

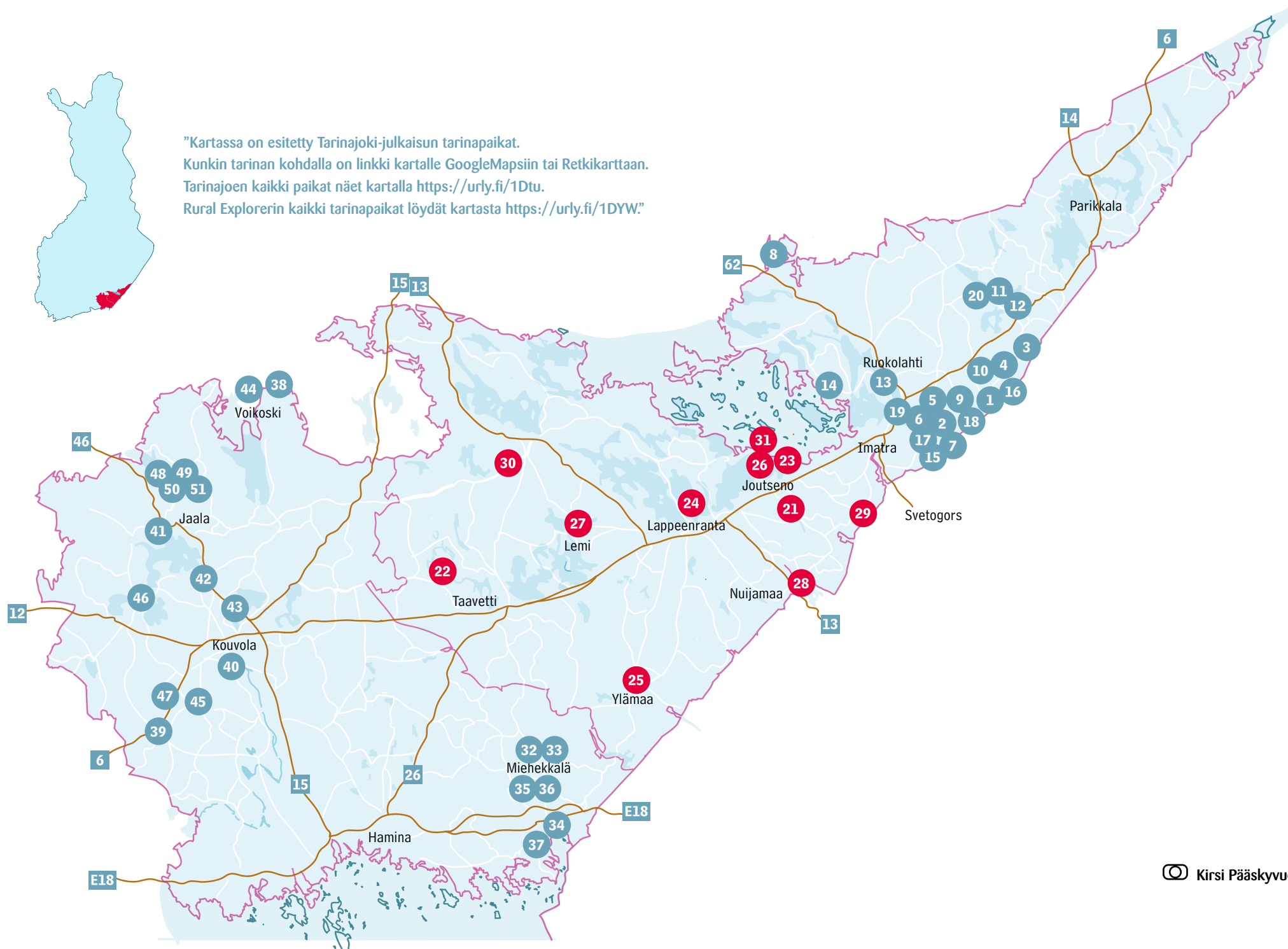
The state-owned 105.8-hectare Äpätinkangas area lies in the village of Kekäleniemi in the municipal district of Rautjärvi. Äpätinkangas was granted nature reserve status by a government decree late in 2019. Äpätinkangas is unique because of the massive storm damage it suffered, which turned the area into the present natural forest disaster area containing abundant decayed wood. The ancient forests of Äpätinkangas were noteworthy even before the storm damage. On 29 July 2010, before midnight, the powerful downburst cluster of the storm Asta passed over Kekäleniemi. There are no similar downburst clusters reported in the history of Finnish weather phenomena.

The Kekäleniemi Village Association and Metsähallitus have jointly created a themed nature trail in Äpätinkangas. The trail is 1 km long and runs along an easy-access old forest track. You can traverse the trail on foot or by bicycle. The trail ends in a ridge-like sandy heathland formed during the Ice Age, which acts as watershed between two main waterways, the Hiitolanjoki and Vuoksi basins. The high point of the nature trail is its terminal, the forest type combining dry heathland forest and huge lying decaying trees. On this site, the damage caused by the storm Asta is visible and concrete, even tangible. At best, the various perceptions of the storm damage arena can be a dumbfounding event or an empowering experience. The picnic site at the terminal also offers fine views of Torsa. There are some guide boards placed along the trail, describing the importance of the area particularly as a living environment for species that depend on decaying wood. The visitor to the nature trail is also guided to examine their own relationship with the forest through a structured exercise.

"Kartassa on esitetty Tarinajoki-julkaisun tarinapaikat.
Kunkin tarinan kohdalla on linkki kartalle GoogleMapsiin tai Retkikarttaan.
Tarinajoen kaikki paikat näet kartalla <https://urly.fi/1Dtu>.
Rural Explorerin kaikki tarinapaikat löydät kartasta <https://urly.fi/1DYW>."

II ETELÄ-KARJALA ETELÄINEN / SOUTH KARELIA SOUTH

KÄÄRMEKALLIO (21)

 <https://urly.fi/1Du7>

 Ninni Koponen

Minulla on niin kylmä. Hengitys höyryää. Tänä on se ilta, jota olen odottanut ja pelännyt. Jo aiemmin päivällä kylän tietäjäeukko valeli jalkani ja käteni tuhkavedellä, mutta nyt minun tulisi kävellä hänen kanssaan käärmekalliolle ja antaa vaivani käärmeelle. Koko kesän minulle on naurettu ja pilkattu, ivattu syyllätyöksi ja kartettu. En minä näitä halunnut käsiini ja jalkoihini, ne vain tulivat. Kyläläiset kuiskivat, että se on minun syytäni. Että se on rangaistus luvattomista kosketuksista ja retkistä takametsään.

Kävelemme tietäjäeukon kanssa kohti kalliota. Kyläläisiä on kallion ympärillä soihutuneen. Vanhimmat istuvat kivien päällä, toiset seisovat. Joku nauraa ja osoittaa sormellaan, kun kävelen eukon perässä joukon läpi. Nousemme kalliolle sen pohjoispäästä ja minua vapisuttaa.

Tietäjäeukko vie minut käärmeenkuvan lähelle ja mumisee hiljaa omia loitsujaan. En saa sanoista selvää, mutta ymmärrän hänen kuiskivan apulaiselleen,

käärmeelle. Eukolla on taikakalunsa mukanaan, joita hän heittää kallion laelle. Jossain lähellä lentää korppi. Tietäjäeukon silmissä välähtää, korpin huuto on hänelle merkki. Hän asettaa minut käärmeenkuvan päälle seisomaan ja huutaa villisti. Ympärillä väkijoukko hiljenee kunnioittaen tietäjää. Tietäjäeukko polvistuu kallion laelle osoittaen, että minun tulisi laittaa käteni käärmeen päälle. Kallio on kylmä ja kostea, mutta enää minua ei pelota. Haluan antaa vaivani käärmeelle. Vieköön se mennessään ne toiseen maailmaan, toisten kiroksi. Itken ja vuodatan kyneleeni käärmeen kuvan päälle. Yhtäkkiä kaikki on ohi. Tietäjä nostaa minut ylös ja esittelee minua väkijoukolle. Kävelemme yhdessä alas kalliolta ja uskallan taas katsoa ihmisiä silmiin.

Ennen kekriä huomaa, että jalkani ja käteni ovat parantuneet. Syyllät ovat poissa. ■

Ninni Koponen

Käärmekallioita on Etelä-Karjalassa kolme, Joutsenon Anolan lisäksi Imatran rajavyöhykkeen alueella Kiurulassa on yksi sekä yksi Taipalsaarella. Tutkijat ovat käärmemuodostelmista erimielisiä. Osan mielestä käärme on muodostunut kallioon luonnon muovaamana, pääkivilajista poikkeavan kivikiteen ansiosta kun kiviaines on ollut sulaa. Toisaalta toiset arkeologit uskovat, että kalliossa on ollut alun perin käärmettä muistuttava juopa, jota ihminen on parannellut ja muokannut käärmemäisemmäksi. Arkeologien mukaan työtä on tehty piikillä ja mahdollisesti myös hiottu.

Käärmekallion lisäksi Joutsenon Anolan kylässä on ollut muitakin merkkejä varhaisesta asutuksesta. Historiankirjojen ja perimätiedon mukaan Anolassa on ollut uhrikivi sekä kirjokivi, jotka molemmat ovat tuhoutuneet tietyömaiden alle. Uhrikivessä on ollut 4-5 matalaa, hiottua kuppia. Kirjokivessä taas on ollut jonkinlaisia merkkejä tai kirjoitusta. Lisäksi Anolan alueella on havaittu mm. tummatulikukkaa, joka myös kertoo varhaisesta asutuksesta.

Käärmeillä on ollut kansanperinteessä oma vahva asemansa. Suomalais-karjalaisen kansanrunouden loitsuissa ja uskomustarinoissa käärme mainitaan useasti. Tarinoissa käärmettä kuvataan kahdesta eri näkökulmasta, ne joko viittaavat käärmeen haltiarooliin talon karjaonnan ylläpitämisessä, ns. elättikkäärme tai käärmeen asemaan tietäjän avustajana. Käärmeiden erityinen asema tietäjien avustajana liittyi niiden mystiseen kykyyn toimia kahdessa maailmassa yhtä aikaa. Taipalsaaren käärmekalliosta kerrotaan seuraavaa; Vielä 70-luvulla kylillä puhuttiin kalliosta, jossa oli käärmeen kuva. Tässä käärmeen kuvassa uskottiin olevan suuri voima. Talvipakkasellakin lumet sulivat käärmeenkuvan päältä ja ihminen, joka istui käärmeenkuvan päällä, parani ihmeellisesti.

SNAKE ROCK (21)

<https://urly.fi/1Du7>

Ninni Koponen

I am freezing cold. My breath is turning into steam. This is the night I have waited for and dreaded. Earlier today, the village sorcerer woman rinsed my feet and hands with ash water, but now I must walk with her to Snake Rock and hand over my affliction to the snake. All through the summer, I have been ridiculed and mocked, called the wart girl, and shunned. I didn't ask for these things on my hands and feet, they just came. The villagers whisper that it is my fault. That it is punishment for forbidden touches and trips to the backwood.

I walk towards the rock with the sorcerer woman. The villagers have gathered with their torches around the rock. The oldest folk sit on boulders, others are standing. Someone laughs and points a finger as I walk through the crowd behind the woman. We ascend the rock on its north side, and I am trembling.

The sorcerer takes me to the image of the snake, quietly mumbling her magic words. I can't make out the

words, but I realise that she is whispering to her helper, the snake. The woman has brought her magic objects, which she casts on the rock. A raven flies nearby. The sorcerer woman's eyes flash, the raven's cry is her sign. She stands me on the image of the snake and yells madly. The crowd around us falls silent, showing respect to the sorcerer. The old woman kneels on the rock, gesturing that I must place my hands on the snake. The rock is cold and damp, but I am no longer afraid. I want to give my affliction to the snake. Let him take it to another world, to put the curse on others. I weep and my tears fall on the snake image. Suddenly it is all over. The sorcerer raises me up and shows me off to the crowd. Together we descend from the rock, and I have the courage to look people in the eye again.

Before All Saints' Day, I realise that my hands and feet are healed. The warts have gone. ■

Ninni Koponen

There are three snake rocks in South Karelia: as well as in Anola, Joutseno, there is one in Kiurula in the Imatra borderland and another in Taipalsaari. Scholars disagree over the snake formations. Some believe that the snake figure was formed in the rock by nature, due to a rock crystal different from the main rock type, when the rocky material was in a molten state. Other archaeologists maintain that there has originally been a streak in the rock vaguely in the shape of a snake, which man has improved and shaped to look more snakelike. Archaeologists say the work has been done using a spike and the result possibly also ground smooth.

As well as Snake Rock, Anola village in Joutseno has held other signs of early habitation. According to historical records and oral tradition, Anola has had both a sacrificial stone and a rune stone, both destroyed under road works. The sacrificial stone had 4-5 shallow, ground cups. The rune stone bore some kinds of markings or writing. Moreover, plants like the black mullein have been found in the Anola area; another indication of early habitation.

Snakes have held their own powerful status in Finnish folk tradition. The snake occurs frequently in the incantations and belief legends of Finnish-Karelian folklore. The legends describe the snake from two different viewpoints; either they refer to the role of the snake as supernatural guardian in sustaining the farm's luck with cattle, the so-called house snake, or the snake's position as the sorcerer's assistant or tutelary animal. The special status of snakes as sorcerers' assistants was linked to their mystical ability to operate in two worlds at the same time. The Taipalsaari snake rock was still talked about in the 70s as the rock bearing the image of a snake. This snake figure was believed to hold great powers. Even in winter frosts, the snow melted off the snake image, and a person who sat upon it was miraculously healed.

Transl. Annira Silver

IEVASVUOREN KALLIOMAALAUKSET (22)

Kuka sinä olit? Olitko yksin vai oliko kanssasi muita? Olitko ainoa, joka jätti jälkensä piirrookseen? Olet seisonut Ievasvuoren kalliolippaan alla, ehkä kymmeniä tuhansia vuosia sitten, ihmiskunnan alkuhämärissä. Tulit tekemälläsi lautalla Hiijärveä pitkin, pelokkaana tarkastellen vedestä kurottautuvia henkiä, tai sitä suurta kalaa, josta ehkä kuulit kertomuksia muilta. Kala, joka on niin iso, että se ei mahdu edes kääntymään järvestä. Korkealla kohoava vuori houkutteli sinua, kutsui sinua tai kanssasi saapuneita luokseen.

Meille jätit vierailustasi merkkejä, punaisella väriaineella vedettyjä viivoja, jotka näyttävät läiskiltä. Yhteen niistä olet piirtänyt koukkupolvisen ihmishahmon. Oletko se sinä? Kohotat siinä kättäsi kuin meitä tervehtiäksesi. Viestisi menneisyydestä. Mikä se on?

Jokin on saanut sinut piirtämään outoja geometrisiä kuvioita. Kulmaviivat kulkevat toistensa perässä marssien ja ovat törmäämisillään kärjestään taittuviin pystylinjoihin.

Saitko valmiiksi sen, mitä lähdit tekemään? Ovatko kiveen ripotellut väriläiskät merkkejä kiireestä, siitä, että joku tai jokin keskeytti työsi? Vai onko aika syönyt suurimman osan viestistäsi?

Kuka sinä olit? Mitä kertoisit minulle, jos sinut nyt kohtaisin? ■

Pekka Vartiainen

Ievasvuoren kalliomaalaukset Luumäellä on tehty 7 000-3 500 vuotta eaa. Suomesta vastaavan kaltaisia kalliomaalauspaikkoja kivikautiselta ajalta on merkitty yli 120.

Merkittävä osa niitä sijoittuu Kaakkois-Suomen alueelle. Ievasvuoren kalliomaalauksesta voi erottaa leveitä pystysuuntaisista läiskistä, joiden vasemmalla puolen voi olla kätensä levittänyt ihmishahmo. Väri on kuitenkin levinnyt niin, että tunnistus on epävarma. Pystyjälkien yläpuolella on heikkoja värijälkiä. Seuraavassa kallonlohkossa on erikoinen geometrinen sommitelma, viisi peräkkäin asetettua, oikealle avautuvaa kulmaviivaa sekä näiden oikealla puolella kaksi pystylinjaa, joiden yläpää taittuu oikealle.

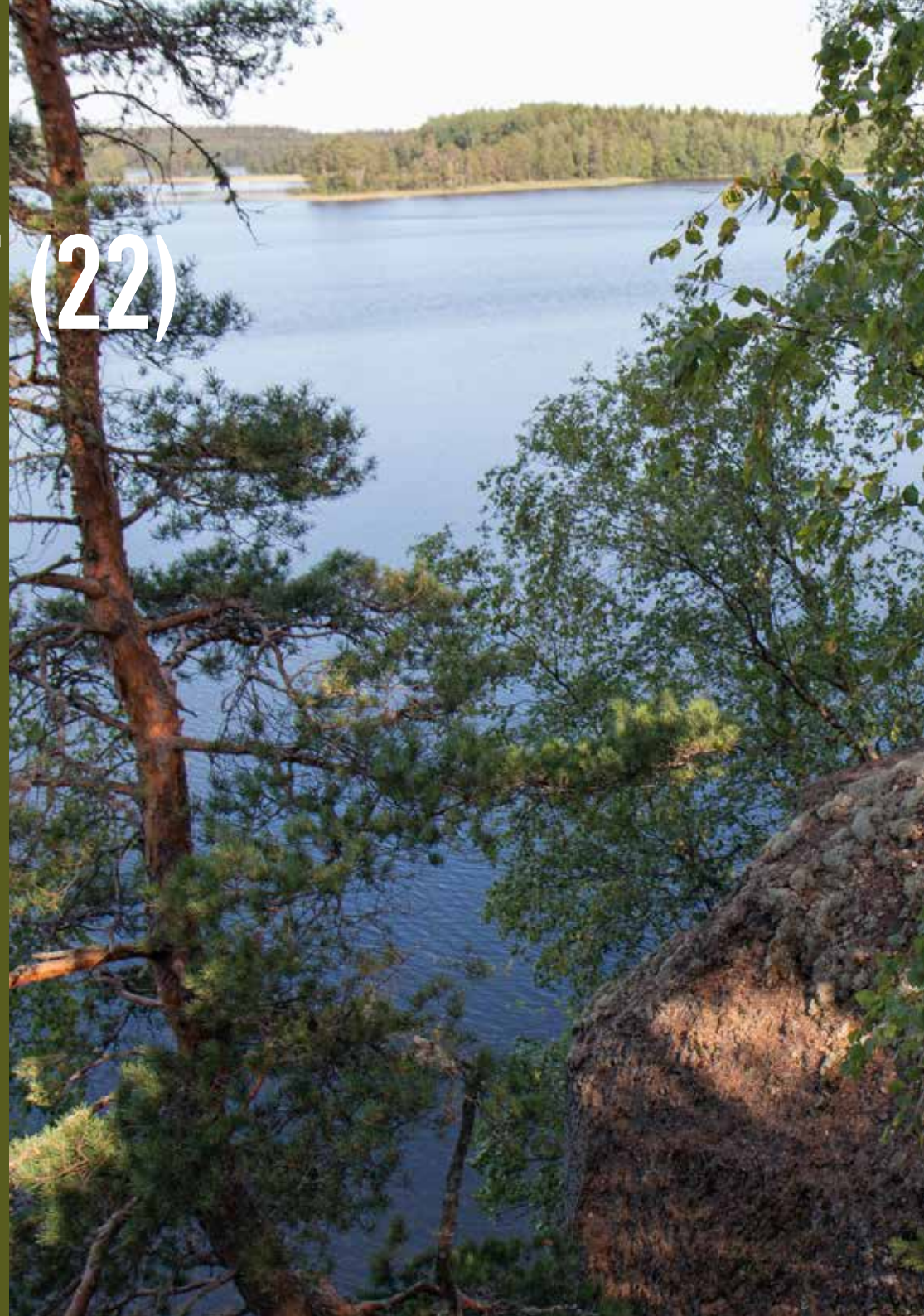
<https://urly.fi/1CzE>

Ekaterina Ivanova

<https://urly.fi/1AXQ>

IEVASVUORI ROCK PAINTING (22)

Who were you? Were you alone or were there others with you? Were you the only one to leave their mark in the rock?

You stood under an overhang of Ievasvuori rock, maybe thousands of years ago, in the early mists of humanity. You came along Hiijärvi lake on the raft you had built, nervously looking out for spirits reaching out of the water, or the great fish you had heard tales about. A fish that is so big it can't even turn around in the lake. You were enticed by the soaring high rock, it called you or those who came with you.

For us, you left signs of your visit, lines drawn using a red dye, which I can't understand. In one, you have drawn a human figure with bent knees. Is that you? You are raising your arm as if to greet us. Your message from the past. What is it?

Something has made you draw strange geometric figures. Angled lines march one after another, about to collide with vertical lines broken at the tips.

Did you finish what you wanted to do? Are the splodges of colour on the rock signs of your hurry, that something or someone interrupted your work? Or has time erased your message?

Who were you? What would you tell me if I met you now? ■

Transl. Annira Silver

The Ievasvuori rock paintings in Luumäki were made 7,000-3,500 BCE. More than 120 similar rock painting sites dating back to the Stone Age have been identified in Finland. A significant proportion of them are in South-East Finland. Discernible in the Ievasvuori rock painting are broad vertical patches, with a possible human figure on their left, its arms outstretched. However, the colour has spread so that identification is uncertain. Above the vertical marks there are faint traces of colour. The next rock section contains an unusual geometric design: five angled lines in succession opening to the right, with two vertical lines on their right, their upper ends bending to the right.

<https://urly.fi/1CzE>

Ekaterina Ivanova

<https://urly.fi/1AXQ>

KAARIPALLO (23)

Minulle sanottiin, että sinulla kun on tuollaiset kourat kuin lapiot, saat tulla mukaan peliin. Mitään muuta ei kerrottu, ei pelistä, eikä pelaajista. Arvelin, että sanojat tuntien eivät itsekkään tienneet asiasta sen enempää.

En kehdannut ruveta asiasta haastamaan. Varsinkin, kun mukaan oli pyydetty myös siskon ylkä, jolla oli aina vähän koppava ilme naamalla. Kuvitteli itsestään enemmän kuin mitä oli.

Tämä tapahtui varmaan kuukautta ennen peliä. Aika pian kylillä jo kerrottiin, että isoja on tapahtumassa. Muukonsaareen oli tulossa porukkaa vähän niin maddottomasti. Kohta Enson herrat saapastelivat rantoja koluten ja Veikkojen äkäinen puheenjohtaja kulki kuin kuriiri pitkin kylän raittia. Että tuota sinne ja tätä tänne, eikä sitten mitään hölmöilyä. Joku tiesi varmasti, että itse Ruotsin kuningas on karauttamassa ratsullaan paikalle.

Ei se kuitenkaan mikään kuningas ollut, prinssi, mikä lie. Mutta aikamoinen sirkus siitä syntyi. Oli jos jonkinsortin hääräjää, isompaa ja pienempää porukkaa,

lippua ja lappua, ukkoa, akkaa ja tyhjääntoimittajaa. Vähän jo etukäteen harjoiteltiin kummaa peliä, jossa nahkaista palloa ei saanut potkia vaan lyödä ilmassa notkolla roikkuvan verkon ylitse. Kutsuivat sitä kaaripalloksi. Ylkä oli tärkeätä äijää. Oli tietävinään, miten peliä pelattiin, mutta se mitään tiennyt. Sen pää oli aina ollut tyhjä ko Löyskä kukkaro.

Siinä pian jo aloiteltiin. Hanhenmarssia mentiin, komeat olivat puitteet, kun joukot askelsivat ryhdikkäinä ja yhteen asuun puettuina. Liput liehuivat ja puheita pidettiin. Kohta mekin saimme merkin. Kohotin pallon ilmaan ja iskin siihen nyrkillä. Nahka lässähti ja pallo lensi kuin ammus ylkän pään sivuitse niin, että tämän korvat vain lepattivat. Katsoi minuun pahan näköisesti. Minä en ollut sitä näkevinään.

Seuraavana talvena sen pään ohitse lenteli hieman pahempaa jälkeä tekeviä kuulia. Niitäkin väisteli. Kaaripallosta tuli sille sitten elämänmittainen harrastus. ■

Pekka Vartiainen

<https://urly.fi/1CzF>

Unsplash, Ben Turnbull

Talvisodan aattona, kesällä 1938, Muukonsaareessa järjestettiin suuri partio-tapahtuma. Tilaisuuden virallisena järjestäjätahona oli partiolippukunta Vuoksen Veikot, mutta merkittävänä taustavoimana toimi alueen rakennuskantaa omistanut Enso Gutzeit. Tapahtumaan saapui vieraaksi Ruotsin tuolloinen partioylijohtaja prinssi Folke Bernadotte. Ohjelmassa oli muun muassa aiemmin Joutsenossa tuntemattoman pelin, lentopallon peluuta.

VOLLEYBALL (23)

They said that seeing as you've got hands like shovels, you can come and join the game. They told no more, not about the game nor the players. Knowing the speakers, I guessed they knew no more about it themselves.

I didn't have the gumption to pursue it. Especially since they had also invited my sister's intended, who habitually wore a slightly haughty expression on his face. Thought himself more important than he was.

This happened maybe a month before the match. Pretty soon the word was going round the villages that something big was happening. Muukonsaari was to be the venue for great crowds of folk. Enso bosses strode around the lakesides, and the grouchy chairman of Veikot marched along the village road like a courier. Bring this here and that there, and no shenanigans either. Then the word was that the King of Sweden himself was coming, on horseback.

It was no king in the end, some prince or whatever. But it did make for quite a circus. There were all sorts

of organisers, bigger and smaller folks, tickets and docketts, men, women and hangers-on. We practised this strange game a little beforehand, where you didn't kick the leather ball but hit it over a sagging net. They called it volleyball. The sister's fiancé was the big I am. Reckoned to know how the game was played, but he knew nothing. His head's always been as hollow as a drum.

So, the occasion was soon underway for real. It was a splendid sight, the hordes marching in single file with heads held high, all wearing the same uniform. Flags were flying and speeches made. Soon we got our signal. I raised the ball in the air and whacked it with my fist. The leather smacked and the ball flew like a shot right by the fiancé's head, got his ears flapping. He gave me a filthy look. I pretended not to see.

The following winter, deadlier bullets were whistling past his head. He dodged them, too. Volleyball became a lifelong hobby for him. ■

Transl. Annira Silver

At the eve of the Winter War, in the summer 1938, a large scouting event was organised on Muukonsaari island. It was officially organised by the scout troop Vuoksen Veikot, but the Enso Gutzeit company, owner of a lot of building stock in the area, was a significant force in the background. The event was attended by Prince Folke Bernadotte, head of the Swedish Guide and Scout Association at the time. One of the items on the agenda was volleyball, a game previously unknown in Joutseno.

KARHUSAARI (24)

<https://urly.fi/1CzG>

Anni Jokitalo

Karhusaaren paviljongilla me Reinon kanssa ensimmäisen kerran tavattiin. Taisi olla toisena tai kolmantena kesänä sodan jälkeen. Tyttöjen kanssa tultiin, parhaimmat mekot päällä, hieman punaa huulilla. Marke oli hankkinut jostakin kaverin, joka lupasi soutaa hänet saareen. Me jätimme pyörät Maalaistenlaiturin pientareelle ja nousimme muiden mukana veneen kyytiin. Kun moottori hurautti käyntiin, näkyi että Marken vene lipui sekin jo matalilla aalloilla kohti Karhusaarta.

Se oli ihana kesäilta! Lämmin tuuli leikkitteli hiuksillani ja silitti lempeästi paljaita käsivarsiani. Ihmiset juttelivat keskenään. Iloinen ja tulevan odotuksesta jännittynyt porina saatteli meitä kohti horisontissa keinuva tanssipaiikka. Paviljongin korkealle kohoavassa tornissa liehui lippu. Matkaa olin tehnyt monen monta kertaa aiemminkin, mutta jotenkin tiesin tuolloin, että tästä reissusta tulisi hieman toisenlainen.

Paviljongin suunnasta kuului jo tuttu ”Anna-Liisa”, kun laiturilla vastassa olleet miehet auttoivat meidät rantaan. Rantakallioita pitkin hypellen kiiruhdimme sisälle ja saimme pöydän aivan tanssiparketin vierestä. Kauan aikaa ei siinä tarvinnut jalkojaan lepuuttaa, kun tultiin jo hakemaan. Orkesteri soitti kovaa jotakin rytmikästä. Muut tytöt viilettivät parketilla kavaljeereineen.

Itse otin pillistä huikat Sittisoodaa ja korjasin mekkoa. Ikkunasta näin, että Marke keskusteli ulkona nuoren miehen kanssa.

Sitten hoikka hahmo ilmestyi eteeni. Tuon pojan nauraviin silmiin taisin ensiksi rakastua.

Musiikki vei minua ja Reinon käsivarsille olisin tahtonut nukahtaa. Toiset tanssivat parit aivan kuin hävisivät näkyvistä. Maaailma kohisi korvissani, partaveden ohut tuoksu oli kuin ihanaa huumetta, jota nautin kaikilla aisteillani. Suljin silmäni ja heittäydyin tunteeseen.

Sen illan me tanssimme, eikä mikään ollut sen illan jälkeen enää ennallaan. Myöhemmin, juuri ennen lähtöä takaisin Lappeenrantaan, istuimme kaksistaan ujoin ranta-alueella ja katselimme, miten kauempana pieni vene eteni airoit hitaasti nousten ja laskien kohti kaupunkia. Aurinko sukelsi uneen ja minä ajattelin, että tämä kaikki on ikuista.

Kummallisella tavalla huomaan nyt, että tuo nuori tytönhupakko oli oikeassa. Vaikka enää ei ole Karhusaaren paviljonkia, ei ystäviä jakamassa muistoja kesäilloista, ei suvi-illan suutelemaa elämänkumppania, ei rohkeata Markea, kaikki on silti edelleen paikallaan ja läsnä tässä hetkessä. Mikään ei häviä eikä katoa lopullisesti. ■

Pekka Vartiainen

KARHUSAARI (24)

<https://urly.fi/1CzG>

Anni Jokitalo

It was at Karhusaari Pavilion that I first met Reino. I think it was the second or third summer after the war. I went with the girls, dressed in our best frocks, a little lipstick on. Marke had found a guy somewhere who promised to row her to the island. We left our bikes at the side of the Maalaistenlaituri quay and got into the boat with the others. When the engine started, we could see Marke's boat already gliding on the small waves towards Karhusaari.

It was a glorious summer night! The warm wind played in my hair and gently brushed by bare arms. People were chatting together. The cheerful chatter, excited about the coming night, accompanied us to the dance venue rocking on the horizon. A flag was flying above the high Pavilion tower. I had made this journey many a time before, but somehow I had a feeling that this trip would be rather different.

The familiar melody of 'Anna-Liisa' carried from the Pavilion, as the men meeting the boat on the quay helped us ashore. Skipping across the shoreline bedrock, we hurried inside and found a table right by the dance floor. Our legs didn't get much of a rest; we were soon whisked away to dance. The orchestra played something rhythmic and loud. The other girls were whizzing around the parquet with their partners. I took a sip

of my lemon soda through the straw and adjusted my dress. Through the window, I saw Marke talking to some young man outside.

Then a slim figure appeared in front of me. That young boy's laughing eyes may have been the first thing I fell in love with.

The music carried me and I wanted to fall asleep in Reino's arms. The other dancing pairs seemed to vanish from view. The world rushed by in my ears, the thin scent of after-shave was like a wonderful drug which I relished with all my senses. I closed my eyes and immersed myself in the feeling.

We danced all that night, and after it nothing was the same again. Later, just before leaving for the return trip to Lappeenranta, the two of us sat shyly on the bedrock and watched a small boat at a distance making its way towards the town, oars slowly rising and falling. The sun dived down to sleep and I thought that all this is forever.

In a strange way I now realise that young slip of a lass was right. Although the Karhusaari Pavilion is no more, no friends sharing memories of summer nights, no life partner kissed by the summer wind, no bold Marke, everything is still in its place and present in this moment. Nothing disappears or is lost forever. ■

Transl. Annira Silver

KIVI KUIN KORU (25)

<https://urly.fi/1Czl>

Ekaterina Ivanova

Siellä se taas kulkee, tonkii maata lapio kourassaan. Sen kuulee telttakankaan läpi. Sanottiin sille Mäkelän kanssa, että kyllä me tästä kohta nousta. Mutta nämä varhaiset aamut ovat myrkyä. Kun tekisi mieli vain nukkua ja yrittää karkottaa päästään räjähdysten äänet, korvan ohi vinkuvan luodin surinat.

Ei ollut virkannut mitään, antanut vain sellaisen upseerin katseen.

Vänrikki iskee lapion kärkeä kankaiseen maahan ja rinnalla huhkii miehiä niin pitkälle kuin silmä kantaa. Puolustuslinja alkaa täällä Ylijärvelläkin saada hitaasti muotoa. Tai mitä muotoa tuo nyt on – yhtä leveää käytävää ja bulevardia kuin jossakin Helsingissä. Kaverit leukailevat että kohta päästään saatille. Ryssäkö meitä saattelee ja kuka vie ja minne?

Kova on kolina ja kilinä, kun äijät lapioi. Kailosen porukan kanssa rullataan kivenlohkareita. Kesä lämmittää selkää ja hiki kerää paikalle hyttyset ja paarmat. Tästä ei tankki läpi pääse. Vänrikki seisoo nyt isoimman kiven päällä ja tutkailee ympärilleen. Kyllä me tiedetään mitä se sieltä hakee.

Oli katsokaas yhtenä iltana kertonut meille isästään, jolla oli päähänpintymänä värikäs kivi. Sitä oli vuosia etsinyt ympäri maata. Jotakin oli löytänytkin, mutta ei emäkalliota. Mietittiin Mäkelän kanssa että oikeinko kultaa tässä sodan keskellä lähdetään kaivamaan. Mutta ei kultaa, ei. Kiveä vain.

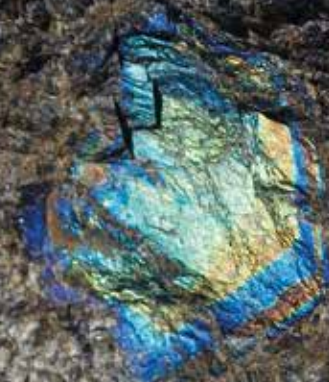
Nyt vänrikki on asettunut polvilleen. Näyttää tutkailevan jotakin kädessään. Pyörittelee ja kohottaa aurinkoon. Hymyilee.

Myöhemmin näyttää löytöään meillekin. Kertoo, että tämä kivi on kuin korttipakka, ja näitä riittää. Selvästi siinä kyllä näkyvät toistensa päällä olevat värikkäät ohuehkot levyt. On sinistä ja vihreää, keltaista ja oranssiin vivahtavaa punaista. Kääntelen kämmeneen sopivaa ihmettä, punnitsen, mittailen ja silmäilen eri puolilta. Kaunis on, kuin koru. Tämän kaiken keskellä ei tuollaista voi ihan nieleksimättä katsella. Vänrikki hymyilee meille silmät kosteina. ■

Pekka Vartiainen

Lappeenrannan lähetyvillä Ylämaalla esiintyy laajoilla alueilla poikkeuksellisen värikästä kiveä, jota kutsutaan sen väriiloiston takia spektroliitiksi.

Kiven löysi vänrikki Pekka Laitakari välirauhan aikana kesällä 1940, kun Salpalinjaa rakennettiin puolustuslinjaksi itärajalle. Laitakarin isä, geologi Aarne Laitakari oli aiemmin etsinyt spektroliitin emäkalliota vuosien ajan eri puolilta Kaakkois-Suomea. Spektroliitin louhinta aloitettiin Ylämaalla 50-luvulla ja ensimmäinen jalokivihimo perustettiin 1973.

STONE LIKE A JEWEL (25)

<https://urly.fi/1Czl>

Ekaterina Ivanova

There he goes again, poking at the ground, spade in hand. We can hear him through the tent canvas. Mäkelä and I said to him that we'll get up in a bit. But these early mornings are deadly. When all you want to do is sleep and try to banish from your head the sounds of explosions, the buzz of a bullet whistling past your ear.

He made no comment, just gave us that officer look.

The second lieutenant hits the dry, solid ground with the tip of his spade, and there are men toiling alongside him as far as the eye can see. The defence line is slowly taking shape also here in Ylijärvi. Or not much of a shape – one broad corridor like in Helsinki or some place. The chaps are quipping that we'll soon get to be escorted. Will the Russkis escort us, and who will lead us and where to?

The chaps are shovelling with much clattering and chinking. We are rolling boulders in Kailonen's gang. The summer is warm on our backs and the sweat brings along the mozzies and horse flies. A tank will not get through here. The second lieutenant is now standing on the biggest rock, surveying the area around him. We know what he is looking for.

You see, one evening he had told us about his father, who was obsessed by a colourful stone. He had been looking for it around the country for years. He had actually found some rocks, but not the parent rock. Mäkelä and I wondered whether we were about to start digging for gold here in the middle of the war. But not gold, no. Just stone.

Now the lieutenant has got down on his knees. Seems to be examining something in his hand. Turns it around and raises it up to the sun. He smiles.

Later he shows his find to us, too. Says that this stone is like a deck of cards, and there is plenty of it. Yes, the colourful sheets on top of one another are clearly visible. There is blue and green, yellow and orangey red. I turn the palm-sized wonder around, weigh it, measure it, and eye it on all sides. So pretty, like a jewel. In the midst of all this, you can't look at something like that without a lump rising in your throat. The officer smiles at us, his eyes moist. ■

Transl. Annira Silver

In Ylämaa near Lappeenranta, there are wide areas where an exceptionally colourful stone occurs, called spectrolite because of its brilliant colours. The stone was discovered by Second Lieutenant Pekka Laitakari during the Interim Peace of the summer 1940, when the Salpalinja defence line was being built on the eastern border. Laitakari's father, the geologist Aarne Laitakari, had been searching for the parent rock of spectrolite in various parts of south-eastern Finland for several years. Spectrolite quarrying began in Ylämaa in the 50s, and the first gemstone workshop was established in 1973.

KYNIÄ TAIVAALTA (26)

Kyllähän sotaa oli meilläkin ehditty pelätä jonkin aikaa. Uutiset raivopäinä toisiaan ampuvista joukoista ja kuiskaten kerrotut veriteot tulivat aika pikaa tutuiksi. Veli kävi veljeä vastaan kuin Raamatun tarinat olisivat todeksi tulleet, eikä vihassa säästelty. Vaikka niinkin syrjässä elettiin ei näiltä voinut välttyä. Eivät edes meidän pikkuiset.

Olivat parhaimpana talvikevään aamuna lähteneet jäälle leikkimään. Kelkoilla mennä potkivat hirmuista vauhtia niin että saparat vain viipottivat pipon alta ja poskille nousi pakkaspunaa. Itse istuin tuvassa parsimassa, enkä aivan kaikkea silmiini saanut. Mutta kohta ryntäsivät molemmat ovenpielet ryskyen ja saapikkaat tömisten sisälle ja yhteen ääneen selittivät aukinaisin naamoin.

Tovi siinä meni ennen kuin saivat henkeä sen verran että asia kantoi minullekin asti. Kertoivat että olivat kuulleet vastarannalta kummaa pauketta ja kohta oli taivaalta alkanut sataa lyijykynän pätkiä. Avasivat sitten siinä minulle kouransa ja näyttivät löytöjään. Eivät olleet ihan koulussa saatujen veroisia, pieniä ja päästään ummessa.

Kyllä minä tunnistin mitä mukulat lumesta paakkuisissa lapasissaan pitelivät, ja taisin päästää tahattoman ulvahduksen tai kuitenkin äänen, josta pienempi säikähti ja alkoi itkeä. Kyniksi arvelemansa pitkulat tipahtivat kilisten lattialle ja kierivät kohta mikä minnekin, osa kaapin ja pöydän alle vähän kuin olisivat häpeissään kätköön menneet.

Lapset viettivät loppupäivän sisällä ja ukon kanssa aiemmin jo aateltu muutto pois saaresta otti tuulta. Kun kesä sitten saapui Pöömit saivat kauan kättämänsä maat itselleen. ■

Pekka Vartiainen

Muukonsaaren itäpuolella sijaitsevassa Työsaarella on mökki, joka tunnetaan tänään professori Erik Tawaststjernan kesäasuntona. Vielä kansalaissodan aikana se oli kalastaja Muikun ja hänen perheensä koti. Keväällä 1918, kun jää ja hanki peitti vielä järven selkää, sattui outo tapaus. Kalastajan pienet tyttäret olivat leikkimässä jäällä. Äkkiä jostakin kauempaa kuului pauketta ja kohta tienoon täytti outo rapina. Pieniä, pitkulaisia esineitä tipahteli jään päälle. Hämmästyksestä toivuttuaan tytöt alkoivat kerätä näitä kouriinsa ja juoksivat pian innoissaan näyttämään äidille löytöjään. ”Äiti, äiti! Kato ko myö kerättii taivaast tippuvii lyijykynnii näi paljo!” Säikähtynyt äiti ymmärsi nopeasti, että kynät olivat luoteja. Jostakin mantereelta laukaistut konekiväärien luodit olivat kantaneet Työsaaren tuntumaan. Vielä samana kesänä Muikut myivät mökkinsä von Boehmin aatelissuvulle. Kuvataiteilija Aino von Boehm vietti perheineen useita kesiä saarella ja maalasi rannoilta avautuvia, värikkäitä ja aurinkoisia maisemia Saimaalle. Musiikkieteilijä Erik Tawaststjerna meni myöhemmin naimisiin Aino von Boehmin tyttären kanssa ja näin saarimökki päättyi heidän käyttöönsä.

PENCILS FROM THE SKY (26)

We had feared a war breaking out for some time. News about rampant mobs shooting at each other and whispered executions became commonplace pretty soon. Brother rose against brother, like the stories in the Bible come true, and there was no holding back the hate. Even though we lived off the beaten track, we could not avoid it. Not even our little ones.

On a fine late winter's day, they had gone onto the frozen lake to play. Likely got up to furious speeds with their kick sleds, braids flying from under woolly hats and cheeks glowing frost-red. I sat in the cabin darning and didn't quite clap my own eyes on it all. But soon both of them stormed in, door slamming and winter boots stomping, faces aghast, telling the tale in one voice.

It took a moment for them to catch their breath sufficiently to make the story intelligible to me. They told of hearing strange banging from the shore opposite, and soon stubby pencils had started raining from the sky. They unfurled their fists then to show me their finds. They were not quite like those they'd got from school, but small and sealed at the tip.

I certainly recognised what the bairns held in their snow-clogged mittens, and I may have let out an involuntary yelp or some sound anyway, which frightened the younger one and started her crying. The elongated objects taken for pencils dropped onto the floor with a clatter, rolling here and there, some under the dresser and table, as if hiding in shame.

The children spent the rest of the day indoors, and the planned move off the island, already discussed with the husband, became more urgent. When summer finally arrived, the Boehms acquired the lands they had long wanted. ■

Transl. Annira Silver

On Työsaari island on the east side of Muukonsaari there is a cabin, which today is known as the summer holiday home of Professor Erik Tawaststjerna. During the Civil War it was still the home of fisherman Muikku and his family. In the spring of 1918, when the lake was still decked with ice and snow, there was a strange incident. The fisherman's little daughters were playing on the frozen lake. Suddenly they heard banging sounds some distance away, and soon a strange rapping filled the air. Small, elongated objects were dropping onto the ice. Recovered from the surprise, the girls gathered them by the fistful, soon running to excitedly show mother their treasures. "Mother, mother! Look how many pencils we gathered that fell from the sky!" The frightened mother quickly realised that the pencils were bullets. Machine gun bullets fired somewhere on the mainland had carried to Työsaari.

That same summer, the Muikku family sold their cabin to the aristocratic von Boehm family. The artist Aino von Boehm spent several summers on the island with her family and painted the colourful, sun-drenched landscapes opening out to Saimaa lake. Erik Tawaststjerna, the musicologist, later married Aino von Boehm's daughter, and so the island cabin came to their possession.

 <https://urly.fi/1CzJ>

 Kirsi Pääskyvuori

MOLO (27)

Pitäjän käräjänkirjurina olin jo jonkin aikaa ollut huolissani kylillä vellovasta taikauskosta. Kovin moni tuntui vielä uskovan ylikuonnollisiin voimiin ja luottavan poppamiesten, tietäjien ja noitien apuun. Kaiken maailman kivut ja vaivat häipyivät, kun nämä tekivät taikojaan. Varastettu omaisuus ja kadonnut karja ilmestyivät kuin taikaiskusta ihmisten ilmoille. Lemmenasiat saivat uutta nostetta, eikä tehnyt yhtään pahaa langettaa muutama kunnon kirous ikävien naapurien tai sukulaisten ylle.

Kirjoittelin lehtiin asiasta varoittavia juttuja, mutta niillä ei ollut tehoa. Lemillä noitia riehui useita, pieniä ja tuntemattomia, muutama iso ja laajalti tunnettu ja pelättykin. Yksi pahimmista oli Molo, oudon oloinen ukko, joka paransi sairaita hautausmaalla ja teki viheliäisiä taikojaan kuolleiden luita polttamalla tai niitä ristiin rastiin ripotellen.

Sitten yhtenä kertana, vain viikko ennen joulua, olin iltamyöhällä matkalla kyliltä kotiin Palolaan, kun näin Mataran mäellä emännän ulkona pimeässä pakkasessa. Ihmettelin hänelle syytä tämän myöhäiseen valvomiseen, jolloin emäntä kertoi, että mökissä oli parhaillaan kovin sairas mies ja miehen seurassa Molo. Olivat lähdössä parannusretkelle hautuumaalle.

Pärytin mielessäni muutaman kirosan, mutta en emännälle mitään virkannut. Hymähdin noille tietämättömille, pakkasen puremille kasvoille hyvänyön toivotukset ja jatkoin matkaani. Mutta kulman takana hyppäsin kuskin pukilta, kietaisin ohjakset reenperään kiinni ja annoin hevosen jolkottaa yksinään kotiinsa.

Pehmeä lumi narskui pieksujeni alla, kun tein matkaa hautausmaalle. Jäin odottamaan tulijoita sakariston eteiseen, josta olisi suora näkymä hautausmaan portille. Kylmä alkoi jo nipistellä rukkasen peittämiä sormia ja vedin valkeata lammassahkaista turkkiani tiukemmin kiinni, kun kaksi hahmoa lähestyi, toinen toista kumarassa tukien ja vääränlaiset kintut puolelta toiselle hoippuen. Höyry kohosi molempien suusta pimeään yöhön. Kovasti olivat tosissaan ja kääntyivät kohta portilta sivummalle, mistä tiesin löytyvän hiljattain maahan pannun vainajan hautamontun.

Piilossa pysytellen läväytin nyrkkini pari kertaa voimakkaasti sakariston seinään. Kulkijat pysähtyivät. Toinen, arvatenkin Molo, katseli karvahattu keikkuen suuntaani, sylkäisi, mutisi jotakin ja veti saapikkaansa kärejällä kolme vinoristiä lumeen. Iskin uudestaan nyrkilläni seinään, jolloin noita toisti temppunsa ja alkoi jo vetää otteessa pitelemäänsä miestä eteenpäin. Siinä samassa ryntäsin hirveästi huutaen piilostani, huidoin käsiäni ja lähdin juoksemaan miehiä kohti. Niin Molo kuin kuolemansairas mieskin ottivat jalat alleen ja kaikkosivat yllättävän nopeasti paikalta.

Hetken aikaa töpsyttelin heidän perässään, mutta jätin sen sitten. Ehkä on parempikin, että Molo ja mies-parka levittävät tästä eteenpäin juttua hautausmaalla kohtaamastaan oliosta, jota heidän kiljuntansa perusteella luulivat itse perkeleeksi. ■

Pekka Vartiainen

<https://urly.fi/1CzK>

Anu Nuutinen

In my capacity of municipal court clerk, I had been concerned over the superstition prevalent in the villages for some time. Too many still seemed to believe in supernatural forces and rely on the help of shamans, sorcerers and witches. Any manner of pains and afflictions vanished when they cast their spells. Stolen property and lost cattle turned up in the human world as if by magic. Affairs of the heart were given a new boost, and a few decent curses on bothersome neighbours or relatives never went amiss.

I penned cautionary pieces on the subjects to newspapers, but they had no effect. In Lemi, there were several witches on the loose, minor and obscure, with a few great and renowned, even feared. One of the worst was Molo, a strange kind of a chap, who healed the sick in the graveyard and cast his vile spells by burning bones of the dead or scattering them here and there.

Then on one occasion, just a week before Christmas, I was on my way home to Palola from the villages at a late hour, when I spotted a woman out in the dark and hard frost on the Matara hill. I enquired the reason for her being up so late, whereupon the mistress told me that there was a very sick man in the house at the time, and Molo attending to him. They were about to set off on a healing trip to the cemetery.

I blasted off a few curses in my head, but said nothing to the woman. I flashed a wry smile with my good-night wishes at that ignorant, frost-bitten face and went on my way. But around the corner I jumped off the driver's seat, tied the reins to the back of the sledge, and let the horse trot home on his own.

The soft snow squeaked under my leather boots as I made my way to the cemetery. I stopped to wait for the party in the sacristy anteroom, whence I had a direct sight line to the cemetery gate. The frost was already pinching at my mitten-clad fingers and I drew my white sheepskin coat tighter around me, when two figures approached, one supporting the other, bent over and bandy legs staggering from side to side. The steam rose from both mouths into the dark night. They seemed to be full of purpose and soon turned to one side from the gate, towards the spot where I knew there was a recent grave.

Staying in my hiding place, I slammed my fist forcefully against the sacristy wall a couple of times. The travellers stopped. One, presumably Molo, turned to look my way with his fur hat swaying, spat out, muttered something and drew three diagonal crosses in the snow with the toe of his boot. I thumped the wall again with my fist, whereupon the witch repeated his ruse and began to drag the man in his grip forward. At that, I rushed out of my hiding place emitting terrible roars and waving my arms, and ran towards the men. Both Molo and the deadly-sick man took off and vanished from the place with surprising speed.

I jogged after them for a moment, but then left off. Maybe it is best that, from here on, Molo and the poor man will spread the tale of the creature they met in the graveyard, which they believed to be Beelzebub himself, judging by their shrieks. ■

Transl. Annira Silver

Eri puolilla Suomea toimi vielä 1800–1900-lukujen vaihteessa paljon noitia, joilta ihmiset kävivät kysymässä apua mitä erilaisimpiin asioihin. Noitiin suhtauduttiin kaksijakoisesti, yhtäällä heitä kunnioitettiin ja pelättiin, toisaalla heidän toimintaansa paheksuttiin. Useat lehdet julkaisivat noituutta kuvaavia ja arvostelevia kirjoituksia. Yksi Lemin alueen kuuluisimmista noidista oli nimeltään Molo. Oheinen tarina seuraa käräjänkirjuri Laurénin kertomukseen pohjautuen kohtaamista tämän kanssa.

At the turn of the 1800-1900s, there were still a lot of witches operating in various parts of Finland, and people consulted them over most diverse matters. The people's view of the witches was divided; on one hand they were revered and feared, on the other their activities were frowned upon. Many papers published writings describing and criticising witchcraft. One of the most famous witches in the Lemi area was called Molo. This story, based on a report by Court Clerk Laurén, describes an encounter with him.

SORMUSKIVI (28)

Se on se kivi. Se joka halkaisee rajan idän ja lännen välille. Se kivi, jonka Venäjän keisari ja Ruotsin kuningas määräisivät satoja vuosia sitten kuuluvaksi lähemmäksi Pietaria kuin Tukholmaa. Sama kivi, jota Saimaan kanavan myöhemmät rakentajat eivät tohtineet louhia vaan rakensivat sen matalalle sivulle portaat. Herrasväki nousi niitä pitkin kiven tasaiselle laelle ja ihaili huipulta avautuvaa maisemaa järvelle. Portaat olivat paikallaan niin kauan kunnes eräs isäntä humalapäissään ja toisten yllytyksestä ajoi hevosensa lohkarkeen päälle. Monen yrityksen jälkeen tämä onnistui ja elikko saatiin vielä sieltä alaskin. Mutta tapaus kulkeutui viranomaisten korviin, käräjät käytiin ja portaat määrättiin purettaviksi.

Se oli se sormuskivi. Kun sen päälle joskus ensimmäisiä kertoja kiivettiin, lohkarkeen laelta löydettiin sormi, jossa kimmelsi sormus. Kukaan ei osannut kertoa, kenen ruumiista oli sormi kirvonnut. Oliko lintu sen noukkaissut jostakin mukaansa ja pudottanut kiven yli lentäessään? Vai oliko kiven päällä käyty hurja taistelu sormuksenkantajan ja jonkun toisen välillä?

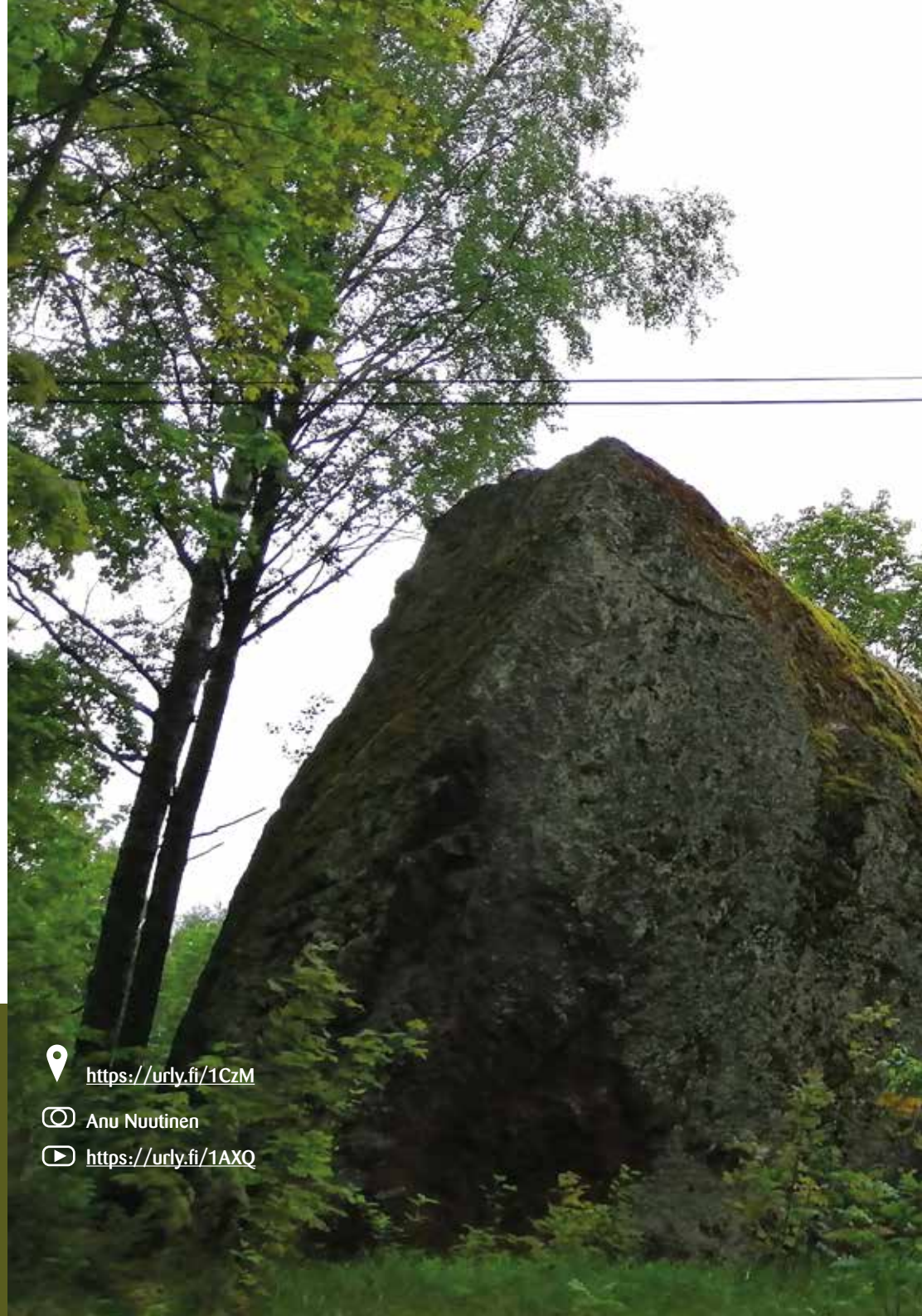
Ajat olivat tuolloin levottomat.

Sen kiven juurella tavattiin, juhlittiin ja sieltä lähdettiin sotimaan, kun aika oli. Sen lähelle nousi kirkko, jonka erinomaisuutta yli-innokas lukkari julisti kellojensoitolla siinä määrin, että lähistöllä asuvien hermot olivat tiukoilla. Niin suurta oli lukkarin rakkaus kirkkiaan kohtaan, että ei malttanut laskeutua kellotornistaan edes tarpeilleen. Joutsenossa kerrottiin tuolloin monia tarinoita ”paskakirkosta”.

Kirkon laelle pystytettiin muhkea risti, jota koristi timantti. Viimeisimmän sodan aikana kirkon torni murskaantui ja sen mukana katosi myös risti aarteineen. Lähistön sankarivainajien maalta sitä on kaivettu ja etsitty, mutta turhaan. Timantti on vaipunut unohduksen hämääseen. Mutta legenda kertoo, että timantti vielä joskus ilmestyy yhdessä sormuksen kanssa. Ehkäpä kuin taikaiskusta jonkun eläväisen sormeen. ■

Pekka Vartiainen

Nuijamaan kirkonmäellä sijaitseva Sormuskivi on yksi Suomen suurimpia siirtolohkareita. Se on myös monien tapahtumien ja tarinoiden kivi.

<https://urly.fi/1CzM>

Anu Nuutinen

<https://urly.fi/1AXQ>

THE RING ROCK (28)

This is the rock. The one that marks the boundary between the East and West. The rock that the Tsar of Russia and the King of Sweden determined should be closer to St Petersburg than to Stockholm, hundreds of years ago. The same rock the builders of the Saimaa Canal later did not dare break up, but built some stairs on its low side. The gentlefolk climbed up them to the level top of the rock to admire the lake view opening up from there. The stairs remained in place until a farmer, well drunk and egged on by others, drove his horse to the top of the rock. After many attempts he pulled off his feat, and the beast was even brought back down off the boulder. But the authorities got to hear of the incident, there was a court hearing, and the stairs were ordered to be removed.

That was the ring rock. One of the first times anyone climbed atop the rock, they found a finger with a shining ring still on it. Nobody knew from whose body the finger had become detached. Had a bird picked it up somewhere and dropped it on the rock while flying by? Or had there been a fierce fight on the rock between the ring wearer and some other person?

They were troubled times.

The rock became a meeting place, a place for celebrations, and a place of muster when men had to go to war. Near it rose a church, its excellence over-enthusiastically proclaimed by the sexton, who rang the bells so often as to severely jar the nerves of people living nearby. The sexton's love for his church was so great that he would not come down from his bell tower even when nature called. Many stories of the 'shit church' were told in Joutseno at the time.

A grand cross adorned by a diamond was erected on the church roof. In the latest war, the church tower was smashed, and the cross with its treasure vanished with it. People have dug around the nearby military section of the cemetery looking for it, but to no avail. The diamond has faded into the mists of memory.

But the legend has it that one day the diamond will turn up again, together with the ring. Perhaps, like by magic, on the finger of some living person. ■

Transl. Annira Silver

Soormuskivi or 'ring rock' on Nuijamaa church hill is one of the largest erratic boulders in Finland. It is also a rock of many incidents and stories.

SUDET TULIVAT KESKIYÖLLÄ (29)

Järven viilenevä selkä kimmelsi kuun valossa, kun tienoon täytti hitaasti voimistuva ulvonta. Matalalta lähtevä ääni kuulosti hyytävältä. Tuijotimme toisiamme pelokkaina, minä ja Takkutukka. Ääni oli herättänyt meidät, eikä unesta ollut enää tietoakaan.

Joku heitti nuotioon kepakoita, jotka hieman kosteina savuttivat niin, että silmiä alkoi kirvellä. Miehet kersäsivät käteensä teräviksi hiottuja keihäitä ja kaikkea mitä löysivät. Hirvennahkaisia viittoja ja jalkojen suojia vedettiin jo esille ja kaikilla oli kova kiire. Susilauman äänet tuntuivat tulevan koko ajan lähemmäksi. Niiden ulvontaan sekoittui kylän koirien haukunta. Aivan kuin olisivat jutelleet keskenään, sudet ja koirat.

Myös tähän asti unessa kyyhöttänyt Piiskahäntä ryhtyi levottomana ynisemään. Silitin ja rauhoittelin sitä, mutta koira ei malttanut pysytellä aloillaan. Se nousi hieman tärysten ja varoen tassuilleen ja nosti kuonoaan ilmaa nuuskien. Syvältä sen kurdusta kuului urinaa.

Nyt miehet ryntäsivät varusteineen ulos ja jättivät meidät savun hämärtämään majaan. Seinämistä hohkasi kylmyys, jonka loputtomalta tuntuvat sateet olivat tuoneet mukanaan. Sateet olivat pehmittäneet myös maaston, eikä metsälle ollut asiaa. Ruokavarat

alkoivat huveta, mutta jotakin oli sentään vielä: hieman hirvenruhoa ja majavan lihaa. Talveen kohti kääntyvästä, höyryävästä järvestä onnistui joku aina saamaan saaliiksi muutaman kalan.

Piiskahäntä alkoi nuuskia ja kuopia maata oven-suussa. Jotakin oli tapahtumassa. Ulkona ulvonta oli lakannut. Miesten äänet kuuluivat nyt hieman vaimeampina. Olivat edenneet jo louhokselle. Hakivatko sieltä asti vielä kättä pidempää, en tiedä. Mutta nyt kuulin selvästi, että jokin hiipi majanvierustaa. Piiskahäntä alkoi vapista. Sen koko ruumis värähteli kuin taudin kourissa. Otin tiukan otteen sen tummasta turkista ja ajattelin, että irti en päästä, sinua en anna niille enää takaisin. Takkutukka katsoi minuun pelokkain silmin.

Ulkona pehmeä maa litisi hitaasti etenevän olion painosta. Seinämän lävitse kuulin raskaan hengityksen, jossa olin tuntevinani pedon leyhähdyksen. Äkkiä Piiskahäntä tipahti maahan kuin jonkin satuttamana. Heittäydyin sen päälle ja vedin Takkutukan viereeni. Silmät tiukasti kiinni, kasvot koiran turkkiin kätkeytyneenä odotimme ja pelkäsimme pahinta. ■

Pekka Vartiainen

Joutsenon Kuurmanpohjassa on ollut pysyvää asutusta jo lähes 10 500 vuotta sitten. Viimeaikaisten kaivausten perusteella on voitu todeta, että muinaisen järven rannalle asettautuneet ihmiset metsästivät ja harjoittivat jopa pienimuotoista kallion louhintaa työvälineiden ja aseiden tykötärpeiksi. On hyvin luultavaa, että heidän seuranaan oli myös koiria.

<https://urly.fi/1CzO>

Hiski Hämäläinen

<https://urly.fi/1AXQ>

THE WOLVES CAME AT MIDNIGHT (29)

The cooling stretch of open lake shimmered in the moonlight, when the air was filled with howling, gradually getting louder. The chilly sound started low. We gazed at each other fearfully, me and Takkutukka. The sound had woken us and all semblance of sleep had left us.

Someone added slightly damp sticks to the campfire, which smoked and stung the eyes. The men gathered up their sharp-honed spears and anything else they could lay their hands on. Moose-skin capes and leg protectors were donned and everybody was in a great hurry. The voices of the wolf pack seemed to come closer all the time. Their howling mingled with the barking of the village dogs. They almost seemed to be talking to one another, the wolves and dogs.

Whiptail, curled up asleep until now, also began a restless whine. I stroked and tried to calm him, but the dog couldn't stay still. Trembling and hesitant, he got up on his paws and raised his muzzle to sniff the air. A growl rose from deep within his throat.

Now the men with their weapons rushed out, leaving us in the smoky hut. The walls of the hut exuded a chill brought by the seemingly endless rain. The rains had also softened the terrain, and hunting was hopeless. The food

stores were dwindling, but there was still something: a piece of moose carcase and some beaver meat. The steaming lake, preparing for winter, yielded a few fish every now and then.

Whiptail started sniffing and clawing at the ground by the doorway. Something was happening. Outside, the howling had stopped. The men's voices were now a little more distant. They had got as far as the quarry. Were they fetching extra weapons from there, I don't know. But now I heard clearly something sneaking alongside the wall. Whiptail was shaking. His whole body trembled like he was afflicted by fever. I grabbed his dark fur tightly and thought: I'm not letting go, I'm not giving you back to them. Takkutukka looked at me with fear in his eyes.

Outside, the soft earth squelched with the weight of the slowly moving creature. Through the wall, I could hear the heavy breathing and thought I caught the smell of the wild beast. Suddenly, Whiptail dropped to the ground as if hit by something. I flung myself over him and pulled Takkutukka next to me. Eyes shut tight, faces hidden in the dog's coat, we waited and feared the worst. ■

Transl. Annira Silver

Kuurmanpohja in Joutseno had permanent habitation as early as 10,700 years ago. Digs in recent years have provided evidence that the people settled on the ancient lake hunted and even quarried on a small scale, to procure material for tools and weapons. There is also evidence that they had dogs as companions.

URPOSUO (30)

Mistä lie ja millä keinoin Urpo joskus saanut rahansa mutta kova hinku sillä oli niitä var-tioida. Kuulemma silitteli niitä yöt läpeensä ja tohtiko edes nukkua, sitä tarina ei kerro. Mutta rahan-sa se piilotti rosvojen pelossa sinne tänne, osan mökin läheisen metsikön korkeimman kuusen juurelle, vieläkin isomman osan kostean suon silmäkkeisiin. Kätköjä oli lopulta niin monta että tuskin itsekään laskuissa pysyi.

No – Urpo oli kerran matkalla Savitaipaleen kir-kolle ja olisiko ollut kovinkin sateinen ja tuulinen, vaiko aurinkoinen ja kuuma päivä että Urpo ihan hikeä tai sadetta iholtaan pyyhki. Mukaan oli seuraksi ottanut hitusen rakkaita rahojaan jotka pussukkaan tungettuna roikkuivat vyössä askelten tahdissa kevyesti heiluen. Kenkäkaivon kohdalle oli äijä kerinnyt kun äkkiä oli siihen tullut kuin tyhjästä tai suoraan itse helvetistä örisevä äijälauma. Nämä olivat alkaneet kovistella ja tönä Urpoa kun tiesivät sen äveriääksi että annapa pussukka meille ja kerrohan missä pitelet muita rahojasi. Urpo oli matala-

katseinen, vähäpuheinen ja väknyräinen köriläs joten ei puhua pukahtanut eikä ainakaan suostunut mitään kolikoistaan pukahtamaan. Yritti vielä raivona suojella rahapussukkaansa kepinrähjällään huitoen. Kulmakarvat sillä oli kuin harjat mutta sekös äijä pelotti. Rosvojoukon ylin huitaisi isolla lekalla Urpoa kuontaloon.

Iskun voimasta Urpon otsalohko irtosi päänupista. Kohta kuolonkankeana retkottavan miehen rosvot sot-kivat läheiseen suohon. Mutta Urpon kaikista rahoista he saivat vain murusen. Loput jäivät sinne tänne ripotel-tuina hautumaan yhdessä omistajansa kanssa kostean suon syliin.

Kovin Urpon kohtalo meitä satutti. Siitä pitäen pu-huttiin vain Urposuosta ja Urpolammesta.

Sai näin tarkka mies sentään vähäsen kunniaa ra-hoistaan. ■

Pekka Vartiainen

No-one quite knew where and how Urpo had acquired his money, but he was hell-bent on keeping guard over it. It was said he stroked it through the nights, and it is not known whether or not he dared to sleep. But in his fear of thieves he hid his money here and there, some at the foot of the tallest spruce tree in the forest near his cabin, even more in the ponds of the wet swamp. In the end he had so many hiding places that he had trouble keeping track of them.

Well – Urpo was once on his way to the Savitaipale church, and the weather was either very wet and windy or sunny and hot, so that Urpo took to wiping the sweat or rain off his skin. To keep him company, he had taken a small amount of his beloved money, stuffed in a pouch hung from his belt and lightly swinging in time with his steps. The codger had got as far as Kenkäkaivo, when suddenly, out of the blue or straight out of hell, a bellowing bunch of louts had appeared. They had started to bait and shove Urpo, knowing that he was rich, demanding that he gives them the pouch and tells them where he keeps the rest of the cash. Urpo was a

scowling, tight-lipped and awkward curmudgeon, so he kept his mouth shut, certainly not saying a word about the whereabouts of his coins. He even tried to protect his money pouch, furiously swinging his rugged stick. His eyebrows were like brooms, but did not worry the louts. The villains' leader took a large sledgehammer to Urpo's head.

The force of the strike detached the front of Urpo's skull from the rest of his head. The man, soon sprawled out stiffened by death, was sunk by the robbers in the nearby swamp. But they only got a small pittance of all Urpo's money. The rest remained, scattered here and there, steeping in the lap of the damp swamp together with its owner.

We were very upset by Urpo's fate. From then on, the places were known as Urpo's Swamp and Urpo's Pond, Urposuo and Urpolampi.

Some respect in any event to the man who was careful with his money. ■

Transl. Annira Silver

Urposuon ja Urpolammen nimien taustalla on tarina aikanaan alueella asuneesta, paikkakunnalla rikkaudestaan kuulusta Urpostä. Urpo pelkäsi varkaita ja hän oli sitä varten piilottanut rahojaan suohon. Urpon varkaiden pelko ei ollut turha, sillä ollessaan kerran matkalla Savitaipaleen kirkolle, murhasivat rosvot hänet Kenkäkaivolla Urpokiven luona, ryöstivät Urpolla mukana olleet rahat ja piilottivat ruumiin tien oikealla puolella olevaan suohon. Tiedon haudattujen rahojen piilopaikasta Urpo vei mennessään hautaan.

The names of Urposuo and Urpolampi derive from the story of Urpo, a man famous for his wealth, who once lived in the area. Urpo was afraid of robbers and had therefore hidden some of his money in the swamp. Urpo's fear of thieves was not unfounded, as once, on his way to the Savitaipale church village, robbers murdered him at Kenkäkaivo by Urpokivi rock, took the money he was carrying, and hid the body in the swamp on the right-hand side of the road. The details of where the buried cash was hidden Urpo took to his grave.

<https://urly.fi/1D6D>

Anni Jokitalo

VELJEKSET (31)

Veli tuli käymään. Löntysteli saliin kähmäisillä jaloillaan, posket puuskuttaen. Kertoi, että joutuu kohta lähtemään Saviniemestä ja sama kohtalo odottaa kuulemma myös minua. Muukonsaaren Herran olisi aika nöyrytyä ja jättää Karsturanta muille.

Kun pappa aikanaan kymmeniä vuosia sitten heitti henkensä ja kartanon hoito lankesi minulle, lähdin siitä ajatuksesta, että täällä olen ja tänne jään. Kestikievarin ja kapakan perustin, jotta ei tulisi itselleni eikä muille jano tai tarve käydä hankkimassa oluentarpeita hämärän kauppailta. Siihen loppui jumalaton meno Joutsenossa, ja kylillä saattoivat kuiskia hymykarein, kun vääpelinä tai kapteenina tai miten milloinkin tituleerattuna karautin Kapakkamäkeä ylös ja alas.

Kruunun ahneet ahmatit iskivät jossakin vaiheessa kiinni perintömaihimme. Sätäreistä jouduimme ensiksi luopumaan, velipoika kahdesta isosta tilasta, kunnes pääsi nuolemaan loukatun ylpeydentunteen haavojaan Saviniemeen. Sen ison reduktion takia minäkin kävin taisteluni ja hankin kapteenin natsani, kun Karsturanta lopulta luvattiin minulle eliniäksi.

Mutta ne olivat niitä lupauksia ja nyt ovat toiset ajat tulossa. Venäläiset eivät hyvällä katsele meitä, mutta sitäkin suuremmalla hurmiolla maitamme. Nandelstadtien aika Muukonsaarella taitaa päättyä tähän. Vain lehmukset ja pähkinäpensaat jäävät meistä muistuttamaan. Minä ne tänne silloin kaukaa katsoen viisaana istutin. ■

Pekka Vartiainen

Kapteeni Johan von Nandelstadt sai kuninkaalta hallintaansa laajoja maa-alueita Joutsenosta 1650. Muukonsaarella sijainneen Karsturannan kartanon hän perusti tiettävästi samoihin aikoihin. Ratsupalvelusta vastaan palkkioina saadut tilat olivat verovapaita nk. rälssitiloja. Kapteeni kuoli jo 1655 ja häneltä jäi iso perhe. Lapsista ainakin kaksi poikaa seurasivat isänsä uraa sotilaina ja jäivät asumaan Joutsenoon. Pojista Wolmar Wilhelm von Nandelstadt toimi pitkään Eriksholmin komendanttina ja asettui 1682 asumaan Saviniemen kartanoon. Hänen veljensä Elias von Nandelstadt sai perinnössään haltuunsa Karsturannan kartanon, mutta joutui luopumaan siitä, kuten veljensä omastaan, 1700-luvun alussa. Elias kuoli 1710 ja hänet on haudattu Ristiinan kirkkoon. Nandelstadtit olivat ainoa aatelineen suku Joutsenossa Ruotsin vallan aikana. Muukonsaarella suvun jälkeläisiä eli vielä pitkään veljesten kuoleman jälkeen.

<https://urly.fi/1D6K>

Anu Nuutinen

BROTHER'S VISIT (31)

My brother paid a visit. Padded into the drawing room on his poor feet, huffing and puffing. Told me that he would soon have to leave Saviniemi and evidently the same fate awaited me, too. Time for the Master of Muukonsaari to humble himself and leave Karsturanta to others.

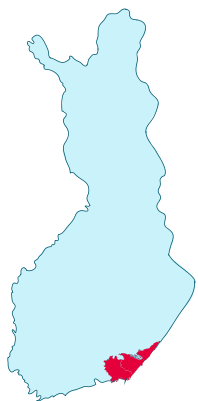
Decades ago, when Papa passed away and care of the manor fell upon me, my sentiment was that here I am and here I'll stay. I set up the inn and tavern to stave off my thirst and that of my fellows, or the need to procure beer-making articles from shady dealers. That put a stop to godless life in Joutseno, and village folk could whisper with wry smiles as, titled as sergeant-major or captain or whatever, I rode my lively horse up and down Kapakkamäki hill.

At some point, the greedy gluttons of the Crown got their claws on our inheritance estates. First we had to give up our tax-free säteri estates, my brother two large farms, until he retreated to Saviniemi to lick the wounds of his injured pride. Thanks to that large reduction, I also had my battles and earned my captain's pips, when Karsturanta finally was promised to me for my lifetime.

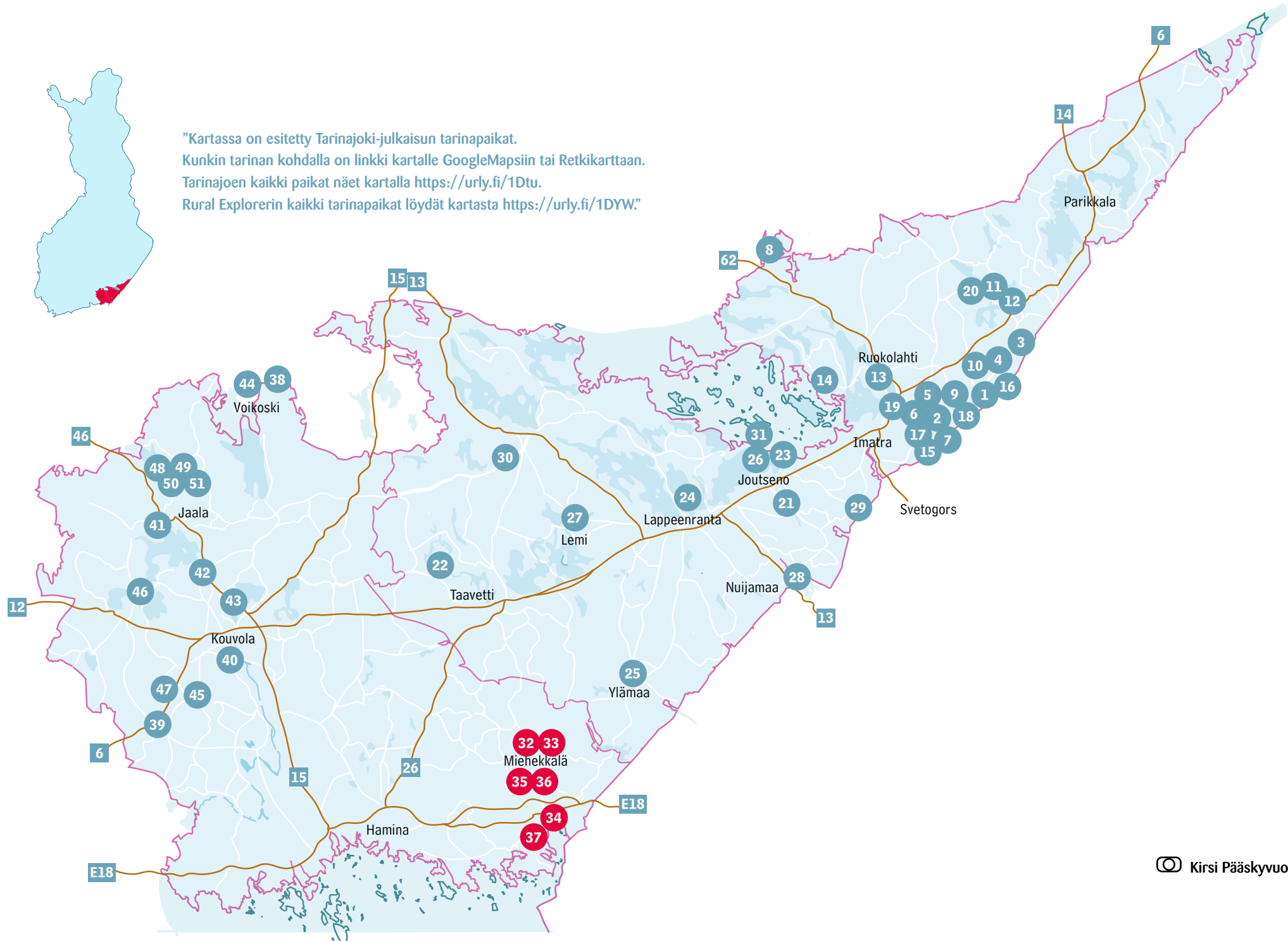
But they were those promises, and now different times are on the way. The Russians do not look upon us with benevolence, but cast a rapturous eye on our lands. The Nandelstadts' time in Muukonsaari seems to be coming to an end. Only the lime trees and hazels remain as our memorials. It was I who planted them in the distant past, being a man with an eye to the future. ■

Transl. Annira Silver

Captain Johan von Nandelstadt was gifted extensive parcels of land in Joutseno by the King in 1650. He is believed to have established the Karsturanta manor house in Muukonsaari around the same time. Estates received in return for cavalry service were tax-free, so-called rälsi farms. The captain died in 1655 and left a large family. At least two of his sons followed in their father's footsteps as soldiers and continued to live in Joutseno. Of the sons, Wolmar Wilhelm von Nandelstadt acted as Commandant of Eriksholm for a long time and settled in Saviniemi manor in 1682. His brother Elias von Nandelstadt inherited Karsturanta manor, but both brothers were forced to give up their estates in the early 1700s. Elias died in 1710 and is buried in Ristiina church. The Nandelstadts were the only aristocratic family in Joutseno during Swedish rule. Descendants of the family lived in Muukonsaari for a long time after the brothers had died.

"Kartassa on esitetty Tarinajoki-julkaisun tarinapaikat.
Kunkin tarinan kohdalla on linkki kartalle GoogleMapsiin tai Retkikarttaan.
Tarinajoen kaikki paikat näet kartalla <https://urly.fi/1Dtu>.
Rural Explorerin kaikki tarinapaikat löydät kartasta <https://urly.fi/1DYW>."

III ETELÄ-KYMENLAAKSO / SOUTH KYMENLAAKSO

BETONIASEMALLA (32)

Höyry nousee miehen suusta ja laskeutuu sumuesteeksi etulasille. Moottori yskii ja pitää ääntä kuin olisi viimeisillään. Mies pyyhkäisee hanskallaan näkyvyyttä, auton kori heiluu puolelta toiselle. Lastina oleva sula betoni pakottaa pitämään lujasti ratista kiinni. Pakkasen kovettama tie mutkittelee ylös mäkeä.

Kiirettä on syytä pitää. Matkaan ei turhia minuutteja saa mennä. Homman oppii nopeasti, jos ei muuten, niin pakosta. Ensimmäiset pari kuormaa oli ollut sellaista puolisolua laavaa, jota oli pitänyt kaivaa kuorma-auton lavalta. Äijät olivat huutaneet ja kiroilleet. Hän oli ollut hiljaa kopissaan, manaillut pehmeään tiehen kaivautuneita pyöriä ja toivonut, että pääsisi vain pois.

Häikäpyttyauto huutaa kuin kuolemanhädässä, moottori ulvoo kierroksia, korisee ja välistä nytkäyttää niin, että koko maailma tärisee. Sumun ja sateen seasta hän näkee vilaukselta vihreätä merkkiä heiluttavan hahmon. Jossakin ylhäällä odottaa lastinsa jo pudottanut auto.

Nyt alkavat komeat puitteet jo näkyä. Jos tästä vielä räihinä tulee, eivät helpolla läpi pääse. Näihin

korsuihin ei niin vain sisälle kävellä. Kotiin hän laitto kirjeen, että eivät liikaa huoli. Tässä tehdään hyvää tiliä itselle ja jos tulee vielä tilinteon hetki ryssän kanssa, nämä kyllä kestävät.

Räntä valuu noroina tuulilasiin ja kovaksi kuluneet pyyhkimet siirtävät sitä syrjään. Puolivalmis majoitus-korsu näkyy edessä. Pisaroiden tasainen rytmi ja pyyhkimien vingunta ovat kuin jotakin musiikkia. Mies huomaa mieltivänsä sitä betoniasemalle saapunutta uutta laboranttia, jolla on tapana näytteitä ottaessaan hyrällillä laulunpätkiä. Välistä singauttaa aika komealla äänellä ilmoille jotakin vieraalta kuulostavaa. Väittävät, että runojakin kirjoittelee.

Mies pysäyttää auton, avaa oven ja tarkkaa kuhmuraisella maalla tasapainoilevaa mestaria. Kyllä hän tietää itsekin, minne lastinsa lykkää, mutta antaa sen tulla ja kertoa. Että ei komentoketju katkea. ■

Pekka Vartiainen

Miehikkälän museomäen linnoitteet rakennettiin välirauhan vuosina 1940–41 ja 1944. Rakennuttajiksi hakeutui vanhempia ja nuoria miehiä, jopa koulupoikia. Betonikorsujen rakentamista varten paikalle perustettiin betoniasemia, joissa valmistettiin betonivalumassa. Asemilta betoni kuljetettiin autoilla valupaikkoihin. Asemalla työskenteli muiden ohella betonilaborantteja, joiden tehtävänä oli valvoa massan oikeaa koostumusta. Yksi näistä oli myöhemmin tunnettu lehtimies ja elokuvakäsikirjoittaja Juha Nevalainen (mm. Tunteaton sotilas), joka opiskeli nuoruudessaan klassillista laulua ja kirjoitti myös runoja.

AT THE CONCRETE STATION IN WINTER 1941

<https://urly.fi/1Dad>

Anu Nuutinen

The man's breath turns into steam and forms a misty film over the windscreen. The engine splutters and sounds like it's about to expire. The man swipes with his glove for better visibility, the cab rocks from side to side. The load of wet concrete forces him to hold tight on the steering wheel. The frost-hardened road winds up the hill.

He needs to make haste. The trip must not take unnecessary minutes. One learns the job fast, by force if necessary. The first couple of loads had been kind of half-molten lava that had to be dug off the back of the lorry. The guys had yelled and cursed. He had kept quiet in his cab, sworn under his breath at the wheels embedded in the squelchy road, just hoping to get away.

The wood gasifier-fuelled truck screams as if in mortal fear, the motor howls its revolutions, rattles, and at times jerks so the whole world shakes. Through the fog and rain, he catches a glimpse of a figure waving a green sign. Somewhere higher up waits a lorry that has already dumped its load.

The impressive structure is taking shape now. If we're in for more ructions, they won't get through

without trouble. You don't just walk into these bunkers. For the folks at home he sent a letter saying not to worry too much. He's making himself a packet, and if there's another score to settle with the Russkis, these will stand firm.

The sleet trickles down the windscreen and the worn-down wipers move it aside. The half-finished accommodation bunker looms ahead. The steady rhythm of the droplets and the squeak of the wipers sound like some kind of music. The man realises he is thinking about the new lab technician at the concrete station and his habit of humming bits of songs while taking samples. Every now and then he breaks into a foreign-sounding song in a pretty mighty voice. They say that he writes poetry, too.

The man stops the truck, opens the door and watches the master striding unsteadily across the bumpy terrain. He knows very well where to tip his load, but lets the man come and tell him. Best stick to the chain of command. ■

Transl. Annira Silver

The fortifications on the Michikkälä Museum hill were built in the truce years of 1940–41 and 1944. Older and very young men, even schoolboys, were recruited for the works. For building the concrete bunkers, concrete stations were set up nearby for preparing the casting mass. The concrete was transported by lorry from the stations to the casting sites. Among those working at the station were laboratory technicians charged with monitoring the correct consistency of the mass. One of them was the later renowned journalist and screenwriter Juha Nevalainen (e.g. *The Unknown Soldier*), who studied classical singing in his youth as well as writing poetry.

BETONILABORANTIN PÄIVÄ (33)

Kynä kulkee ruutupaperilla kuin itsestään. Hän huomaa tuon tuosta pysähtyvänsä tuijottamaan mustien notkeiden viivojen piirtämiä kirjaimia. Sanat ovat ovia tuntemattomiin maailmoihin. Päässä kulkevat toisiaan kohti ja toisistaan irti pyristelevät mietteet, kunnes palavan puun kolahdus kamiinan peltiin heittää hänet takaisin aikaan ja paikkaan. Vilu kulkee selkäpiitä pitkin.

Oliko siitä jo viikko, kun hän tänne saapui? Pitkälammen parakkikylään heitä oli ahtautunut aikamoinen joukko. Aamut ja illat täyttivät ihmisten läsnäolosta; äänistä, huokauksista, yskäisyistä, joutuisista tai empiivistä askeleista, kuiskauksista, miesten puheista, joihin sekoittui yksittäisiä huutoja, ärjäisyjä tai kylmässä pakkasessa kuivalta kuulostavaa naurua. Edellisessä paikassa oli sentään ollut kesä. Täällä Miehikkälässä lämpöä pitää hakea ja kehittää.

Laborantti, lukee kortissa. Kuulostaa ja tuntuu hyvältä. Ei tämä ihan sitä ollut, mitä koulussa oli puhuttu. Mutta tänne yhdessä haettiin, muiden talvisodasta palanneiden, rampojen tai muulla tavoin raskautettujen kanssa. Tunnisti hän silloin joukosta pari taiteilijaakin. Kaikkien pitää tehdä osansa. Ja kyllähän tästä maksetaankin. Kursseilla oli käyty pikaisesti läpi tärkeimmät, betonin valmistukseen ja työtehtäviin liittyvät asiat. Keskenään puhutaan kaikkea muuta. Lähinnä tuota jälkimmäistä.

Ennen kuin valmis betonilasti lähtee asemalta korsuille, kiviaineksen koostumus pitää selvittää. Että onko tarpeeksi puhdasta, sopivan rakeista. Huomiot paperille ja työpöällikölle. Valusta otetaan vesi- ja sementtinäytteet tarkastustoimistolle. Vielä valunkin aikana kiviaineksen laatua tarkkaillaan, sen notkeutta ja pakkasella varsinkin lämpötiloja. Sekoitusaikaa mitataan ja valunopeutta tuijotetaan silmä kovana kuin suurtakin luonnon ihmettä. Koekappaleiden tekeminen on oma hommansa sekin ja merkintöjen kirjaaminen valupäiväkirjaan. Eikä homma pääty edes siihen, kun kuormat on haettu ja kipattu. Raporttia raportin perään, jäljennökset näistä ja koekappaleista huolehditaan kuin olisivat kukkia: lämpötila oikea ja kastelua riittävästi.

Kyllä hän sen muiden katseista on ollut huomaa-vinaan. Että mikä pojankloppi se siinä tärkeilee. Hieman häntä myös aristaa kivimurskalta, tupakalta ja hieltä tuoksuvat työmiehet, joiden eleissä ja kasvoissa on muutakin kuin järvien loisketta tai koivunlehtien havi-naa. Ruokalassa hän istuu yhdessä muiden laboranttien kanssa ja kuulee sivukorvalla juttuja sodasta, verestä ja naisista. Miettivät kirkolle menoa. ■

Pekka Vartiainen

Tunnettu toimittaja ja käsikirjoittaja Juha Nevalainen työskenteli nuorena miehenä linnoitustöissä betonilaboranttina vuosina 1940–1942. Nevalainen toimi Salpalinjan linnoitustöissä muun muassa Miehikkälässä, nykyisellä museoalueella sijaitsevalla betoniasemalla vuonna 1941 jatkosodan syttymiseen saakka. Betoniasemilla valmistettiin tekeillä olevien teräsbetonikorsujen betonivalumassa. Laboranttien tehtäviin hakeutui paljon nuoria, koulunsa päättäneitä miehiä sekä talvisodan sotainvalideja ja henkisen työn tekijöitä.

CONCRETE LABORATORY TECHNICIAN'S DAY (33)

The pen moves over the squared paper as if by magic. He realises that he has stopped to stare at the letters drawn in black, fluid lines. The words are doors into unknown worlds. Thoughts in his head travel towards each other and struggle apart, until the knock of a burning log into the metal of the stove casts him back into the time and place. A chill travels down his spine.

Is it already a week since he arrived here? Quite a crowd of them had thronged into the Pitkälampi encampment. The mornings and evenings were filled with the presence of people; voices, sighs, coughs, brisk or hesitant footsteps, whispers, men's talk mixed with isolated shouts, roars, or laughter that sounded dry in the hard frost. At least it had been summer in the previous place. Here in Miehkälä warmth has to be fetched and created.

'Laboratory technician', it says on the card. It sounds and feels good. It isn't quite what they said on the training course. But together they put in their applications, with other returnees from the Winter War, the lame or otherwise afflicted. He had even recognised a couple of artists among them. Everybody must do their share. And they do pay for this, too. During the course, they had quickly run through the main things on concrete preparation and related tasks. Among themselves, they talk about anything but that. Mostly the latter.

Before the full load of concrete leaves the station for the bunkers, the composition of the aggregate must be analysed. It has to be sufficiently pure, of the right gritty consistency. The results are written down on paper and passed on to the supervisor. Water and cement samples are taken from the casting for the inspectors' office. Even during the casting, the quality of the aggregate is monitored, its malleability, and in frosty weather particularly, temperatures. The mixing time is recorded and beady eyes kept on the casting rate, as if it was a great miracle of nature. Making test casts is a job in itself, as well as recording the details in the casting diary. And the job isn't even finished when the loads have been collected and tipped out. Report after report, copies of them and the samples are nurtured like flowers: the temperature must be just right and the watering correct.

Yes, he has seen it in the looks cast by the others. Like who does the young cub think he is? He is also a little cowed by the labourers who smell of crushed rock, tobacco and sweat, and with demeanours and faces showing more that the lapping of lakes or swishing of birch leaves. In the canteen he sits with the other lab technicians, hearing talk around him of the war, blood and women. They are thinking of going up to the church village. ■

Transl. Annira Silver

As a young man, Juha Nevalainen, later a renowned journalist and scriptwriter, worked as a concrete laboratory technician at the fortification works 1940–1942. One of the Salpa Line fortification works stations Nevalainen worked in was Miehkälä, the concrete station situated in the present museum area, from 1941 to the start of the Continuation War. The concrete stations prepared the concrete mixture for the reinforced concrete bunkers under construction. The jobs of lab technicians were filled by many young men who had finished their schooling, as well as invalids from the Winter War and people from the professions.

 <https://urly.fi/1Dad>

 Ekaterina Ivanova

KERTTU JA VÄINÖ (34)

Silmäpuoli sotkee taas pyörällään Lintulaan. Papereihin pitää saada alikersantin allekirjoitus. Että pojat pääsevät lomille. Linnut visertävät loppukevään kiimassa, kun pyörän vauhti viskoo kivensiruja hiekkatien syrjään. Silmäpuoli puhalttaa ja nousee välistä seisomaan jyrkkien mäkien osuessa matkan varteen. Ei se matka pitkä ole, mutta ei ihan lyhytkään. Nimeä ei kehtaa papereihin väärentää, vaikka lupa olisi.

Väinöä rupeaa naurattamaan, kun näkee lähestyvän pyörän. Renkaat vetävät syvän viivan hiekkaan ja silmäpuoli ojentaa hänelle paperit. On sitä ennen noussut pyörän selästä, kopauttanut asennon ja nostanut käden lippaan. Väinö sutaisee nimensä paperiin, kiittää ja toivottaa hyvää päivän jatkoa. Meinaa muistuttaa taas samasta, mutta tuumaa, että antaa olla. Tänne se aina tulee, kun on tullakseen.

Päivät ja viikot venyvät Lintulassa yhä tiiviimmin. Mieleen pyrkii kolotus kirjoitustöiden tekemättömyydestä. Ajatus kyllä kulkee, mutta kun Kerttu tulee lähelle, elämä tuntuu sittenkin soljuvan levollisesti eteenpäin. Ehtiihan tuota tehdä. Viikoittaiset asiointimatkat Miehikkälään tuovat mukanaan juttuja ja kasvoja, joita kelpaa muistella. Saattavat sieltä vielä kulkeutua kirjaan asti.

Kovin rauhaisaa on nyt. Huhut tosin kertovat, että muuta saattaa olla tulossa. Työt käynnistynevät jälleen kohta Salpalinjalla. Kun vihreätä maisemaa katselee, kaikki tuntuu niin kaukaiselta. Helmikuun pakkasilta, kun hän käveli pimeää metsätietä Kertun kotitaloa kohti, ja venäläiset pommikoneet lensivät kuin korpit kohti Kotkaa ja Helsinkiä. Pommitusten äänet kuuluivat silloin Miehikkälään asti.

Korpit liihottivat myös myöhemmin keväällä, kun tehtiin kihlajaismatka Kotkaan ja yövyttiin matkustajakodissa. Juhlan kunniaksi piti saada väkevää ja sitä saatiinkin, kun pullon välittänyt trokari kuuli, että Kerttu oli Seurin Einarin tyttöjä. Ravintolassa syötiin ja otettiin omasta pullosta. Ilta päättyi siihen, että hän katseli matkustajakodin pihalla sukkasillaan Kotkan sataman pommitusta. Kerttu oli turvassa väestönsuojassa.

Väinö katkaisee koivusta oksan ja kääntyy katsomaan, miten auringon säteet siilautuvat läheisen metsikön lävitse. Suomen suvi on kaunis, mutta niin lyhyt. ■

Pekka Vartiainen

Syyskuussa 1943 alikersantti Väinö Linna ja Jalkaväenkoulutuskeskus 22 siirrettiin Forssasta ja Tammelasta Virolahdelle ja Miehikkälään. Koulutuskeskuksen II pataljoona sijoitettiin Miehikkälän Kylmälän kylään, Salpalinjan rakentajien jäljiltä tyhjiksi jääneisiin parakkeihin. Tällöin hän tutustui myös tulevaan vaimoonsa, Miehikkälästä kotoisin olevaan Kerttu Seuriin, joka työskenteli kanttiinilottana ruokailuparakissa. Väinö ja Kerttu menivät kihloihin helmikuussa 1944, mistä alkaen he viettivät paljon yhteistä aikaa Kertun kotitalalla Lintulassa.

<https://urly.fi/1D8N>

Ekaterina Ivanova

The one-eyed man is pedalling his bike to Lintula again. He needs the corporal's signature on the papers. For the boys to be granted leave. The birds trill their late spring fervour as the bike speeds along, throwing stone fragments to the side of the sandy road. The one-eyed chap puffs and stands on the pedals when his journey is hampered by steep hills. It's not a long distance, but not so short either. He doesn't have the nerve to forge the name on the papers, even with permission.

Väinö chuckles inwardly when he spots the approaching bicycle. The tyres draw a deep line in the sand, and the one-eyed chap hands him the papers. First he had dismounted, clicked to attention and pulled a smart salute. Väinö scrawls his name above the line, thanks the man and wishes him a nice day. He is about to remind him again, but decides to leave it. He'll turn up here every time he's so minded.

The days and weeks stretch out more and more stationary in Lintula. The writing work not done tends to niggle on his mind. The thoughts flow freely enough, but when Kerttu comes near, life seems to drift restfully forward after all. There'll be time for it later. The weekly working trips to Miehikkälä bring incidents, stories and faces worth remembering. They might even find their way into the book.

It's very peaceful for the moment, but rumour has it that there may be something else coming. Work is likely to be restarted soon on the Salpa Line. Looking at the green landscape, everything seems so far away. The February frosts, when he walked down the dark forest track towards Kerttu's home, and the Russian bombers flew like ravens towards Kotka and Helsinki. The sounds of the bombing could be heard as far as Miehikkälä.

The ravens were aloft again later in the spring, when they took an engagement trip to Kotka and spent a night in a hostel. To celebrate, they needed something strong to drink and did, too, when the bootlegger who sold them the bottle heard that Kerttu was one of Einari Seuri's girls. They had a meal in a restaurant and swigged from their own bottle. The evening ended with him standing, without his shoes, on the hostel yard watching the bombing of Kotka docks. Kerttu was safe in the bomb shelter.

Väinö snaps a twig from a birch tree and turns to watch the sunbeams sift through the nearby bit of forest. The Finnish summer is glorious, but so short. ■

Transl. Annira Silver

In September 1943, Corporal Väinö Linna (later known as one of the most important authors of post-war Finland) and the Infantry Training Centre 22 were transferred from Forssa and Tammela to Virolahti and Miehikkälä. The Training Centre II Battalion was billeted in the village of Kylmäälä in Miehikkälä, in barracks vacated by the Salpa Line construction workers. Here he also met his future wife, Kerttu Seuri from Miehikkälä, who served as a member of the Lotta Svärd organisation in the canteen. Väinö and Kerttu were engaged in February 1944, after which they spent a lot of time together on Kerttu's home farm, Lintula.

MANDOLIINI (35)

Mies kulkee taas levottomana ja mittailee pienen huoneen lattiaa. Pitelee toisessa kädessään avonaista kirjaa, toisessa tupakkaa ja tähyilee hätäisesti katseellaan, ärtyneenä, otsa rypyillä ikkunasta siivilöityvää valonnurkkaa. Siirtää silmänsä kohta jo takaisin levottomien sormien käänteleminen kirjan sivuille.

Mies nukkuu huonosti, heräilee milloin mihinkin ja säpsähtelee kuin sisältä olisi pyrkimässä jotakin ulos. Nainen tuota kaikkea katselee ja kuuntelee huolestuneena. Vähän puhutaan, ja jos puhutaan, niin kirjoista ja niiden herättämistä aatoksista. Tai mies puhuu ja nainen katselee leveään suun muodostamia liikkeitä. Tuo valo miehen silmissä on jotakin muuta kuin mihin hän on tottunut.

Aamuisin mies häipyä tehtaalle ja palaa sieltä väsyneen selkänsä ja kalpean katseensa kanssa kotiin. Usein tuo mukanaan kirjoja, joita kanniskelee kuin arvoesineitä. Välillä heittäytyy hetekalle ja raapustaa jotakin vihkoonsa. Runoja, se tokaisee sätkä suupielestä roikkuen.

Eilen mies oli ottanut mandoliininsa seinältä ja alkanut rämpytellä sitä kesken kaiken. Nainen oli pimahtanut, astellut soittoon keskittyneen miehen eteen, repäissyt soittimen tämän käsistä ja iskenyt sen säpäleiksi uuninkulmaan. Mies ei ollut virkannut mitään. Noussut vain hetken päästä ja korjannut säleet lattialta.

Ei miestä syömään tarvitse maanitella, mutta tuntuu aina astelevan pöydän ääreen kuin tärkeämpääkin olisi. Tuo sama mies, joka silloin kerran pysäytti komentamansa miesjoukon, kun hän oli ajanut pyörällään näitä kohti. Siinä sitä sitten ajettiin hitaasti kuin kunniavartiossa totisten katseiden editse. Miehellä oli ollut herkkä hymy.

Nyt nainen herää hämärään huoneeseen keittiön ikkunasta kuumottavan kuun valoon. Vilkaisee unta tuhisevaa miestä, joka on kääriytynyt peiton sisään kuin toukka. Kaduttaa, kun meni sillä tavoin särkemään miehen soittimen. Mies oli sanonut, että se joutikin menä, mutta älä sinä mene. Sanat tuntuvat nyt hyviltä. ■

Pekka Vartiainen

THE MANDOLIN (35)

The man is again restlessly pacing the floor of the small room. He has an open book in one hand, a cigarette in the other, and he peers hurriedly, irritably, his brow creasing, at the corner of light filtering through the window. Moves his eyes in a moment back to the pages of his book, turned by the agitated fingers.

The man sleeps badly, is woken by one thing or another, jumps and jerks as if something inside him was trying to get out. The woman watches and listens to all this, worried. Little is said, and if they do talk it is about books and the thoughts elicited by them. Or the man talks and the woman watches the movements made by the wide mouth. That light in the man's eyes is something other than what she is used to.

Mornings, the man leaves for the factory and returns home from there with his aching back and pale gaze. Often, he brings books, carrying them like precious objects. Sometimes he flops down on the bed and scrawls something in his notebook. Poems, he snaps, fag hanging from his lips.

Yesterday, the man had taken down his mandolin off the wall and, out of the blue, started strumming it. The woman had snapped, stepped over to face the man concentrating on his playing, snatched the instrument from his hands and smashed it to bits against the corner of the stove. The man had not said a word. Just got on his feet after a while and picked up the splinters off the floor.

There is no need to coax the man to his meals, but he always seems to come to the table as if he had more important things to do. The same man who on one occasion stopped a group of men under his command by riding at them on his bike. Then rode slowly, like through a guard of honour, followed by serious looks. The man used to have an easy smile.

Now the woman awakes in the dusky room to the light of the moon shining through the window. Glances at the man snuffling in his sleep, who has wrapped himself in his quilt like a cocooned grub. She is sorry about smashing the man's instrument like that. The man had said, good riddance, but I hope you won't leave. Those words feel good now. ■ *Transl. Annira Silver*

Väinö Linna ja Kerttu Seuri avioituivat helmikuussa 1945. Heidän ensitapaamisensa oli tapahtunut pari vuotta aiemmin Miehkälässä, Kylmälän kylässä, missä Linna toimi alokkaiden kouluttajana. Kerttu Seuri oli lottana töissä ruokailuparakin kanttiinissa. Nuorenparin ensimmäinen yhteinen koti oli Finlaysonin vuokra-asunto Tampereella. Väinö kävi töissä tehtaalla ja Kerttu toimi ajoittain myymäläapulaisen tai vastaavissa tehtävissä. Tehtaan töitä enemmän Väinöä kiinnostivat kirjallisuuteen ja kirjoittamiseen liittyvät toimet. Hän luki paljon ja teki ensimmäisiä kirjallisia harjoitteita.

Väinö Linna and Kerttu Seuri were married in February 1945. They had first met a couple of years earlier in Miehkälä, in the village of Kylmäla, where Linna was detailed training new conscripts. Kerttu Seuri worked as a wartime volunteer in the mess canteen. The newly-weds' first home was a Finlayson company rented flat in Tampere. Väinö worked in the factory, and Kerttu was employed on and off as a shop assistant or in similar jobs. Väinö was more intrigued by activities related to literature and writing than his work at the factory. He read a great deal and was producing his first literary exercises.

<https://urly.fi/1Da6>

Ekaterina Ivanova

PALOAUKEALLA KESÄLLÄ 55 (36)

O hjaajan ääni alkaa kiukusta jo katketa. Vaikka sotaa leikitään, ei se tarkoita, että tämä on leikkiä. Muutama mies on tullut kuvauspaikalle viinakaupan kautta. Pistävästä hajusta ei voi erehtyä. Saavat siltä seisomalta lähtöpassit ja muistoksi ärsyntyneen äijän mulkaisut.

Vielä jaksaa puhista. Kävelee kuin karhu levottomana syöttiään mittaillen. Ei kuulemma itse viinaksiin koske. Siitä se varmasti sattuu enemmän. Kun joillekin maistuu ihan liikaa. Kuvaajat seurailevat emoaan katseilla ja luovat rohkaisevia silmäyksiä meihin.

Lämmintä päivää pidetty jo hyvän aikaa Savanjärvellä rajavartiokomppanian urheilukentällä. Eikä siitä ole kuin hetki, kun vielä uitiin ja pelattiin lentopalloa. Pari sotilasta tuli silloin kyselemään apuja kuvauksiin. Mentiin kun pyydettiin. Joku oli kuullut, että siitä sotaromaanista tehtiin elokuvaa. Minä en ollut kirjaa lukenut, mutta isä kyllä, ja kylällä muutama muukin. Oli se sellainen, että kipeää teki monelle, myös sodassa olleille.

Lähiseuduilla olivat jo pyörineet. Sellainen sirkus. Jossakin käynnistäneet vähän kuin uuden sodan. Puita

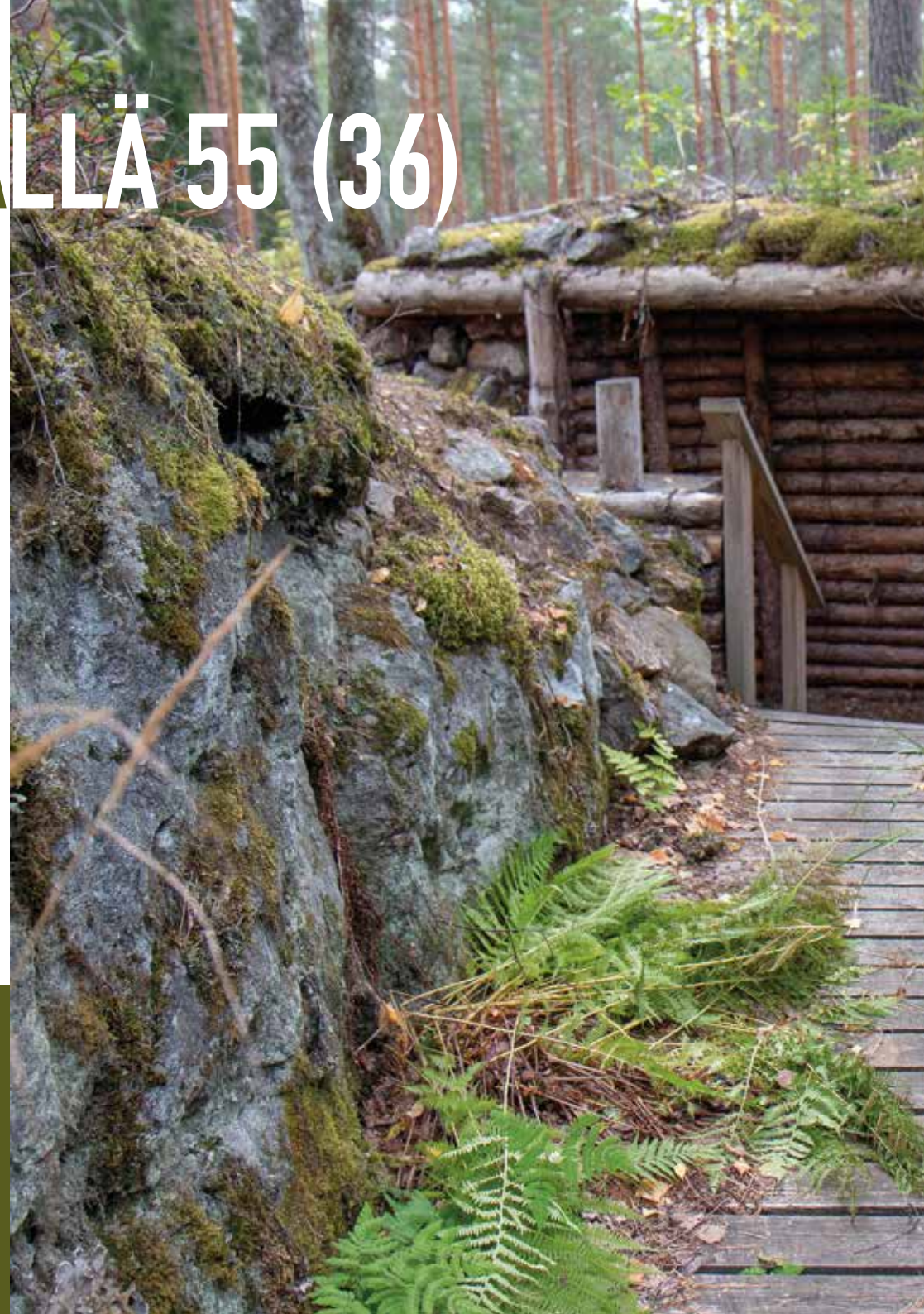
oli kaatunut, kun pommit räjähtelivät, savua nousi ja tuli poltti loput. Joku väitti nähneensä kirjailijan Imatralla vaimonsa kanssa. Oli ollut kovasti kiinnostuneen oloinen ja katsellut tarkkaan.

Aurinko polttee kasvoja. Tuttuja Muurolasta on monia. Mutta paljon myös muualta. Joku väitti nähneensä Viipurilaisen osakunnan poikia. Ei silti, ei näin vähäisellä porukalla sotaa käytäisi, mutta joku taistelu sentään. Meidät käskettiin seisomaan Savanjärven paljaaseen maastoon. Olivat hätäisesti rakentaneet parakit, jotka olivat pelkkää avonaista seinää. Sinne ei tarvinnut mennä.

Rivissä seistään ryhdikkäinä ja paljain päin. Paksut puvut pukkaavat hikeä ja pappi puhuu. Aina samaa ja vielä kerran, uudelleen. Joku horjahtelee ja kaatuu. Tiivistetään välejä. Nostetaan päätä ylös. Varpaisiin ei parane tuijottaa! Ei onnistu kerralla eikä toisella lakin siirtäminen pääläelä käteen ja vyön soljen päälle. Paarmat pyörivät naamalla. Joku mutisee taiteen tekemisen suurista henkilökohtaisista uhrauksista. ■

Pekka Vartiainen

E dvin Laineen Tuntematonta sotilasta kuvattiin kesällä 1955 muun muassa Imatralla, Luumäellä ja Miehikkälässä. Miehikkälän Savanjärven maastossa kuvattiin kaksi elokuvan alkuosan kohtausta, komppanian sulkeisharjoitus sekä kohtausta, jossa pastori siunasi konekiväärikomppanian ennen sotaan lähtöä. Kohtauksessa käytettiin avustajia Miehikkälän lähikylästä, joista valtaosa Muurolasta.

IN THE CLEARING IN SUMMER 55 (36)

The director's voice is starting to crack with exasperation. This may be a pretend war, but it doesn't mean they are playing. A few of the men have turned up at the location via the liquor store. You can't mistake the pungent smell. They are instantly sent packing accompanied by the fellow's furious glares.

He still has breath left. Paces like a bear restlessly gauging its prey. He is reputed to be teetotal. It's likely to upset him more for that reason, that some people are way too partial to a drink. The cameramen follow their mother figure with their eyes and cast encouraging looks our way.

We have already spent a good part of the warm day in Savanjärvi, on the Border Guard Company sports field. And it was only a moment ago that we were swimming and playing volleyball. A couple of soldiers came along looking for extras for the filming. We decided to oblige. Someone had heard that they were making a movie of that war novel. I hadn't read the book, but my dad had, as had some other villagers. It was a story that distressed many people, including those who had been in the war.

They had already been around nearby. Quite some circus. In one place they had kind of started a new war.

Trees had fallen when the bombs exploded, smoke rose and fire burned the rest. Someone reckoned to have seen the author with his wife in Imatra. He had appeared very interested and watched keenly.

The sun scorches our faces. There are many acquaintances from Muurola, but also a lot from elsewhere. Someone said they had seen boys from the Vyborg Students' Union. Not that a crowd this size was sufficient for a war, but maybe for a skirmish anyway. We were ordered to stand in the open terrain of Savanjärvi. They had hurriedly built the barracks, which were all open wall. We need not go there.

We stand in line erect and bareheaded. The heavy clothing makes us sweat and the priest speaks. Always the same and once more, again. Someone sways and collapses. We close ranks. We raise our heads. No good staring at your toes! Removing the cap from head to hand and over the belt buckle doesn't go right first time, or the second. Horseflies buzz around our faces. Somebody mutters something about making great personal sacrifices for the sake of Art. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1D9P>

Ekaterina Ivanova

Edvin Laine's *Unknown Soldier* (based on Väinö Linna's famous war epic of the same title) was filmed in the summer of 1955 on the so-called Luumäki Line. The area of Savanjärvi in Miehkikälä was the location of two scenes from the early part of the film, the company drill and the scene where the padre blessed the Machine Gun Company before leaving for the front. The scenes used extras from the villages around Miehkikälä, mostly from Muurola.

PYTERLAHTI (37)

S iellä niitä taas tepastelee. Kuin riikinkukot. Tiirailevat teltoista sisään, hymyilevät terävillä hampaillaan, hakevat ryhtiä ja korjaavat aurin-gossa kimaltelevia mitaleitaan. Niiden saappaisiin tarttuu mutaa, jota vierellä ja takana kulkevat palvelijat yrittävät totisina puhdistaa.

”Älä tuijota”, isä evästää ja minä jatkan soran sorkkimista. Isä iskee moukariilla sedän tukemaan poraan. Koko tanner tömisee ja hakkaamisen kaiku kimpoilee kallioista. Äijät takovat ja meistä pienimmät kaivavat ja tyhjentävät reikiä pitkillä lusikoilla. Välistä setä topuuttelee isää: ”Älä hyvä mies noin lujaa. Hajotat kohta koko värkin.”

Kaadamme reikiin vettä että vesi nostaa soran alle jääneen hiekan ylös. Kun pora silloin osuu oikein kunnolla vesi maalaa meidän vaatteet ja naamat ruskeaksi.

Meitä on täällä jo satakunta ja lisää tulee melkein joka päivä. Venäläisiä ja naapurinpitäjän poikia, joukossa jokunen jostakin kauempaakin. Isä sanoo, että tämä on tällainen kylä, josta löytyy papua, pontikkaa ja pappia. Kaikille jotakin. Me tulimme tänne puolisen vuotta sitten, mutta vielä ei loppua näy. Tässä menee vielä tovi.

Tehdään kuulemma tsaarille patsasta. Oikeata monoliittia, jonka kärjessä Aleksanteri saa sitten katsella Pietarin kaupunkia. Että terve teille ja hyvää päivää sinne

alas. Minä tässä muina miehinä vain taivasta koputtelen. Korkealle oli katsokaas pakko päästä.

Setä kertoo, että näitä pylväitä on täällä kaivettu esiin jo hyvän aikaa ja monenmoista. Mutta nyt olisi tulossa oikea mahtijärkäle. Ranskanmaalta oli erään kerran tullut ukko maata mittailemaan ja polottanut riemusta kuin olisi löytänyt suurenkin aarteen. Oli näyttänyt että tästähän me mennään sisään ja loikkinut mittakeppi kädessään kalliota pitkin sinne sun tänne.

Eikä siinä mitään. Työt aloitettiin ja hyvän aikaa tätä onkin kestänyt. Ensiksi raavittiin jäkälät, juurakot ja sitkeät maankuoret. Sitten ryhdyttiin kairaamaan reikiä kallioon. Siinä menivät korvat lukkoon kun ensimmäiset iskut heitettiin maisemaan. Kuin olisi tuhat tykkiä laukaistu samaan aikaan.

Isän paita on mennyt hiestä pyppyyn. Isä nostaa moukarin korkealle päänsä yläpuolelle ja jännittää käsivartensa antaakseen lyönnille vauhtia ennen kuin se pysähtyy poran paksuun varteen. Nyt on menossa jo neljäs pora.

Yöllä isän selkää särkee. Se valittaa ja pyörii levottomasti. Ulkoa kuuluu kuinka kallioon isketään. Minä muistan kun oli vielä kesä ja pääsi uimaan. ■

Pekka Vartiainen

T here they strut again. Like peacocks. Peek into the tents, smile with their sharp teeth, adjust their posture and straighten up their medals, gleaming in the sun. Their boots are caked with mud, which the solemn-looking servants walking beside and behind them try to clean off.

”Don’t stare,” dad tells me, and I carry on poking out the gravel. Dad hits the drill held by my uncle with a sledge hammer. The whole ground thuds and the echo from the strikes bounces off the rock faces. The men keep hammering and the smallest of us dig out and empty the holes with long spoons. Sometimes my uncle tells dad: ”Not so hard, man. You’ll smash the whole thing.”

We pour water into the holes, so that the water brings up the sand trapped under the gravel. When the drill really hits home, the water paints our clothes and faces brown.

There are already about a hundred of us and more arrive almost every day. Russians and boys from the neighbouring parish, a few from further away too. Dad says that this is the sort of village that has beans, hooch and priests. Something for everyone. We came here about six months ago, but the end is not yet in sight. It’ll take a while yet.

Apparently, they are making a statue for the Tsar. A proper monolith, at the top of which Alexander can survey the city of St Petersburg. Like, how d’you do and

good day to you down there. I’m just standing around here, knocking on the sky. See, I had to get high up.

My uncle tells me that they have been digging out these columns here for some time, and many kinds. But now there is a real mighty boulder coming. Once, a fellow had come from France to measure the ground and gushed with excitement, as if he had found a great treasure. Had pointed that we’ll go in here and hopped around the rock face this way and that, brandishing his measuring stick.

And that’s all very well. The work started and it’s lasted a good while. First we scraped away the lichen, roots and tough coating of earth. Then we started drilling holes into the bedrock. It made one’s ears pop when the first strikes were thrown. Like firing a thousand cannons at the same time.

Dad’s shirt has wrinkled with sweat. He raises the sledge hammer high above his head and tenses his arms to give the strike some pace before it stops on the thick head of the drill. This is the fourth drill already.

In the night, dad’s back hurts. He moans and tosses restlessly. The sound of striking the rock comes from outside. I remember when it was still summer and we could go swimming. ■

Transl. Annira Silver

P ietarin lisäkin kirkon 48 graniittipylvästä sekä tsaari Aleksanteri I:n muistomerkin jalustan päälle päätynyt maailman suurin monoliitti on louhittu 1830-luvun alussa Virolahdelta. Enimmillään louhoksella oli 2 000 työntekijää, pääosin Venäjältä, mutta myös Virolahdelta. Ranskalaisen arkkitehdin Auguste Ricard de Montferrandin suunnitteleman muistomerkin pylvästä oli parhaimmillaan yhtä aikaa irrottamassa 275 miestä. Pylvään päälle syntyi lopulta käärmettä ristillä murskaava enkelipatsas, jolla on Aleksanteri I:n kasvot.

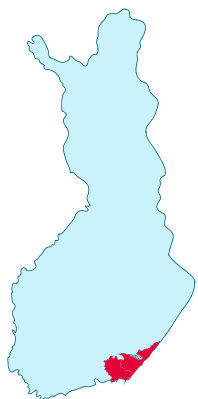
T he 48 granite columns of St. Isaac’s Cathedral in St Petersburg, as well as the world’s largest monolith which ended up on the plinth of the memorial to Tsar Alexander I, were quarried in Virolahti in the early 1830s. At its peak, the quarry employed 2,000 labourers, mostly from Russia, but also from Virolahti. It took the concerted efforts of up to 275 men to dislodge the pillar for the memorial, designed by the French architect Auguste Ricard de Montferrand. The pillar was eventually topped with a statue of an angel with Alexander’s features, crushing a snake with a cross.

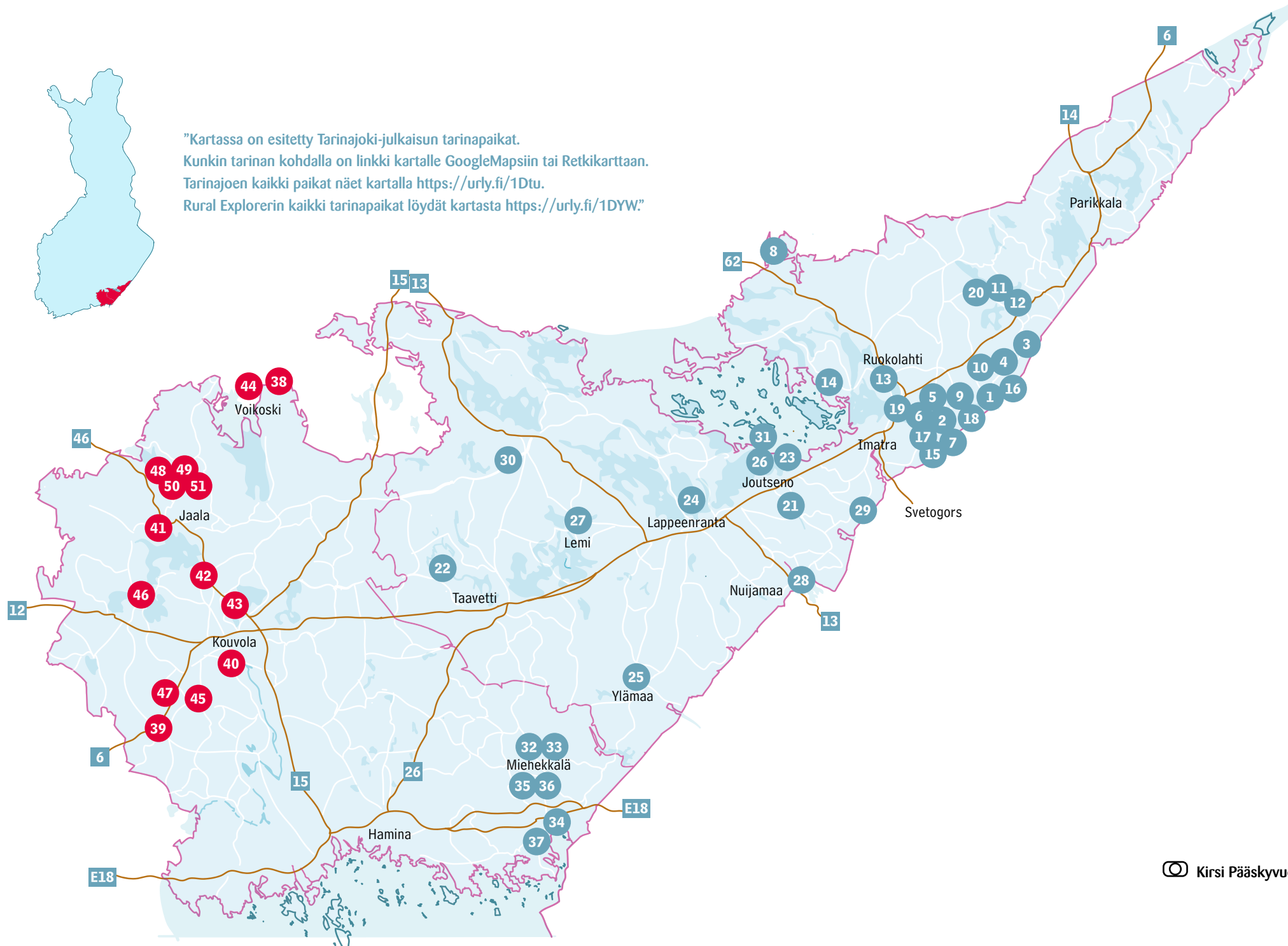
<https://urly.fi/1Dah>

Anu Nuutinen

"Kartassa on esitetty Tarinajoki-julkaisun tarinapaikat.
Kunkin tarinan kohdalla on linkki kartalle GoogleMapsiin tai Retkikarttaan.
Tarinajoen kaikki paikat näet kartalla <https://urly.fi/1Dtu>.
Rural Explorerin kaikki tarinapaikat löydät kartasta <https://urly.fi/1DYW>."

IV POHJOIS-KYMENLAAKSO / NORTH KYMENLAAKSO

EEMELI JA LYYTI (38)

Siinä he seisovat, lähellä toisiaan mutta ei liian liki. Katsovat suoraan kuvaan, toinen toista pidempi, mies lyhyenlätä. Lyytin silmissä on tahtoa, Eemelin ohuen sängyn peittämät kasvot pilkkovat puita.

Eemeli tekee matkaa ja käy lääkärillä. Mennessään ja tullessaan saattaa kylän koltiaisia ruotuun. Pahasti vilkaisee erästä, jonka tietää heittäneen perunan mökkinsä ikkunaan. Muita mulkaisee ja ärähtää ulkosalle erehtyneelle väelle. Lääkäriässä kiukku porisee yli, kun nulikka kieltää häneltä voim syönnin. Eemeli tokaisee siihen, että köyden hän voi kyllä margariinilla rasvata, mutta suuhun asti sitä ei riitä.

Mennään vuosia taaksepäin. Kukkolan tilalla hän huomaa piian. Vanha tuo on Eemelin silmissä, mutta ylväs näky. Korkeammalta maailmaa katselee. Hymyilee piika rengille, ja Eemeli latelee unelmiaan, kiertää ja kaartaa, piirittää ja pyörittää. Eikä siihen kauan mene, kun löytävät toisensa pienestä mökistä. Uuni hehkuu ja kuivat heinät kurkistavat patjan pienistä aukoista. Parempi näin, Lyyti miettii ja ojentaa jo kaapista miehelleen särvintä.

Eemeli on vedenhakumatalla. Varautuu mielesään siihen, että sanomista tulee. Vaikka luvan kanssa kuljetaan, aina jollakin on jotakin sydämellään. Lyyti on tarkka vedestä ja että sitä myös käytetään. Eemeli pärjäisi vähemmälläkin, mutta ei asetu vastaan. Kun pääsee naapurin kaivolle, siellä on jo muutama muukin vetämässä sankoa ylös. Vettä loiskuu maahan ja joku

alkaa soimata toista tuhlariksi. Kireätä on, Eemeli tuumaa, eikä tällä kertaa viitsi ryhtyä kilpasille. Lehmällä on jano ja taitaa sikakin tarvita omansa.

Omenapuut olivat komeassa kukassa loppukeväästä ja nyt Lyyti ja Eemeli poimivat hedelmät puista. Eemeli jää vielä ravistamaan loppuja, kun Lyyti katoaa metsään. Luonto oli tänä vuonna reiluna mustikoiden kanssa ja Lyyti kyllä tietää, mistä noukkii omansa. Se on salainen paikka, eikä sitä tiedä edes Eemeli. Lyyti pelkää, että jos sille kertoo, se saattaa humalapäissään paljastaa, vaikka ei viinaksiin pahasti koske. Siksi saattaa ryhtyä löpöttämään.

Eemeli hipaisee mökkinsä sivuhirttä omistajan elkein. Paljon muuta hänellä ei olekaan. Maa kuuluu Kukkolalle ja jostakin torpan pitää pohja ottaa. Vuokraa vastaan Eemeli tekee töitä kymmenen päivää vuodenkierron aikana, muun ajan halkoo metsissä puita, kyntää peltoja ja niittää viljaa. Mieluiten hän istuisi ongella Repovedellä ja ihmettelisi katiskaana narrattuja kaloja.

Pullan huumaaava tuoksu täyttää mökin. Kahvi porisee tulella. Eemeli kampa hiuksiaan, kun on sentään juhannus ja vieraita tulossa. Lyyti hämmentää hellan äärellä rusinasoppaa. Eemeli katsoo pöydälle aseteltuja paksuja pullasiivuja ja vesi herahtaa suuhun. Radiossa joku alkaa laulaa. Eemelin tekisi mieli laulaa mukana, mutta ei sentään kehtaa.

Lyytillä on hurskas ilme. Lukee Sanaa. Kohta jo asettelee huiviaan hiustensa peitoksi. Eemeli kiskoo takkia ylleen. Ulkona hämärtää. Lähetysiltan ovat menossa molemmat. Lyyti kulkee edellä ja hänestä muutaman metrin päässä pienikokoinen ukko askeliaan mittailien. Eemeli ei niin Jumalasta tiedä, mutta mielellään kulkee Lyytin matkassa.

Kesällä Lyyti tulee totisena takaisin Mäntyharjulta. Keväällä oli vielä perunat istutettu yhtä vikkelästi kuin aina ennenkin, mutta sitten oli alkanut yskintä, joka ei ollut pois lähtenyt. Eemeli tuijottaa vaimoaan mykkänä. Kauhutarttuu silmiin ja pusertaa kyyneleet poskille. Vapina pakottaa tuijottamaan ikkunaa. Keuhkot ovat rikki, Lyyti kertoo, ja jotenkin Eemeli tietää, että ei niitä enää ehjäksi saada. Lyytiä hän ottaa kädestä kiinni, ja vähän kuin kainosti, varoen silittää vaimonsa paperinohutta ihoa.

Nyt Eemeli istuu äijien kanssa saunassa. Kuuma lämpö laskeutuu korville ja nipistää kivasti. Joku muis-telee Eemelin merkkipäiviä, kun Kukkolan talon nuori herra tarjosi Eemelille viinaa ja härnäsi, että tämä ei uskalla ottaa, kun Lyyti rökittää. Eemeli hymyilee. Juttua toistetaan, ja olihan se aika hyvin lohkaistu. Että annahan tänne. Minä laulan Lyytille vähän härskin laulun, niin se siitä leppyy. Meidän Lyyti. ■

Pekka Vartiainen

Nuolnimeessä asunut Eemeli syntyi vuonna 1900. Eemeli oli kotoisin noin puolen kilometrin päästä, Lamposen tilalta. Hänen isänsä oli siellä torpparina. Eemeli tuli Kukkosille rengiksi ja työmieheksi, Lyyti piiaksi. Lyyti oli ilmeisesti syntynyt vuonna 1888. Hän oli Eemeliä 12 vuotta vanhempi. He asustivat Kukkolan tilalla pienessä torpassa. Heillä ei ollut lapsia. 60-luvun lopulla Lyyti sairastui ja kuoli keuhkosityöpään. Eemeli asui tämän jälkeen mökissä 16-17 vuotta yksikseen.

Eemeli kuoli vanhainkodissa 84-vuoden ikäisenä. Hän ehti asua Nuolnimeessä pitkälti yli 50 vuotta.

<https://urly.fi/1DaQ>

Anu Nuutinen

<https://urly.fi/1AXQ>

EEMELI AND LYYTI (38)

Here they stand, next to one another but not too close. Eyes straight at the camera, one taller than the other, the man rather short in stature. Lyyti's gaze reveals a strong will; Eemeli's thinly stubbled face could split logs.

Eemeli takes a trip and visits a doctor. On the way out and coming back, he puts the fear of God in the village tearaways. Casts a dark look at one who he knows chucked a spud at a window of his cabin. Scowls at the others and growls at folk who happen to be out and about. At the doctor's surgery, his fury gets the better of him when the young upstart tells him to give up butter. Eemeli retorts that he might well grease a rope with margarine, but there's never sufficient for his mouth.

On the Kukkola farm he sees the serving wench. His eyes tell him she is old, but she is a noble sight. Surveying the world from a higher aspect. The wench smiles at the farm hand, and Eemeli tells her his dreams, circles and ambushes, stalks and spins her around. And it doesn't take long for them to find each other in a small cabin. The fire glows and dry hay pokes out of the small holes in the mattress. Better this way, Lyyti thinks, already handing supper to her husband from the cupboard.

Eemeli is out to fetch water. Mentally prepares himself that there will be words. Even though he has leave, someone always has a bone to pick. Lyyti is a stickler about water and that it is used, too. Eemeli would do with less, but he doesn't oppose her. When he reaches the neighbour's well, there are a few others

also filling their pails. Water gets slopped to the ground and someone starts calling the other a wastrel. Some folks are on a tight fuse, Eemeli reckons, not bothering to go one better this time. The cow is thirsty and the pig probably needs some, too.

The apple trees blossomed splendidly in late spring, and now Lyyti and Eemeli harvest the apples from the trees. Eemeli stays behind to shake down the rest, as Lyyti is off to the forest. Mother Nature was generous with bilberries this year, and Lyyti knows the place to pick her supply. It's a secret spot not known even to Eemeli. Lyyti is afraid that if she tells him, he might let it slip out sometime in his cups – although he mostly keeps away from liquor.

Eemeli's hand touches a log on the side of his cabin, a gesture of ownership. It is just about all he has. The land belongs to Kukkola, and a crofter's cabin must sit somewhere. In lieu of rent, Eemeli works on the farm for ten days over the year, the rest of the time he logs in the forests, ploughs fields and scythes grain crops at harvest time. Best of all, he likes to sit by Repovesi lake with his fishing rod, admiring the fish he has lured into his trap.

The gorgeous smell of sweet pulla bread fills the cabin. The coffee gurgles on the stove. Eemeli combs his hair; it's Midsummer after all and there are visitors coming. Lyyti is stirring a kissel of raisins by the cooker. Eemeli sees the thick slices of pulla set on the table; they make his mouth water. Someone starts singing on

the radio. Eemeli would like to sing along, but thinks better of it.

Lyyti's face has the pious look. She reads the Word. Soon she is tying her kerchief over her head. Eemeli pulls on his coat. Outside, the dusk is falling. They are both off to the missionary meeting. Lyyti walks in front and a few metres behind her the slight husband in measured strides. Eemeli is not so sure about God, but he likes to walk along with Lyyti.

In the summer, Lyyti returns from Mäntyharju looking serious. She had still planted the potato sets as deftly as ever in the spring, but then had come the coughing that had never stopped. Eemeli stares at his wife mutely. Terror catches his eyes and squeezes the tears onto his cheeks. The shaking forces him to fix his eyes on the window. The lungs are shot, Lyyti says, and somehow Eemeli knows that they can't be mended. He takes Lyyti's hand and, kind of bashfully, gently strokes his wife's paper-thin skin.

Eemeli sits in the sauna with the chaps. The hot steam descends to his ears and gives them a pleasant nip. Someone remembers Eemeli's birthday party, when the young master of Kukkola offered him liquor and teased that he won't dare to take a drink, as Lyyti will do him over. Eemeli smiles. The story is often repeated; it was a pretty good quip. Let's be having some. I'll sing her a song that's a bit rude, and she'll soon settle down. Our Lyyti. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1DaQ>

Anu Nuutinen

<https://urly.fi/1AXQ>

Eemeli, who lived at Nuolnemi, was born in 1900. He came from the Lamponen farm about half a kilometre away. His father's father was a crofter there. Eemeli came to Kukkonen as farm hand and labourer, Lyyti as maidservant. Lyyti was evidently born in 1888. She was 12 years older than Eemeli. They lived in a small crofter's cabin on Kukkola farm. They had no children. Towards the end of the 60s, Lyyti became ill and died of lung cancer. Widowed Eemeli lived alone in the cabin for 16 or 17 years.

Eemeli died in a care home at the age of 84. He had lived in Nuolnemi way over 50 years.

ELIMÄEN KIRKKO (39)

Elimäen vanhalla kirkolla on syvä menneisyys, joka ulottuu lähes 400 vuoden taakse. Siksi ei olekaan ihme, että monet tarinat ovat aikojen kuluessa seuranneet sen historiaa.

Kerrotaan, että kun kirkkoa oltiin rakentamassa, ei sen nykyiselle paikalle vaan toisaalle, kirkkorakennus romahti aina kasaan. Valmista ei saatu aikaiseksi, vaikka kuinka monta kertaa yritettiin. Siinä vaiheessa jo epätoivoiset rakentajat päättivät valjastaa hevosten sijaan vahvan härän vetämään hirsikuormaa ja pystyttää kirkon sinne, minne musta härkä kuormansa kanssa pysähtyy. Härkä seisahtui Elimäen järven rannalle.

Väitetään myös, että kirkko ei pysynyt pystyssä, koska se ei saattanut katsella omaa kuvaansa järven pinnalta.

Musta härkä on mukana myös kertomuksessa, joka sijoittuu isonvihan jälkeiseen aikaan. Kirkon iso kello piilotettiin maassa olevilta venäläisiltä läheiseen lampeen, ja kun sitä oltiin myöhemmin nostamassa ylös, eräs muija huudahti: ”Elimäen vanha härkä tulee!” Tällöin pelästyneiden miesten ote nostoköysistä kirposi ja kello putosi takaisin lampeen. Siellä lammessa se on tiettävästi edelleen.

Erään kerran rosvo kävi varastamassa kirkon ehtoollisastiat ja kätki ne muualta saaliiksi saamiensa hopea- ja kultarahojen kanssa lähistöllä olevan mäen

onkaloon. Ennen kuin rosvo palasi kätkölleen, hän sairastui, mutta paljasti ennen kuolemaansa salaisuuden ystävälleen. Mutta tämä ei kuitenkaan koskaan saalista löytänyt.

Kun kirkkoa oltiin kerran korjaamassa, Peippolan kartanon häijy ja kopea isäntä ajoi hevosella kirkkoon. Rangaistukseksi röyhkeästä teostaan hänet määrättiin istumaan kirkon mustaan penkkiin. Mutta rikas kun oli, hän välttyi itse tuomiosta. Herran hattu ja keppi kärsivät rangaistuksen hänen puolestaan.

Kirkon mustalle penkille istutettiin muitakin väärintekijöitä ja monen monta kertaa siellä nähtiin istuvan juopuneita ja kiljuvia miehiä. Paikkakunnan kuuluisa varas Kopakka-Liisa sai istuntoa peräti kolme kertaa, minkä jälkeen päätettiin, että ei häntä enää viitsitä penkille asettaa. ”Kopakka-Liisan anastamista tavaroista hyötyvät niin isännät kuin emännätkin”, kuten eräskin vääräleuka totesi.

Elimäen kirkkoa alettiin rakentaa osittain kuivatun järven pohjalle 1638. Myöhemmin kirkkoa laajennettiin ja järven kuivausta jatkettiin edelleen. Ennustuksen mukaan kuivauksella tulee kuitenkin olemaan karmea hintansa. Kun järven pohja joskus alkaa kuivuudesta halkeilla, koko kirkonväki kirkkoineen hukkuu aaltojen alle. ■

Pekka Vartiainen

ELIMÄKI CHURCH (39)

The history of the old Elimäki church reaches back almost 400 years. It is said that when the building works of the church began, for some mysterious reason nothing was completed.

Time and again, the foundations collapsed or some other strange thing happened. The builders were becoming desperate, so they decided to harness a powerful ox to draw a load of logs, instead of horses. They would erect the church on the spot where the black ox with its load stops. The ox stopped on the shore of the Elimäki lake, and that is where the church then went up.

The construction of Elimäki church began in 1638 on the bottom of the partially drained lake. The church was later extended, and the lake was drained further. But according to prophecy, the price of draining of the lake will be terrible. In the future, when the lake bottom starts to crack from drought, the whole congregation will drown under the waves.

The black ox also appears in a story set in the time after the Greater Wrath. The big church bell was hidden from the occupying Russians in a nearby pond. Later, when it was being retrieved, an old woman yelled: ”The old ox of Elimäki is coming!” This startled the men, they

let go of the ropes, and the bell plunged back into the pond. As far as anyone knows, it is still there today.

Once, a thief had stolen the communion ware from the church and hidden it with his other loot in a hollow of a nearby hill. Before the thief was able to return to his hiding place, he was taken ill. On his deathbed, he revealed the hiding place of the loot to his friend. In spite of this, he never found the hoard.

On one occasion, when the church was being repaired, the aggressive and arrogant master of Peippola manor drove his horse into the church. As punishment for his impudent deed, he was sentenced to sit in the ’black bench’ of the church. But being rich, he did not need to take his punishment. Instead of himself, he placed his hat and walking stick on the bench.

It was customary to sit offenders on the black bench of shame in the church. Many a time it held drunken and roaring men. Kopakka-Liisa, the famous local thief, was sentenced to sit there on three occasions, after which it was decided not to bother any more. ”Kopakka-Liisa is more use to the rich as a thief than being punished,” one wisecracker remarked. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1Db4>

Anu Nuutinen

Elimäen kirkko on Suomen vanhin puukirkko. Sitä on rakennettu useaan otteeseen vuodesta 1638 alkaen. Kirkon kellotapuli ja kiviaita on rakennettu 1700- ja 1800-lukujen taitteessa.

Elimäki church is the oldest wooden church in Finland. Its construction began in 1638 and continued in several stages. The bell tower and the stone wall surrounding the churchyard were built at the turn of the 1700s and 1800s.

HIIDENVUORI (40)

Kansantarun mukaan Hiidensaaren korkeimmalla kohdalla, Hiidenvuorella asusti aikoinaan Hiisi, paholaismainen ukko, jolla oli tapana ahdistella naisia näiden pyrkiessä kirkonmenoihin. Vesitie jumalanpalvelukseen kulki Hiidenvuoren sivuitse ja päättyi manteeella lahteen, josta oli tarkoitus jatkaa matkaa jalan. Hiisi iski silloin kiinni erityisesti kevytkenkäisiin ja muihin maineeltaan huonoihin naisiin, joiden matkanteko usein tyssäsi siihen.

Myöhemmin lahtea alettiin kutsua Naislahdeksi.

Hiisi asusti linnaa, josta oli upea näköala yli Kymi-joen, ja jonka sanottiin olleen hiisien kesälomapaikka. Kerrotaan, että maiseman kauneudesta ”kyyneleitä vuodattavat” kävijät saattoivat silloin kuulla hiisien soiton, jossa hongat humisivat ja kosket kolisivat. Myöhemmin luonnon äänet vaihtuivat 2-riviseen harmonikkaan, kun matkustavaiset ja pitäjän nuorisokokoontui vuorelle laulamaan ja tanssimaan.

Hiidenvuoren kallioiseen pintaan uurretut kirjaimet ja vuosiluvut kertovat nekin omia tarinoitaan vuoren kiehtovasta historiasta. ■

Pekka Vartiainen

<https://urly.fi/1Db7>

Anni Jokitalo

A folk tale has it that at the highest point of Hiidensaari island there used to live Hiisi, a devilish old man who was in the habit of harassing women on their way to church. The waterway to the church service passed the side of Hiidenvuori hill, ending at a mainland bay, from where the journey continued on foot. This is when Hiisi would strike, particularly promiscuous women or those with otherwise bad reputations, whose journeys often ended here.

The bay was later called Naislahti or 'Women's Bay'.

Hiisi lived in a castle with a magnificent view across the Kymijoki river. The castle was the summer residence of the Hiisi tribe. It is said that visitors 'shedding tears' over the beauty of the landscape may have heard the hiisis' music, in which ancient pines whispered and the rapids roared. Later the sounds of nature were replaced by a 2-row accordion, when travellers and the youth of the parish gathered on the hill to sing and dance.

The initials and years carved on the rocky surface of Hiidenvuori also tell their own tales of the hill's fascinating history. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1Db7>

Mikko Europaeus

JAALAN JUOPPO PAPPI (41)

THE DRUNKEN PRIEST OF JAALA (41)

Korttia iskettiin jo kuudetta tuntia. Noesta ja savusta harmaiden ikkunoiden läpi sarasti aamun kajoa. Kapakan matalassa sivuhuoneessa viisi miestä sipautti ähkien korttia pöytään. Äkäisesti potkaiseva viina sai kunkin vuorollaan päästämään kirouksen tai hermostuneen naurahduksen, joka kohta taittui yskänpuuskaan. Paljoa ei puhuttu, jotakin vain mutistiin, örähdettiin panosten asettamisesta tai käden näyttämisestä. Kiirettä ei ollut kuin peliin ja viinan juontiin.

Pöydän ääreen oli kokoontunut pieni piiri kylän mahti- ja joutomiestä. Oli suutaria ja isäntää, kartanon pehtoria ja päämiestä. Eräs heistä oli turpeaan punaan itsensä saattanut Jaalan pappi, jonka nähtiin toikkaroivan yhtä tukevassa humalatilassa niin kylän raitilla, markkinoilla, kinkereillä kuin saarnastuolissa. Sanan julistaja ei tehnyt eroa arjen tai pyhän välillä.

Nyt olivat kuitenkin rahat melkein pelattu ja viinaakin pikarin pohjalla pari vaivaista tippaa. Ikävä katumus ja vihlova särky alkoi kihota papin päähän. Tämän vielä lyön ja sitten lopetan, pappi päätti mielessään ja tuijotti korttejaan. Seurueessa kokkapuheiden määrä ja panosten

nokittelu kiihtyi. Papilta loppuivat rahat ja hän ehdotti tovereilleen järjestelyä, jolla pääsisi katsomaan muiden kortit. Kun hän huomenna – tai siis tänään – kipuaa saarnastuoliin, ensimmäinen sana, jonka hän saattaa ilmoille kirkkoväen kuultavaksi, olkoon kirosana.

Otsat hikeä valuen ja punaiset posket hyllyen iloinen seurue hyväksyi papin hilpeän vedon. Kortit katsottiin, papin käsi voitti, ja rahat hän saisi kunhan pitäisi kiinni lupauksestaan.

Seuraavana aamuna kirkon eturiviin asettautui joukko, jota siellä ei oltu aikoihin nähty. Pappi laahusti sakastista, nousi saarnastuoliin vain hiukkasen horjuen, loi tuiman katseen seurakuntaansa ja aloitti jyrähtäen: ”Perkele!” ja jatkoi voitonriemuaan vain vaivoin pidellen: ”... joka vietteli Jeesusta...” Eturivin miehet katselivat toisiaan, nyökkäsivät ja nousivat hetken päästä penkeistään. Veto oli hävitty, rahat menetetty. Hiljaa hiipien he kulkivat kirkkoväen ohitse, jonka ilmekään ei ollut papin puheen aikana värähtänyt. ■

Pekka Vartiainen

The card game was in its sixth hour. The dawn glowed pale through the windows, grey from soot and smoke. In the low-ceilinged side room of the tavern, five men were grunting and slapping their cards on the table. The vicious kick of the liquor made each man in turn let out a curse or nervous laugh, which soon broke into a fit of coughing. Not much was said, most words were mumbled or grunted. There was no rush for anything other than the card game and drinking.

Around the table was a small circle of village power men and idlers. There was the shoemaker and farmer, bailiff of the manor and overseer. One of the company was the Jaala priest, who had drunk himself into a state of permanent turgid ruddiness of complexion and was seen lurching in equally solid states of drunkenness in the village road, markets, catechetical meetings and pulpit. The proclaimer of the Word made no difference in his actions between workday and holy day.

But now the money was almost all gone and even the liquor down to a few miserable drops in the bottom of the glass. An unpleasant sense of regret and a searing ache were entering the priest's head. "I'll just see this hand and then I'll stop," the priest determined to himself, staring at his cards. In the party, the jesting talk and raising of stakes gathered momentum. The priest's

money ran out, and he proposed an arrangement to his comrades by which he would get to see the other players' cards. Tomorrow – or today, in fact – when he climbs into the pulpit, the first word he will utter for the congregation to hear would be a swear word.

Running with perspiration and red jowls juddering, the cheerful company accepted the priest's jolly wager. The cards were shown, the priest's hand won, and he would keep the money if only he keeps his promise.

In the morning, the front row in church was occupied by a group not seen there for a long while. The priest lumbered from the sacristy, ascended to the pulpit only slightly swaying, cast a grim eye over his congregation and began with a thundery bellow: "Bloody hell!" the priest began, held a pregnant pause, and went on, barely hiding his triumph: "Hell is, as Jesus says in the Gospel of Mark, 'a place where their worms never die and the fire is not quenched'." The men in the front pew looked at each other, nodded, and soon got up. The wager was lost, the money gone. Silently they sneaked past the congregation, which had not batted an eyelid listening to the priest's old familiar sermon. ■

Transl. Annira Silver

Kertomus viinaan menevästä Jaalan papista on tallennettu 1961 kansanperinteen arkistoon. Tarinan mukaan Jaalassa oli juoppo pappi, joka pelasi myös korttia. Erään kerran hän löi vetoa siitä, että päästää ensitöikseen kirosan, kun pyhäaamuna nousee saarnatuoliin. Vetoa tultiin sitten todistamaan kirkkoon sunnuntai-aamuna. Pappi nousi tuolloin pönttöön ja kirosi: ”Perkele, joka vietti Jeesusta...”, eikä kukaan huomannut tapahtuneen mitään poikkeavaa.

The story of the Jaala priest, who was partial to a drink, is recorded in the 1961 folk narrative archive. The story has it that the priest was a drunkard, who also liked to play cards. On one occasion, he wagered that his first words would be a curse when he enters the pulpit on Sunday morning. His companions turned up in church on the Sunday to witness the bet. The priest entered the pulpit and swore: ”Bloody hell is, as Jesus says...” and nobody noticed anything unusual.

ORAVAN MATTI (42)

Matti takoo punaisena hehkuvaa rautaa. Ilmeettömät kasvot ovat savusta ja noesta mustat, kuten koko mies. Alasin tärähtää, kun Matti iskee, kääntelee raskailla hoitimillaan muotoaan saavaa terää, sohi hiillokseen lisää liekkiä.

Miehen kasvoissa ei mikään värähdä, mutta mielessä sitäkin enemmän. Huolet tekevät elämästä nyt vaikeaa. Kun maat on häneltä näin rosvottu, eikä huomista ole varmaa tietoa. Tulivat miehissä yhtenä päivänä ja sanoivat, että se on Matti nyt niin. Että tästä etiäpäin tämä paja saa toisen isännän. Ja maat sitä myöten.

Koko ikänsä hän oli näissä maisemissa ollut. Raivo antaa Matin iskuille lisää voimaa. Kipinät sinkoilevat ja jokunen uhkaa sytyttää pielustalla olevat säkit tuleen. Matti potkii ne sammuksiin ja hetken mieleen välähtää polttaa koko roska.

Terä alkaa saada muotoa. Taas Matti ihastelee kesyttämäänsä rautaa. Upottaa sen vesiastiaan, josta nousee vaaleaa höyryä pajan täytteeksi. Hän se osaa. Terä hieman kuin kimmeltää valossa, joka siilautuu pienestä raosta sisään. Matti pitelee ja kohottelee rautaa paksujen kintaittensa välissä. Tätä eivät muut tee kuten minä, hän miettii, ja jokin uhma tai kurkkuun kuristunut kiukku nostavat mieleen halun ryhtyä toimeen.

Pienten kopperoitten ikkunoista kylän väki kohta seuraa, miten mustanpuhuva hahmo askeltaa päättäväisesti pitkin raittia. Kädessään pitelee raskasta vasaraa ja toisessa joitain raudankappaleita. Pysähtyy petäjän eteen ja iskee muutamilla vahvoilla iskuilla kappaleet syvälle puuhun. Oravan Mattihan se siinä. Mitähän on mielessä kun tuolla tavoin? ■

Pekka Vartiainen

Kymijoen varrella sijaitsevan Oravalan kylän ja sen mailla kohoavan kartanon historia ulottuu kauaksi menneisyyteen tarinoiden ja legendojen alkulähteille.

Kartanorakennus pystytettiin 1600-luvun lopulla ja kohta sen hallinnasta vastasivat komealta kalskahtavat upseerinimet Löschern von Hertzselt, Cedersparre, Marcks von Württemberg, von Brandenburg ja Sprengtport. Maan ja rakennuksen sijainti Ruotsin ja Venäjän rajalla teki siitä strategisesti tärkeän kohteen. Kartano siirtyi sen nykyisen suvun hallintaan 1868. Sisällissodan aikana 1918 kartanon mailla käytiin taisteluja, joiden seurauksena päärakennus ja kuusi muuta rakennusta paloivat. Mutta ennen kartanon perustamista tilaa hallitsi tarinan mukaan Oravan-Matti. Tästä on todisteena Ruotsin kuninkaan laatima maanomistuskirja 1300-luvulta, missä tämän vastapuolta edustaneita talonpoikia määrätään palauttamaan tila takaisin sen omistajalle, Mattiselle Orawalle.

Oravan-Matti oli ammatiltaan seppä. Kartanon pihalta löytyy vieläkin kivi, jonka väitetään olleen pajan tulisija, ahjo. Kiveen ovat uurtuneet hohtimen jäljet. Oma arvoituksensa on se, miten kylän pääväylällä kasvavan vanhan petäjän kylkeen isketty rautakiinnike ja puun sisältä löytyvä rautakappale liittyvät paikan "rautaiseen" historiaan. Kylän kanta-asukkaan nimeen voi törmätä edelleen, kun Valkealan kirjaston kirjastoauto Oravan Matti pyyhältää paikalle.

<https://urly.fi/1DbS>

Anu Nuutinen

Matti hammers at a piece of iron glowing red. His expressionless face is black with smoke and soot, as is the whole man. The anvil shakes with Matti's strikes; he turns the blade being worked with his heavy tongs, pokes the embers for more flame.

The man's face is perfectly still, but his mind is all astir. His life is now hampered by big worries. Since he has been robbed of his lands in this way, there is no certainty of tomorrow. The gang of them came one day and said, this is how things are now, Matti. That from here on in, this smithy shall have another master. And the lands along with it.

He had spent his entire life in these parts. His rage gives Matti's strikes extra strength. The sparks fly, and some of them almost set fire to some sacks cast on one side. Matti kicks the fire out, and for a moment the idea of burning down the lot flashes through his mind.

The blade is starting to take shape. Once again, Matti wonders at the iron he has tamed. He plunges it in a vat of water, releasing white steam to fill the smithy. He knows his job. The blade seems to glint in the light sifting in from a small crack. Matti holds and lifts the iron between his thick gauntlets. I am the only man doing this job, he thinks, and some defiance or fury knotted up in his throat puts him in the mind to do something.

In a moment, the village folk watch through the windows of their little cabins how a blackened figure passes along the road in determined strides. In one hand he has a heavy hammer and in the other some pieces of iron. He stops by a pine tree, and a few powerful strikes send the pieces deep into the tree. It's Oravan Matti. Wonder what is on his mind to make him do such a thing? ■

Transl. Annira Silver

The history of the village of Oravala and its manor house, on the banks of the Kymijoki river, stretches way back into the past, to the sources of stories and legends. The manor house was erected at the end of the 1600s, and soon it was occupied by the grand-sounding officer names of Löschern von Hertzfelt, Cedersparre, Marcks von Württemberg, von Brandenburg and Sprengtport. The position of the land and building on the border between Sweden and Russia afforded it a strategic importance.

The manor came to the ownership of its present family in 1868. During the Civil War in 1918, skirmishes took place on its lands resulting in the main house and six other buildings being destroyed by fire.

But the legend has it that before the manor was established, the estate was owned by Matti of Orava. The proof is in a land ownership record commissioned by the king of Sweden from the 1300s, where landed peasants representing his opposing party are ordered to return the estate to its rightful owner, Mattisef of Orawa.

Oravan Matti was a blacksmith by trade. A stone still sits on the manor house yard, said to have been the smithy fireplace, the furnace. The stone has grooves on it worn by the tongs. The connection to the 'iron' history of the site of an iron fastening hammered into the trunk of an ancient pine and a piece of iron inside the trunk is itself a mystery.

One may still bump into the name of the original inhabitant of the village when Oravan Matti, the Valkeala library van, sweeps in.

PUKKISAARI (43)

 <https://urly.fi/1Dc9>

 Mikko Europaeus ›

 Anni Jokitalo ~

Pukkisaari, vanhemmalta nimeltään Miehonlinna ja Linnasaari, on aikoinaan sijainnut kahden suurvallan, Ruotsin ja Venäjän rajalla ja toiminut sotilastukikohtana. Myöhemmin siitä muodostui tärkeä uittotukien erottelu paikka. Kallioiselle saarelle oli rakennettu tätä varten myös varastotiloja ja veneiden kunnostuspaikkoja. Aikoinaan saareen johti mantereelta kävelysilta, joka purettiin vuosien 2012–13 aikana. Nykyisin saari on luonnonsuojelualuetta.

Saaren vanha nimitys Miehonlinna juontaa juurensa siellä aikoinaan sijainneesta linnamaisesta rakennuksesta. Todisteita linnan olemassaolosta ei kuitenkaan ole, mutta tiedetään saaren toimineen ihmisten pako-, vartio- ja puolustuspaikkana. Saaren korkeimmalla kohdalla poltettiin merkkitulua. Nimi Mieho viittaa muinaiseen paikkaan, vaikka tarinan mukaan nimestä löytyy erään isännän isonjaon aikaan mäen harjalta kaikuva huutelu: "Mie hoilaan!"

Kymin Uittoyhdistyksen uittokeskus toimi saarella 1800-luvun lopulta 1990-luvulle asti. Tukinuitto päättyi kokonaan 2002, jolloin saarella olevat rakennukset jäivät rapistumaan. Hylätty Liljekvistin tai Lounimon suvun aikoinaan omistama huvila on rakennettu 1902.

Alue on tällä hetkellä UPM-Kymmenen omistuksessa. ■

Pekka Vartiainen

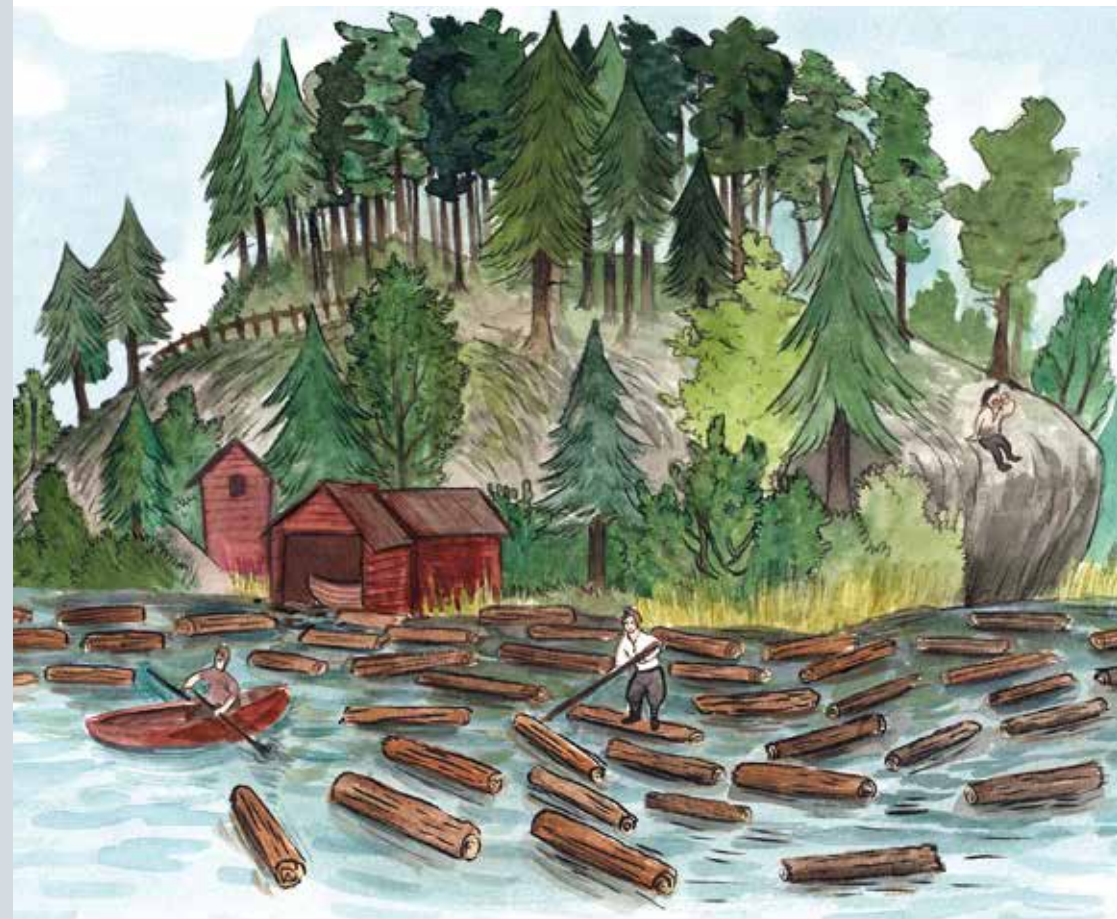
Pukkisaari, known in the past as Miehonlinna or Linnasaari, used to lie on the border between the two mighty nations of Sweden and Russia and operated as a military base. Later it became an important sorting station of log floats. For this purpose, warehousing and boat repair facilities had been built on the rocky island. It used to be connected to the mainland by a boardwalk bridge, which was dismantled in 2012-13. Today the island is a nature reserve.

The island's old name, Miehonlinna, has its roots in the castle-like building it once held. However, there is no proof of the castle's existence, but the island is known to have served as people's place of escape, keeping watch and defence. Beacons were lit on the highest point of the island. The name Mieho refers to an ancient place, although a persistently enduring tale connects the name to a farmer yelling from the hilltop during the Basic Land Consolidation: "Mie hoilaan!" [I'm hollering!]

Kymin Uittoyhdistys had its log float centre on the island until the 1990s. All log floating ended in 2002, leaving the island's building to decay. An abandoned villa, owned in the past by the Liljekvist or Lounimo families, was built in 1902.

Today the area is owned by UPM-Kymmene. ■

Transl. Annira Silver

PÄSSINHAKU- REISSU (44)

FETCHING THE RAM (44)

Siellä se karjalainen taas vetää aariaa. Liekö ranskaa tai italiaa. Hoputtaa hevostaan ja rat-
taiden alla olevat kumipyörät rouskuvat tietä. Humalassa kun on, pitelee suitsista, ettei vauhti kaada selälle. Hiukset hulmuten ja silmät leiskuen se hoilaa niin, että metsä raikaa. Mutta komea ja kaikuva on ääni, toki. Ja hyvä, että kulttuuri ja sivistys näin saapuu meillekin, vaikka on alati vaarassa tipahtaa kuskin pukilta.

Miehet ovat juoneet turhankin monta päivää putkeen. Kesä sen saa aikaan. Vaikka kyllä se niille talvellakin maistuu, ja miksei muinakin aikoina. Mutta ylimääräiseksi on meno kyllä mennyt. Kylillä on alkanut kiertää tarina kolmesta äijästä, jotka menivät ostamaan pässiä tutulta mieheltä. Sinne lähdettiin pakettiautolla, jonka hyttiin mahtui vain kaksi, kun kolmas nostettiin takaosaan. Hyvässä tuioterissa olivat jo lähdettäessä, mutta ottivat silti mukaansa neljä pulloa viinaa.

Kyllä noilla aineilla kaupat tehdään. Joten kotimatikalle saatiin pässi kyytiin ja humalainen äijä sen seuraksi ahtaaseen koppiin. Määränpäätä lähestyttäessä noustiin jyrkkää mäkeä, kun takaa alkoi kuulua aikamoista kolinaa ja rytkettä. Auto pysäytettiin mäen päälle. Kohta takaluukun ovet avattiin ja sieltä kierähti ulos verinen mies, joka jäi tuijottamaan muita silmät päässä pyörien. Ennen kuin sammui sai sentään tokaistua, että älkää huoliko veljet, veri ei ole minun vaan pässin. Vedin siltä kurkun auki, kun rupesi hankalaksi. ■

Pekka Vartiainen

<https://urly.fi/1DaQ>

Anu Nuutinen

There's that Karelian belting out his arias again. Could be French or Italian. Spurs on his horse and the rubber tyres under his cart crunch along the road. Being intoxicated, he hangs on to the reins to stop himself falling flat on his back with the speed. Hair flying and eyes flashing, he hollers so everyone can hear him. But, sure, his voice is fine and powerful. And it is a good thing that we are introduced to culture and sophistication in this way, albeit in constant peril of falling off the driving seat.

The men have been on a drinking binge lasting too many days together. It's the summer that brings it on. Although they do have a taste for it in winter too, and why not in other seasons besides. But the partying has gone over the top now. A tale has begun to circulate in the villages of three fellows who went to buy a ram from a man they knew. They set off in a van with room in the cab for just two people, with the third hoisted into the back. They were already well merry on leaving, but took four bottles of hard liquor along anyway.

They'd be sure to help clinch the deal. So, on the way home they had the ram on board and the drunken fellow keeping it company in the small van. Nearing their destination they were climbing a steep hill, when there was a terrible clatter and banging from the back. They stopped the van on the brow of the hill. They opened the back doors and saw a bloody man fall out, staring at the others with his eyes rolling in his head. Before passing out, he did manage to say: "No worries, brothers, the blood's not mine, but the ram's. I slit its throat when it turned stropky." ■ Transl. Annira Silver

Kymenlaaksoon, Nuolnimelle
sijoittuvaa tarinaperinnettä.

Folk narrative from Nuolniemi,
Kymenlaakso.

RAAVUOREN HALTIJA (45)

Painajaiseksi ne sitä kutsuivat, ja olihan se, painajaismainen näky.

Tarinoita Raavuoresta oli aina kerrottu, kätköön piilotetuista aarteista, vuorella melskaavista menninkäisistä, muinaisista sotilasleireistä, piruista ja eläimistä, jotka vuorta lähestyessään ryhtyivät käyttäytymään oudosti. Eräskin tarinaniskijä oli tosissaan väittänyt tavanneensa metsästysretkellään ukon, joka syöksyi suustaan ja sieraimistaan tulta ja olisi tullut päälle ellei hän olisi ehtinyt väistää.

Mutta kylmät väreet kulkevat vieläkin selkäpiitä pitkin, kun muistelen sitä, kun vanhempieni kanssa oikaisimme vuoren yli matkalla kotia. Hämärä oli jo laskeutunut ja tienoo hiljentynyt, ohut tuulenvire leyhätteli kevyesti oksistoa. Kiipesimme peräkanaa kapeata polkua ylös, isä edellä, sitten minä ja äiti viimeisenä. Nousu alkoi tuntua jo kintuissa ja hengitys tihentyä siihen tahtiin, että päässä teki kipeää.

Sitten kuulin takanani äidin sanovan jotakin isälle, joka kohta pysähtyi. Kaikki katsoimme polunvartta alaspäin. Meistä muutaman kymmenen metrin päässä seiso i linapäinen hahmo, jonka kasvot olivat hämärän peitossa. Muori ei vastannut mitään, vaikka äitini tältä jotakin kysyi.

Jatkoimme matkaa. Sivusilmällä huomasin, että nainen pysyi edelleen perässämme. Isä kiihdytti hie-
man tahtia, mutta välimatka takanamme askeltavaan – tai lipuvaan, koska näytti kuin hahmo olisi leijunut eteenpäin – pysyi samana. Sitten isä ja äiti pysähtyivät, kääntyivät hahmon puoleen ja kysyivät tiukkaan sävyyn tämän asiaa. Muori oli edelleen hiljaa, mutta kohotti sen verran päätään, että näin kammottavat kasvot, jotka olivat kuin sammaleesta. Tuohesta tehdyt silmät tuijottivat suoraan minuun, kunnes hahmo katosi yhtä äkkiä kuin oli ilmestynyt.

Myöhemmin minulle kerrottiin, että olimme kohdanneet Raavuoren haltijan, tai painajaisen, millä nimellä vanha kansa sitä kutsui. Kaikesta päätellen kyseessä oli sama kurttuista muori, jonka eräs poika oli hieman myöhemmin nähnyt saunassa, kun oli maannut jälkilöylyissä laverilla. Ovensuussa seisonutta hahmoa poika oli potkaissut, mutta satuttanut jalkansa kuin olisi piikkiin osunut. Siitä muori oli kuitenkin häipynyt, ja poika väitti nähneensä, miten se hävisi Moision saunalle, jossa olivat pelit alkaneet välittömästi soida. Ilosta vai kauhusta, mene ja tiedä. ■

Pekka Vartiainen

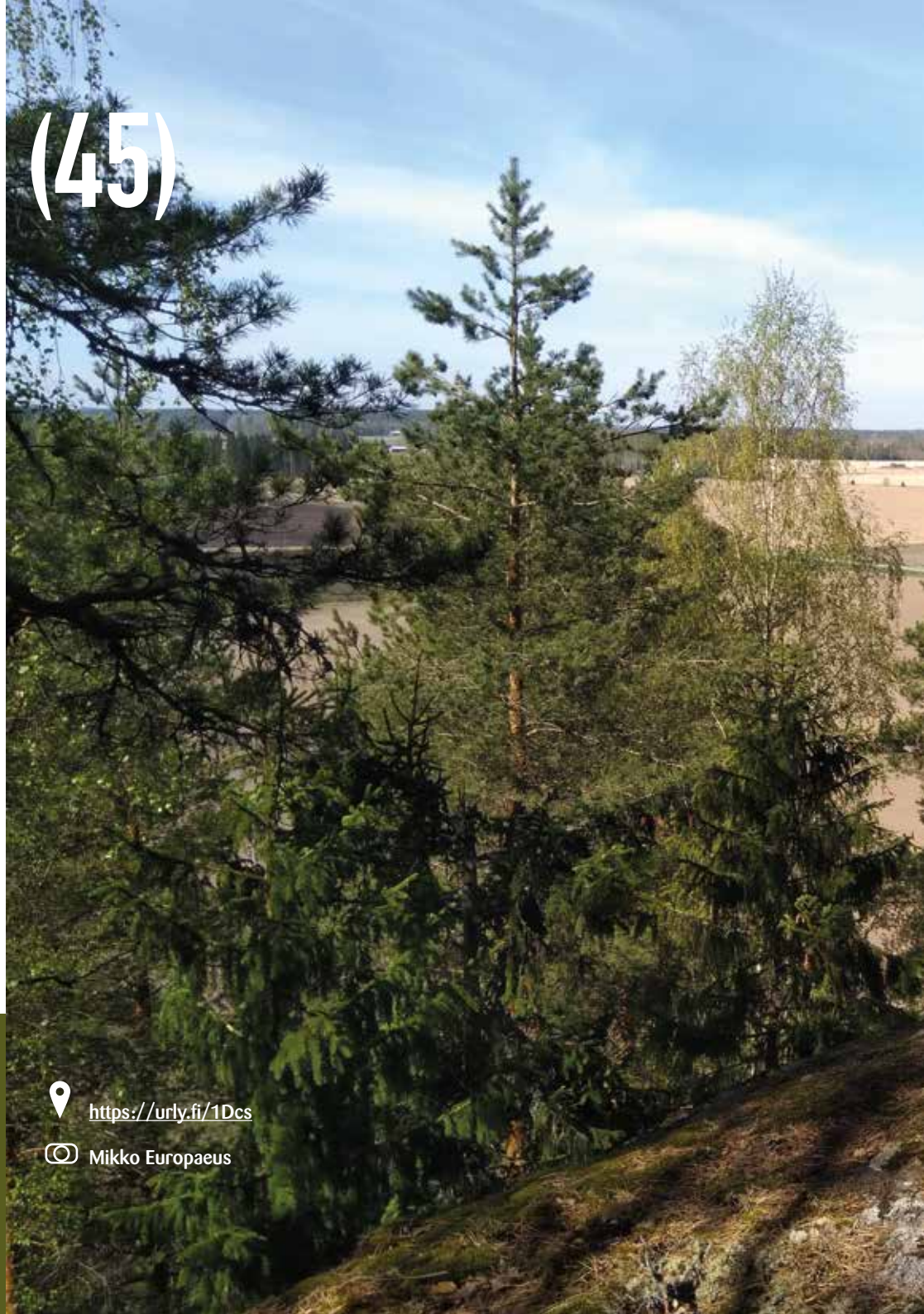
Elimäen Raavuorelta löytyy useita historiallisia maamerkkejä, joihin liittyy paljon vanhaa tarinaperintöä. Kertomukset haltijoista, piruista ja menninkäisistä ovat näistä yleisimpiä.

<https://urly.fi/1Dcs>

Mikko Europaeus

THE GUARDIAN OF RAAVUORI HILL (45)

They called it a nightmare, and indeed it was a nightmarish sight.

There had always been stories about Raavuori – of hidden treasures, goblins running riot on the hill, ancient military camps, devils, and animals that started acting strangely when approaching the hill. One storyteller had seriously maintained having met, on a hunting trip, an old chap spewing fire from his mouth and nostrils, who would have attacked him if he hadn't managed to scarper.

But my spine is still chilled remembering one time when my parents and I took a shortcut over the hill on our way home. Dusk had already fallen and the place was quiet, a thin breeze lightly stirring the trees. We climbed up the narrow track in single file, dad at the head, then me, and mother at the rear. We were already feeling the ascent in our legs and our breath was becoming rapid enough to hurt our heads.

Then I heard mother behind me say something to father, who soon stopped. We all looked back down the path. A few dozen metres from us stood a figure in a headscarf, her face blurred by the dusk. The old woman made no answer when my mother asked her something.

We went on. I saw from the corner of my eye that the woman was still keeping up with us. Dad increased the pace a little, but the distance to the figure striding forward – or gliding, as she appeared to float – remained the same. Then mother and father stopped, turned to the figure and asked what she wanted in a stern voice. The old crone was still silent, but raised her head enough for me to see a horrible face that looked like it was covered in moss. The birch-bark eyes stared directly at me, until the figure vanished as suddenly as she had appeared.

Later I was told that we had encountered the supernatural guardian of Raavuori, or its nightmare, which is what the old folk called it. From all accounts it seemed to have been the same wrinkled hag whom a boy had some time later seen in the sauna, while lying on the bench enjoying the last of the mellow heat. The boy had kicked the figure standing in the doorway, but injured his foot like he had hit a spike. Anyhow, the old woman had vanished with that, and the boy claimed to have seen her enter the Moisio sauna, where music had immediately begun to play. With joy or terror, that's anybody's guess. ■

Transl. Annira Silver

Raavuori in Elimäki boasts numerous historical landmarks, excavations and ruins, among them those of an 18th century military camp and defence structures from the First World War. The site is also linked to many folk narratives, most commonly stories of guardian spirits, devils and goblins.

ROVIOLLE! (46)

Yksitoikkoinen, pappien laulama epäsuhta laulu kuuluu kauaksi. Suloiset kasvosi ovat kätöksissä mustan huivin alla. Kylmä syystuuli saa meistä monet vetämään takkia tiukempaan kiinni. Minä pidätelen raivon esiin puskemaa itkua.

Kaikki se, mitä oli ollut vuosi sitten, on hävinnyt, kadonnut kuin se olisi ollut vain unta. Kävelyt katseilta piilossa, käsien ujo hakeutuminen kohti toista, katseen kiinnittyneet hymyt. Ja se hetki, kun kerroit, että meidän yhteinen aikamme on kohta päättyvä.

Nyt sinä kuljet katse alas luotuna, hitaasti edelläsi laahustavien jäljessä. Monet tuijottavat sinuun vakavina, joiltakin löytyy tähänkin jokin sana tai kaksi. Tuolla syrjässä sinuun katsoo miehesi, vakavana, kylmästä tai jostakin tärysten. Ehkä jostakin tätä seuraa myös se pienokainen, jonka elämän sinä päätit niin äkisti ja väkivalloin.

Seuraan särjettyä, nyhkyttävää hahmoasi. Kuulin, että olit tekosi jälkeen palannut aina uudestaan pienen ruumiin äärelle. Kuin mieltä vailla siirtelit harmaata kääroä piilopaikasta toiseen. Minulle et kertonut tästä mitään. Et myöskään lapsemme viimeisestä sijasta. Missähän se lienee nyt?

Käänny pois. Loppua minun ei tarvitse nähdä. Kohta sinua ei enää ole. Oma elämäni päättyi jo aikaa sitten. ■

Pekka Vartiainen

Itin kirkonmäellä sijaitsee paikka, jossa 21-vuotias Maria Simontytären elämä päättyi roviolla. Talollisen tytär oli mennyt naimisiin kesällä, mutta salannut olevansa jo raskaana eräälle rengille. Hänen tarkoituksenaan oli hävittää lapsi sen synnyttyä, mikä tapahtuikin myöhemmin marraskuussa. Maria synnytti muiden huomaamatta navetassa, surmasi lapsen ja kätki ruumiin tukkiläjän alle. Muutaman päivän päästä hän siirsi sen lammaskarsinaan ja sieltä edelleen litin hautausmaalle vasta-avattuun hautaan. Mutta rikos paljastui ja Maria tuomittiin kuolemaan ja roviolla poltettavaksi. Rangaistus pantiin täytäntöön syksyllä 1784. Kansanjoukko seurasi, kun rikkaan talon nuori emäntä asteli kahden papin jäljessä, musta kihlasilkki kasvojen yli heitettynä, kohti pyövelin kirvestä ja julmaa kohtaloaan.

On arvioitu, että Suomessa tuomittiin kuolemaan vuosina 1625–1825 noin 2000-2500 ihmistä, joista yli 40 % oli naisia. Yleisin syy oli lapsenmurha. Kaikki lastenmurhasta tuomitut sekä mestattiin että poltettiin roviolla.

Maria Simontytär oli pitäjällä viimeinen roviolla poltettu.

TO THE PYRE! (46)

The monotonous, disharmonious chanting of the priests carries far. Your sweet face is hidden under a black kerchief. The chill autumn wind makes many of us pull our coats tighter together. I am holding back tears brought forth by rage.

All that we had a year ago is gone, vanished like it was only a dream. The walks hidden from other eyes, the shy seeking of hands for the other, the smiles fixed on the eyes. And the moment when you told me that our time together is soon to end.

Now you walk, eyes cast down, slowly behind those shuffling ahead of you. Many people stare at you solemnly, some find a word or two even on this occasion. There, away from the others, you are watched by your husband, serious, shivering from the cold or something else. Maybe you are also watched from some place by the infant whose life you ended so suddenly and violently.

I follow your broken, sobbing form. I heard that after your deed you had returned to the tiny corpse again and again. Like one demented, you moved the grey bundle from one hiding place to another. You told me nothing of this. Nor about the final resting place of our child. I wonder where it is now.

I turn away. I do not need to see the rest. Soon you will be no more. My own life ended a long time ago. ■

Transl. Annira Silver

There is a spot on the church hill of Iitti, where the life of 21-year-old Maria Simontytär ended on the pyre.

The daughter of a landed peasant had been married in the summer, but had hidden the fact that she was already pregnant by a farmhand. Her intention was to kill the child once born, which indeed happened later in November. Maria gave birth secretly in the cowshed, killed the child and hid its body under a pile of logs. A few days later, she moved it into the sheep pen and then on into a newly dug grave in the Iitti cemetery. But the crime was found out and Maria sentenced to death and burning on the pyre. The sentence was implemented in the autumn 1784. A crowd of people watched as the young mistress of a prosperous house walked behind two priests, her black betrothal silk covering her face, towards the executioner's axe and her cruel fate.

It is estimated that in 1625–1825, about 2,000-2,500 people were sentenced to death in Finland, more than 40 % of them women. The most common reason was infanticide. All those sentenced for infanticide were both beheaded and burned on the pyre.

Maria Simontytär was the last person in the parish to burn.

 <https://urly.fi/1Dcx>

 Anni Jokitalo

 <https://urly.fi/1AXQ>

SAARI (47)

Simoa oli nolottanut. Vaikka naapureitten ja vieraittenkin kylien ihmisten kanssa oli usein suukopua ja riitaa, niin tämä oli ollut vähän eri juttu. Pappi oli huutanut hänelle ja haukkunut pakanaksi ja puhissut osin itsekseen jotain ”Perkeleen töistä”. Uuden Iittiin rakennettavan kirkon takiahan pappi tänne oli tullut kiertelemään ja ilmoittamaan, että syksystä saakka siellä olisi syytä alkaa käymään. Voudille maksettavat verot edelleen muun Elimäen mukana, mutta kirkkoasiat Iittiin.

Sanomista oli tullut siitä, kun Simolta jotenkin lipsahti, että mummu haudattiin edellisenä kesänä Hiiden-saareen. No, kesäaika ja melkein hetihän kalma oli alkanut haisemaan. Kuka sitä purilailla olisi ehtinyt Hollolaan lähteä kускаamaan. Ohran leikkuukin tulolla.

Kouvon talohan se Kymen toiselta rannalta oli aikoinaan saarta käyttänyt ja vanhojen tapojen mukaan vainajat hoitanut. Hyvä paikka, hienoa hietaa, kun muualla rannatkin yhtä savea. Olihan se mummukin lopuillaan puhunut, että jos vanhojen tapojen mukaisesti, niin kuin hänenkin äitinsä aikoinaan oli oman kotinsa hiiteen hoidettu.

Simo oli papille vielä yrittänyt selittää, ettei hän siinä mitään vanhaa pakanatapaa ajatellut, kristitty ihminen, mutta kun saareen kalma viedään, niin onhan se silleen varmempaa, ettei yön selässä tule niin herkästi kotiin käymään vaivaksi eläville. Tietysti Köyriin aikana ja muutoinkin sopivina aikoina voi tulla ja kestitäänkin. Siitäkin pappi oli huutanut ja sanonut, etteivät ne kuolleet sieltä mihinkään tule ja semmoinen palvonta on lopetettava. Ja kuulemma pyhienkin palvonta on pahaa paavinuskoa ja sellainenkin on nykyään pahasta. Muutakin puhui, mitä Simo ei ymmärtänyt.

No, lopulta oli pappi ollut rauhallisemmin ja kun Simo oli lupailut, että ensilumelta kierretään metsän Iso pesänsä ja papille tuodaan nahka, niin sitten oli jo myhällilyt. Peijaisten pidosta siinäkin asiassa kyllä varoitteli. Lähtiessään muistutti, että Hiidensaaren kanssa ei kannata olla missään tekemisissä ja parempi, kun ei edes käy koko saarella. Simo ajatteli papin lähdettyä, että eiköhän noidenkin kanssa jotenkin pärjätä, kunhan muistaa olla puhumatta ihan kaikkea, mitä oikeasti ajattelee. ■

Reino Hemmilä

THE ISLAND (47)

Simo had felt embarrassed. Even though heated exchanges and quarrels with neighbours and folks from other villages happened from time to time, this had been slightly different. The priest had shouted at him and called him a heathen, and mumbled partly to himself something about ‘work of the Devil’. It was because of the new church being built in Iitti that the priest had come here on his rounds and announced that as from the autumn, attendance there was expected. Taxes payable to the bailiff continued with the rest of Elimäki, but all church matters would move to Iitti.

The commotion had come about when it somehow slipped out of Simo that they had buried grandma on Hiidensaari island the previous summer. Well, it was summertime and the corpse had begun to whiff almost immediately. Who had the time to start taking it to Hollola on a drag-sled? Barley harvest coming on and all.

It was the Kouvo farm on the opposite bank of the river Kymi that had used the island in the past and taken care of the dead in the old ways. A good spot, fine sandy soil, while all around was claggy clay, watersides too. In her last days, grandma had herself said to do like in the olden days, like her mother had been put in the burial place or hiisi of her own home.

Simo had even tried to explain to the priest that he hadn’t been thinking of any old heathen custom, being a Christian fellow, but if a corpse is taken to the island, it is a little more certain that it won’t be so likely to visit home in the dead of night and haunt the living. Naturally, during Köyri [All Souls’ Day] and other suitable times they may come and will be provided with victuals too. This had again riled up the priest and he had yelled that the dead do not come out anywhere and such worship must be stopped. And that saint worship is also evil popery and that is also a bad thing today. He said other things as well, which Simo did not understand.

Well, the priest had eventually calmed himself and when Simo had promised that on the first snows they would trap Big Boy of the forest in his den and bring the pelt to the priest, he had almost chuckled. He did warn about holding peijaiset [bear slaughter feast] on this matter, too. On leaving he reiterated that they should have nothing to do with Hiidensaari and it would be best not to even set foot on the island. After the priest had gone, Simo reckoned that maybe one could get along with that lot, as long as you remembered not to say everything as you really think. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1Dnl>

Reino Hemmilä

TARINOITA HERRANSAAREN KARTANOSTA 1

RUOSTEENLÄHDEN AARRE (48)

 <https://urly.fi/1DcP>
 Ekaterina Ivanova

Enon silmät tuikkivat minuun kuin hitaasti himmenevät tähdet. Vapisevat sormet hipelöivät peiton kulmaa. Hampaattomasta suusta hönkii ilmoille hapan tuoksu, joka saa pienen huoneen tuoksumaan pahalta.

Eno vetelee viimeisiään, mutta jaksaa edelleen toistaa tarinoitaan kartanosta. Kukaan ei tunnu tietävän, tai muistavan, mitä tekemistä enolla on ollut kartanon kanssa, vai oliko yhtään mitään.

Tummanrapisevalla äänellä eno kertoo taas Ruostenlähteen aarteesta, jota olivat kerran poikaporukassa lähteenet etsimään. Suunnistivat, kuten oli neuvottu, eno ja naapurin vaalea veljespari, kohti ruostenpunaista lähdettä, jonka syvyyksissä aarteen sanottiin odottavan noutajaansa. Eno oli napannut säkkiin mukaansa kolme valkoista kukkoa, joista yhden oli varastanut läheiseltä tilalta, kun ei omaltaan löytynyt.

Kukot ja kirves kädessään pojat etenivät pellonpiennarta lähteelle. Elettiin alkusyksyn ensimmäisiä kuulaita päiviä ja kylmä oli tunkeutua sisuksiin. Kun perille pääsivät, kukin iski vuorollaan rimpuilevilta kukoilta päät poikki. Eno joutui huitaisemaan kahteen kertaan, kun ensimmäinen meni sentillä ohi ja osui melkein enon omaan

sormeen. Veret valutettiin kukkoja kintuista roikottaen lähteeseen. Kohta jo lähteestä luikerteli peräkanaa kolme paksua käärmettä.

Tässä kohdin enon selostus keskeytyy pitkään yskänkohtaukseen. Ojennan hänelle vesilasin, josta eno ottaa vapisevan kulauksen, painaa pään takaisin tyynylle ja jatkaa juttuaan ähkien.

Muistettiin kyllä, eno kertoo sitten, antaa ensimmäisen ja toisenkin käärmeen luikerrella menojaan. Mutta kun kolmanteen matelijaan piti jonkun tarttua kourillaan ja sitä suudella muiskauttaa, yksi meistä pinkaisi karkuun. Minä sitten tartuin käärmettä niskasta ja annoin sen suomaiseen, kosteaan päähän kunnon pusun. Mutta verenpunaiseksi tummentunut lähde säilytti tyynen pintansa.

Se on katsos niin, eno toteaa taas kerran, että aarteen paljastamiseen olisi tarvittu kolme valkotukkaista poikaa. Kun veljeksistä toinen – se surkea vätys, josta ei koskaan mitään valmista tullut – lähti livohkaan, taika raukesi. Muutoin oltaisiinkin kaikki olleet jo hyvän aikaa rikkaita. ■

Pekka Vartiainen

Herransaaren kartanon erään pellon laidassa on lähde nimeltä Ruostenlähde, jossa kerrotaan olevan aarre kätkettynä. Sen, joka aikoo aarteen saada, on vietävä lähteen reunalle kolme valkotukkaista poikaa ja kolme valkoista kukkoa. Kukoilta pitää sitten katkaista päät ja vuodattaa veret lähteeseen. Tämän jälkeen lähteestä tulee peräkanaa kolme käärmettä, joista ensimmäisen ja toisen on annettava mennä ja kolmatta suudeltava. Kun tämä tehty, aarteen pitäisi tulla näkyviin. Kerrotaan, että näillä keinoilla etsintää on kokeiltu, mutta aarre ei tuolloin lähteestä noussut, koska joukosta puuttui yksi valkotukkainen poika.

Herransaaren kartanorakennus on palanut jouluyönä 1877. Se sijaitsi samalla paikalla, jossa Herransaaren emätilasta 1800-luvun lopussa tai 1900-luvun alussa lohkotun Auranolan päärakennus sijaitsee tänä päivänä.

STORIES OF HERRANSAARI MANOR 1

THE TREASURE OF RUOSTEENLÄHDE (48)

Uncle's eyes twinkle at me like slowly fading stars. The shaking fingers stroke the corner of the eiderdown. The toothless mouth emits a sour smell that fouls the air in the small room.

Uncle is about to breathe his last, but still tells his stories about the manor, over and again. Nobody seems to know or remember Uncle's connection with the manor, or if there even was one.

Uncle's darkly rasping voice again recounts the story of the Ruosteenlähde treasure, which he and a couple of other boys had once set out to find. As instructed, uncle and the neighbour's tow-haired brothers headed towards the rust-red spring, in whose depths the treasure was said to await its finder. Uncle had snatched three white roosters into his sack, one of them filched from a nearby farm to make up the shortfall.

Roosters and axe in hand, the lads proceeded along the edge of the field to the spring. The day was one of those clear, cool days of early autumn, and the chill was invading their innards. Having reached their destination, each in turn chopped the heads off the struggling fowl. Uncle had to swing at it twice, as the first blow missed by a whisker and nearly caught his own finger. The

blood from the fowl was let into the spring by dangling them by the feet.

Soon, one after the other, three fat snakes slithered out of the spring...

At this point, Uncle's tale is interrupted by a lengthy fit of coughing. I hand him a glass of water, which he sips unsteadily, rests his head back on the pillow and continues his story with a groan.

We did remember, Uncle goes on, to let the first and second snake go on their way. But when the third reptile had to be grabbed in both fists and given a right good kiss, one of us scarpered. So I caught the snake by the neck and planted a proper smacker on its scaly, damp head. But the still surface of the spring, now blood-red, remained unbroken.

See, Uncle says once again, it would have taken three white-haired boys to reveal the treasure. When one of the brothers – that miserable sluggard who never amounted to much – ran off, the spell was broken. If he hadn't, we'd all have been rich for a good while now. ■

Transl. Annira Silver

At the edge of one of the fields belonging to Herransaari Manor is a spring called Ruosteenlähde, which, according to legend, conceals a treasure. To extract it, one must take three white-blond boys and three white roosters to the spring. The fowls' heads must then be chopped off and the blood let into the spring. Then three snakes will emerge from the spring, one after another: the first and second must be allowed to go and the third must be kissed. Once this is done, the treasure should appear. The story is that these methods have been attempted, but the treasure failed to rise from the spring because the party was one blond boy short.

There is no full proof of the existence of Herransaari Manor. It may refer to Aurantalo, dating back to the 17th century, its estate with ancillary buildings belonging to Herransaari in Karijärvi.

TARINOITA HERRANSAAREN KARTANOSTA 2

RIIHEN HALTIJA (49)

Eno lämmittää saunaa, heittelee ohuita koivun-
kepakaita kirkkaana ammottavaan tuleen, vihel-
telee. On pari päivää juhannukseen.

Vilkaisee sitten minuun kuin vaivihkaa. Huulille
nousseen ohuen virneen lomasta kysyy, olenko koskaan
kuullut juttua kartanon riihen haltijasta. Pudistan päätäni
ja eno kertomaan.

Herransaaren kartanossa oli ennen tapana, että
riihen lämmittäjä jäi yöksi riiheen vartioimaan tulta.
Tämäkin jäi sitten yhtenä kertana, kohensi ja sekoitteli
uunia, että palo kävisi hyvästi. Yö oli jo pitkällä ja läm-
mittäjää alkoi somasti väsyttämään. Pisti siihen uunin
viereen oljille hetkeksi lepäämään ja kohta alkoivatkin
silmit painua kiinni.

Ei sitten tiennyt oliko nukkunut vähän vai enemmän-
kin, mutta uunista hohkasi vielä valkeaa, kun hän näki
oudon partapäisen ukon lylertävän sisään ja asettuvan
yksintein uunin eteen seisomaan. Pitkä se ei ollut, pa-
remminkin lyhyen patkä. Mutta siinä se mitään puhu-
matta hetken seisoj, lämmitteli käsiään tulen loimussa
ja lähti kohta samaa tietä kuin oli tullutkin.

Se oli kartanon haltija, eno tiesi. Sellaisia oli siihen
aikaan. Niiden kanssa piti olla tarkkana, että eivät suut-
tuisi. Tämä taisi kyllä suuttua, kun myöhemmin riihet pa-
loivat. Savuavilla raunioilla se huuteli: ”Huu, huu, huu.”
Oliko sama vai ei, mutta ääni oli kuulemma pelottava.

Eno heittää taas uuden puun uuniin. Sanoo, että
mennään, jätetään sauna tekeytymään. ■

Pekka Vartiainen

Kansanperinteen arkistosta
löytyy lukuisia merkintöjä
tietojen mukaan Jaalassa
sijainneen Herransaaren
kartanon riihitontusta.

 <https://urly.fi/1DcP>

 Anu Nuutinen

STORIES OF HERRANSAARI MANOR 2

GUARDIAN ELF OF THE DRYING BARN (49)

Uncle is heating up the sauna, chucks thin birch sticks into the brightly burning fire, whistling a little tune. It is a couple of days to Midsummer.

Casts a kind of furtive sideways glance at me. A thin grin on his lips, he asks if I have ever heard the story of the guardian elf of the manor house drying barn. I shake my head and Uncle tells the tale.

In bygone days, it was customary at Herransaari Manor for the person charged with heating the barn to stay there through the night on fire watch. So, one time this fellow stayed, poked and stirred the stove for the fire to burn good and even. The night was already well advanced and the fire keeper getting pleasantly sleepy. He lay down on the straw by the stove for a moment, and soon his eyes were closing.

He didn't know whether he had slept a short while or a good one, but the stove was still aglow with fire when he spied a strange bearded old fellow waddle in and promptly stop in front of the stove. He was not tall, rather a short, stumpy chap. But there he stood for a moment, silent, warmed his hands in the glow of the fire, and soon departed the same way he had come.

It was the guardian elf of the manor, Uncle explained. They were around in those days. You had to keep on your toes with them, not to upset them. This one probably did get upset, as the drying barns were later destroyed by fire. On the smoking ruins he called: "Hoo, hoo, hoo." Whether it was the same one or not, the sound was said to be scary.

Uncle throws another bit of wood in the stove. Says, let's go, we'll leave the sauna to mellow. ■

Transl. Annira Silver

It used to be the custom in the Herransaari Manor drying barn that the person charged with the heating spent the night in the barn on fire watch – leaves the smouldering stick he has used to stir the fire in front of stove and lies down on the straw on the floor – soon sees a bearded old man enter through the door, stamp out the burning stick, and then go quietly into the threshing barn.

In the same Herransaari barn, the man heating the barn saw a bearded man enter through the door and step over to the stove, with the firewood burning brightly – here the guardian elf warmed his hands, blew into them, and after a moment left through the door

TARINOITA HERRANSAAREN KARTANOSTA 3 PAINAJAISUNI (50)

Se oli se kerta, kun eno tuli kovin vaitonaisena ja kalpean näköisenä aamiaispöytään. Huonosti nukuttu yö näkyi enon roikkuvilta kasvoilta. Istui alas ja alkoi mitään puhumatta lusikoida eteen kannettua puuroa – katse keskittyneenä antimeen.

Vähän ajan päästä taisi hieman toeta, koska otti jo silmäänsä meidät muutkin. Kertoi vähän kuin selittäen tai anteeksi pyytäen, että oli nukkunut huonosti, nähnyt outoja unia ja heräillyt hetken ja toisen perästä.

Kun muutaman kerran sitä kätettiin, eno alkoi kertoa. Sanoi olleensa eilen muutaman äijän kanssa ojaa kaivamassa Luhtasuolla. Lapio heilui siinä määrin, että lihakset olivat kipeästä hellät, kun illalla maata pantiin. Olisiko se ollut synnä kummallisiin uniin, mutta niin siinä kuitenkin kävi, että eno näki unessaan kauniin, nuoren tytön, joka unessa itkee ja hokee: ”Öylön sie ojaa kaivaessa olit lyölä jalkain poikki.”

Eno siihen kättämään, että missä sinä tyttö sellaista olit todistamassa, ja tyttö vastaamaan: ”Siin, mi öylön toisten päivämiesten kans viimeks ojanpientarel istut.”

Hetkisen päästä herättyään eno muisti kuulleensa joskus pikkupoikana tarinan palvelijasta, joka oli surmannut lapsensa ja kätkenyt sen suolle. Se tuli siinä mieleen, kun aamuyöllä outoa untaan maisteli. Olisiko ollut niin, että nyt tuo lapsiparka oli miesten lapion-loiskotuksen takia herännyt hautapaikastaan ja ryhtynyt unen sieppariksi?

Eno nuolee lusikkansa puhtaaksi ja nousee. Ajattelee, että jos ei mene jatkamaan kaivuuhommiaan suolla, minä kyllä. Unet kun ovat vähän kuin pieniä uutisia. ■

Pekka Vartiainen

STORIES OF HERRANSAARI MANOR 3 THE NIGHTMARE (50)

That was the time when Uncle turned up for breakfast very subdued and looking pale. The poor night's sleep was obvious on his sagging face. He sat down and, without comment, began to spoon in the porridge brought to him, eyes fixed on the fare.

Perhaps he came to a little after a while, since his eye caught the rest of us, too. By way of an explanation or apology, he said that he had slept badly, had strange dreams and kept waking up time and again.

After several requests, Uncle told the tale. Said he had been digging a ditch with a few fellows on Luhtasuo marsh yesterday. The spade had swung enough to make his muscles sore and tender by bedtime. Who knows if this was the cause of the strange dreams, but it so happened that in his dream Uncle saw a pretty young lass weeping and repeating: ”Yesterday, digging the ditch, you almost chopped off my leg.”

Uncle queries as to where the lass witnessed such a thing, and the girl replies: ”Where you last sat with the other day workers yesterday, at the side of the ditch.”

On waking soon after, Uncle remembered as a small boy hearing a story about a maidservant who had killed her baby and hidden it in the marsh. This came to him as he thought about his strange dream in the small hours. Could it be that the men's sloshing shovels had now roused that poor child from its burial place and turned it into a sleep thief?

Uncle licks his spoon clean and gets up. I am thinking that if he is not going to continue his digging at the marsh, I will. Because dreams are a bit like small pieces of news. ■

Transl. Annira Silver

 <https://urly.fi/1DcP> Anu Nuutinen

[Herransaaren kartanon
Luhtasuolle haudattu lapsi]

Mies kaivaa ojaa Herransaaren kartanon omistamalla Luhtasuolla, jonne kartanon palvelija kätkenyt tappamansa lapsen ruumiin – miehelle ilmestyy unessa kaunis solakka tyttö, joka sanoo itkien: ”Öylön sie ojaa kaivaessa olit lyölä jalkain poikki” – ”Missäs paikas sie olit?” kysyy mies – ”Siin, mis öylön toisten päivätyömiesten kans viimeks ojanpientarel istut”, vastaa tyttö – lapsen ruumista ei tarkemmin etsitty, joten jäi toteamatta, pitikö tytön puhe paikkansa

[Infant buried in Luhtasuo marsh
at Herransaari Manor]

Man digs a ditch at Luhtasuo marsh on Herransaari Manor land, where a maidservant has hidden the body of an infant she has killed – in a dream, the man sees a beautiful slender girl, who says, weeping: ”Yesterday, digging the ditch, you almost chopped off my leg.” – ”Where were you?” asks the man – ”Where you last sat with the other day workers yesterday, at the side of the ditch,” replies the girl – the infant’s body was never properly sought, so it is not known if the girl’s words were true

TARINOITA HERRANSAAREN KARTANOSTA 4 ITSEKSEEN LIIKKUVA KONE (51)

Kiivettiin enon kanssa navetan vintille. Tuuli vinkui väljien seinäautojen lomasta. Eno eteni ähkien kapeita tikkaita, minä perässä. Tarkoituksella hiljensin tahtia, välistä pysäytinkin, kun enon käynti oli niin vajavaista. Hyvässä kunnossa tuo vielä oli, mutta liekö liian rasvainen maito ja kyltymätön nälkä kohottanut vatsanpeitettä siinä määrin, että henkeä ahdisti.

Vintin tyhjässä hämärässä meitä tapitti perimmäiseen nurkkaan aseteltu silppukone. Eno vilkaisi minuun ja näytti sormellaan, että tuossa tuo on. Nielaisin tyhjää. Kone oli omassa yksinäisyydessään aivan kuin kyyryyn asettautunut elävä olio, valmiina heräämään henkiin ja tekemään ties mitä. Se oli iso kone, kooltaan ei mitenkään vähäinen.

Eno laahusti koneen vierelle. Näytti kuin olisi sen tehnyt hieman varoen. Taputti sitten kädellään maasepän aikoinaan takomaa suojapeltiä ja sanoi, että olethan siinä tällä kertaa aloillasi. Enon aiemmin päivällä kertoma tarina keskiyöllä itseksen silppuja leikkaavasta ja ympäri pyörivästä molokista hirvitti minua vieläkin.

Vaikka eno näytti, että tule vain lähemmäksi, en tohtinut heti mennä. Vasta hetkisen kuluttua sain itseeni sen verran rakoa, että uskalsin edetä lähemmäksi. Kun olin jo kyynärän päässä, jokin tuulenpuuska lävyytti sellaisen iskun navetan kattopeltiin, että taisin pelästyksestä päästää pienen ulvaisun. Enoa alkoi naurattaa, mutta minä en uskaltanut muuta kuin tuijottaa, kuinka enon selän takana kone näytti kuin liikhtavan. ■

Pekka Vartiainen

STORIES OF HERRANSAARI MANOR 4 THE MACHINE TURN- ING BY ITSELF (51)

Uncle and I climbed up to the cow house loft. The wind whistled through the gappy boards of the walls. Grunting, Uncle proceeded on the narrow ladder, with me tailing. I purposely slowed down, occasionally stopping, as Uncle's progress was so laborious. He was still in good shape, but it could be that the too-fatty milk and his insatiable hunger had built up his belly to the point where he got out of breath.

In the empty half-light of the loft we came eye-to-eye with the shredding machine stowed in the farthest corner. Uncle glanced at me and pointed his finger: there's the thing. I gulped air. In its lofty solitude, the machine was like a crouching living being ready to come alive and do heaven knows what. It was a big machine, in no way insignificant in bulk.

Uncle approached the machine slowly. He seemed to be a little watchful. Then he patted the sheet metal cover, beaten by the country blacksmith back in the day, telling the machine to behave itself on this occasion. I was still terrified by the story, told by Uncle earlier that day, of the beast shredding cattle feed and turning by itself at midnight.

Although Uncle beckoned me to come closer, I daren't go straight away. Only after a while did I pluck up the courage to move nearer. When I had got to a cubit's distance, some gust of wind struck such a loud blow on the tin roof that I probably let out a little yelp of fright. Uncle found it amusing, but all I could do was stare as the machine behind Uncle seemed to stir. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1DcP>

Anu Nuutinen

Kerran kuultiin sydänyöllä Herransaaren kartanon navetan vintiltä silppujen leikkaamista – mentiin katsomaan, mutta mitään ei vintillä näkynyt – usean hengen kierrettävä maasepän tekemä silppukone vain meni vinosti itseksensä ympäri.

One time, the sound of cattle feed being shredded was heard in the dead of night from the loft of the Herransaari Manor cow house – on checking nothing was seen in the loft – just the shredding machine, made by the country blacksmith and requiring several men to crank it, was turning wildly of its own accord.

LÄHDEAINEISTO • SOURCES

- Etelä-Karjan esihistoriaa ja muinaisjäänneksiä (2019). <http://www3.lappeenranta.fi/museot/museo/www/kohteet6.html>. Luettu 6.8.2019.
- Europaeus, Mikko, toim. (2008), Outoja otuksia, kummia kertomuksia. Uskomustarinoina Etelä-Karjalasta. Etelä-Karjalan maakuntalukemisto.
- Europaeus, Mikko (2013), Rautjärven asemanseudun kulttuurihistoriallinen selvitys. Rautjärven Asemanseudun vetovoimasuunnitelma -hanke 2013.
- Europaeus, Mikko (2014), Kehittyvä Rautjärven alue. Julkaisematon hankeselvitys, 2014.
- Europaeus, Mikko (2018), RURAL EXPLORER -HANKE. NISKAPIETILÄNTIEN JA REITTIVAIHTOEHTOJEN KOHTEITA AINEISTOINEEN. Tmi Traditionaali. Käsikirjoitus.
- Europaeus, Mikko (2018), Oravala, kartano ja Oravan Matti. Paikkatieto: Oravala, Kouvola (Kansalaisen karttapaikka). Rural Explorer -hanke. Julkaisematon tiivistelmä.
- Europaeus, Mikko (2018), Elimäki. SKS. Kra. Kertomusperinteen topografiset kortistot. Rural Explorer -hankkeen selvityksiä 2018.
- Europaeus, Mikko (2018), Iitin kirkonkylä (pappilan yläportti, historiallinen paikka). Paikkatieto: Iitin kirkonkylä, Iitti (Kansalaisen karttapaikka). ”Polttorovio Kirkonmäellä”. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Europaeus, Mikko (2019), RURAL EXPLORER -HANKKEEN SELVITYSTYÖ. Paikkatieto: Miehonlinna, Kouvola (Kansalaisen karttapaikka)
- Europaeus Mikko (2019), RURAL EXPLORER / IMMALANJÄRVI. HAASTATTELULITTERAATIO. Haastateltavat: Tuomo Tontti ja Eira-Liisa Tontti. Haastattelija: Mikko Europaeus, maaliskuu 2019.
- Europaeus, Mikko (2019), RURAL EXPLORER / IMMALANJÄRVI. Haastateltavat: Auvo Honkanen, Leena Honkanen. Haastattelija: Mikko Europaeus, maaliskuu 2019.
- Europaeus Mikko (2019), RURAL EXPLORER / IMMALANJÄRVI. HAASTATTELULITTERAATIO. Haastateltava: Pirkko Hautalahti (PH). Haastattelija: Mikko Europaeus, maaliskuu 2019.
- GoSaimaa.com. (2019), Kansanparantaja Elli Jäppinen. <https://www.gosaimaa.com/fi/Tekemiset/Kesatekemista/Kalastus/Kalastus?n=Kansanparantaja-Elli-Jappinen&id=3f2f5486-e36c-462b-97f2-8cf3a6f3c6df>. Luettu 16.5.2019
- Haapanen, Atso (2012), Viholliset keskelläme. Desantit Suomessa 1939–1944. Hämeenlinna 2012.
- Hanhisalo, Kimmo & työryhmä (2010), Lähetä Lassilaan - kohista Kuokkalammille: Lassilan - Kuokkalammen kyläkirja. Kuokkalampi kylätoimikunta 2010.
- ”Heidät Suomi mestasi” (2020), <https://yle.fi/uutiset/3-9950261> ja Murha.info, Suomen johtava rikosaiheinen portaali: <https://www.murha.info/phpbb2/viewtopic.php?f=2&t=8539&start=60>, Luettu 12.2.2020.
- Heilastani en eräi vaikka vereni keitettäisi. Ja vaikka minut elävältä roviolle heitettäisi. SKS. Kra. Kertomusperinteen topografinen kortisto: Iitti. [KRK = tallennettu vuonna 1935].
- Hirvonen, Timo, toim. (2004), Koko kansan Tuntematon. Alfamer 2004.
- Huvinen, Juha (2014), KODINHALTIJA, NOIDAN LIITTOLAINEN JA TUONELAN MUSTA PETO Elähti- ja haltijakäärmetarinat ikkunana suomalaiseen käärmeperinteeseen. Pro gradu – tutkielma, Turun Yliopisto. Luettavissa: <http://www.talonpoikauskulttuurisaatio.fi/images/j-huvinen-gradu.pdf>
- Hyppykallio - - - kallio, entinen tanssipaikka. Kotimaisten kielten keskus. Nimiarkisto, yleiskokoelma. Hyppykallio (1 nimilappu). Ruokolahti.
- Immolan alueen historiaa (2019). https://www.raja.fi/k-sr/perinteet/immolan_alueen_historiaa. Luettu 24.10.2019.
- ”Joutsenon Kuormanpohjassa aherrettiin kvartsilouhoksella nahka-asuissa.” <https://esaimaa.fi/uutiset/lahella/f314891b-0a71-4e57-ab96-c45601079ecc>. Luettu 7.9.2019.
- Kaskinen, Piia (2019), ”Lemiläisiä noitia.” Julkaisematon selvitys 3.11.2019.
- Kaukiainen, Yrjö, toim. (2012), Kymenlaakson historia I. Jokilaakso ja rajamaa esihistoriasta 1810-luvulle.
- Kukkola, Keijo (2019). Haastattelu 8.7.2019. Haastattelija Piia Kaskinen.
- Kulttuuriympäristön palveluikkuna: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=173090001
- Kähkönen, Heini ja Korjonen-Kuusipuro, Kristiina, toim. (2012), Tarinoita Etelä-Karjalasta. Tales from South Karelia. Etelä-Karjala-instituutti, Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Digipaino 2012.

- Lehtinen (2019), Ruokolahden kummakivi. Retkipaikka. <https://retkipaikka.fi/ruokolahden-kummakivi/>. Luettu 9.5.2019.
- Leskinen, Ilpo (2019), Ruokolahden Kummakivi vannoo tasapainon lain nimeen, erikoinen lohkare valtaa kuva-alaa verkossa. <https://esaimaa.fi/uutiset/lahella/5cac8f93-1617-4854-809f-5327d60a983b>. Luettu 9.5.2019.
- Linnoitustoimiston suunnitteluohjeet maastosuunnittelusta 30.4.1941. Julkaisematon ohjeistus.
- Luukkonen, Ismo (2020), Rock Art Finland. Suomen kalliomaalauksia. <http://www.ismoluukkonen.net/kalliotaide/suomi/index.html>. Luettu 27.3.2020.
- ”Metsurin kivi ja rajat Rautjärvellä” (2019), Tarinaikkuna. <http://tarinaikkuna.blogspot.com/2011/12/metsurin-kivi-ja-rajat-rautjarvella.html>. Luettu 5.6.2019.
- Museovirasto (2019, Kulttuuriympäristön palveluikkuna. www.kyppi.fi. Luettu 19.5.2019.
- Nevalaisten Sukuseura (2020). <http://menevalaiset.net/joomla3/index.php/tunnettuja-nevalaisia/23-juha-tapani-nevalainen>. Luettu 14.2.2020.
- Oinonen, Armi (2011), ”Oppaita Salpalinjalle -kurssi”. Luentokalvot 10.3.2011.
- Ollikainen, Hanna (2012). Suullinen tiedonanto. Koostanut Mikko Europaeus.
- Ollikainen, Hanna, toim. (2013), Rämpsä mielessäin – historiaa ja ajankuvia Rautionkylästä. Raution kaupunginosayhdistys. Imatra 2013.
- Oravala ja Oravalan kartano (2019), www.oravalankartano.fi. Luettu 4.5.2019.
- Paaskoski, Jyrki & Talka, Anu, toim. (2018), Rajamaa. Etelä-Karjalan historia. Osa 1. Edita. Etelä-Karjalan liitto.
- Parkkinen, Jukka (2019), Pyterlahden graniittilouhos, Virolahti. <https://retkipaikka.fi/pyterlahden-graniittilouhos-virolahti/>. Viitattu 3.5.2019.
- Piiparinen, Heikki (2010), Kuutinkulman muistelijat. Tarinoita Etelä-Karjalasta
- Ruokolahden kunta (2019). <https://www.ruokolahti.fi/suomeksi/Kuntatietoa/Perinnetietoa/Merkkihenkilot/Elli-ja-Edelfelt>. Luettu 15.5.2019.
- Salpakeskus (2020). <http://salpakeskus.fi/fi/salpalinja>. Luettu 14.2.2020.
- Salpalinja ja Ylämaan spektroliitti (2019), <http://www.kiviseppa.fi/pages/salpalinja.html>. Luettu 21.5.2019
- Siitonen, Sulo, toim. (1980), Ruokolahti. Kotiseutulukemisto. Historiaa – kuvauksia – tapahtumia ja tarinoita. Ruokolahti-seura. Imatra 1980.
- Siitonen, Sulo (1997), Retkeilijäin Ruokolahti. Ruokolahti Seura.
- SKS. Kra. Kertomusperinteen topografinen kortisto: Iitti. [tallennettu vuonna 1889].
- SKS. Kra. Topografinen kortisto: Jaala. [tallennettu vuonna 1961].
- SKS. Kra. Topografinen kortisto: Jaala. [tallennettu vuonna 1935, KRK].
- SKS. Kra. Topografinen kortisto: Jaala. [tallennettu vuonna 1936].
- ”Suomen varhaisimmat vakituiset asukkaat asettuivat nykyisen itärajan tuntumaan – tekivät heti merkittävän teknisen keksinnön.” <https://yle.fi/uutiset/3-10576496>. Luettu 7.9.2019.
- Syrjä, Jaakko (2004), Muistissa Väinö Linna. 1. osa. WSOY 2004.
- Varpio, Yrjö (2005), Kerttu Linna, Karjalan tyttö. Rajaseutu 2/2005.
- Varpio, Yrjö (2006), Väinö Linnan elämä. WSOY 2006.
- Vuori, Pertti (1979), Tulentallojain tarinoita 1.
- Vuori, Pertti (1991), Tulentallojain tarinoita VI. Wärrönlähti, Punnanlahti, Muukonsaari. Joutsenon kotiseutuyhdistys 1991.
- Vuorinen, J (1941), Laborantin tehtävät. Linnoitustoimiston suunnitteluosaston tarkastustoimiston kirje 29.3.1941, nro 1102.
- ”Väinö Linna seuraamassa ’Tuntemattoman’ filmausta.” Helsingin Sanomat 4.8.1955.
- Värtö, Petteri (2012), Kuutinkulman muistelijat. Etelä-Saimaa 27.4.2012.
- Wikipedia. https://fi.wikipedia.org/wiki/Aleksanterin_pylv%C3%A4s. Viitattu 3.5.2019.
- Willimiehen jäljillä (2019). <http://willimiehenjaljilla.blogspot.com/2019/10/rautjarvi-purnujarven-hovin-muistomerkki.html>. Luettu 13.11.2019.
- Yle uutiset (7.6.2019), Arkeologitkin ovat ymmällään – itärajan kallioista löytyneet salaperäiset käärme-kuviot ovat edelleen vailla selitystä. <https://yle.fi/uutiset/3-10820455>

Tarinajoki:

Rural Explorer kokoaa Kaakkois-Suomen maaseudun matkailuyritysten käyttöön kiinnostavia ja yllättäviä tarinoita sekä yhdistää niihin paikkatietoa. Kaikki tarinat tausta-aineistoinen löydät verkkosivulta: <https://ruralexplorer.humak.fi>

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

LAB University of
Applied Sciences

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin